

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle Metsähallituksen uudelleenorganisointia koskevasi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle Metsähallituksen uudelleenorganisointia koskevasi lainsäädännöksi (HE 132/2015 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- perustuslakivaliokunta PeVL 1/2016 vp
- talousvaliokunta TaVL 3/2016 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 2/2016 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen, maa- ja metsätalousministeriö
- hallitusneuvos Vilppu Talvitie, maa- ja metsätalousministeriö
- osastopäällikkö Juha S. Niemelä, maa- ja metsätalousministeriö
- lainsäädäntöneuvos Krista Oinonen, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Tuula Majuri, oikeusministeriö
- finanssineuvos Elina Pylkkänen, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Kirsti Vallinheimo, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Elise Pekkala, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallitusneuvos Satu Sundberg, ympäristöministeriö
- ylijohtaja Timo Tanninen, ympäristöministeriö
- vs. ympäristösihteeri Esko Aikio, saamelaiskäräjät
- yhdenvertaisuusvaltuutettu Kirsi Pimiä, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- pääjohtaja Esa Härmälä, Metsähallitus
- luontopalvelujohtaja Rauno Väisänen, Metsähallituksen luontopalvelut
- Metsähallituksen henkilöstön edustaja Pertti Itkonen, Metsähallitus
- lakiasiainjohtaja Susanna Oikarinen, Metsähallitus
- aluejohtaja Arto Sorri, Suomen metsäkeskus

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

- julkisten hallintotehtävien päällikkö Sauli Härkönen, Suomen riistakeskus
- apulaisjohtaja Arttu Juuti, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- johtaja Petri Ahlroth, Suomen ympäristökeskus
- kunnanhallituksen puheenjohtaja Sari Keskitalo, Enontekiön kunta
- kunnanvaltuuston jäsen Veikko Väänänen, Inarin kunta
- kaupunginjohtaja Eila Valtanen, Kuhmon kaupunki
- yhteysjohtaja Maiju Hyry, Lapin liitto
- maakuntajohtaja Pentti Malinen, Kainuun liitto
- maakuntajohtaja Risto Poutiainen, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
- kunnanvaltuuston puheenjohtaja Kosti Hietala, Muonion kunta
- maakuntajohtaja Pauli Harju, Pohjois-Pohjanmaan liitto
- kunnanvaltuuston puheenjohtaja Jouko Savukoski, Savukosken kunta
- kunnanvaltuuston puheenjohtaja Aulis Nordberg, Utsjoen kunta
- sopimustoimitsija Sari Jokinen, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- kolttien luottamusmies Tanja Sanila, Kolttien kyläkokous
- asiantuntija Ville Manner, Koneyrittäjien liitto ry
- metsäjohtaja Juha Hakkarainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- toimitusjohtaja Timo Lappi, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- järjestöpäällikkö Ilpo Puputti, METO - Metsäalan Asiantuntijat ry
- toiminnanjohtaja Kari Palojarvi, Metsäalan Kuljetusyrittäjät ry
- järjestöpäällikkö Jukka Sippola, Metsänhoitajaliitto ry
- toiminnanjohtaja Anne Ollila, Paliskuntain yhdistys
- työehtosihteeri Jari Sirviö, Puuliitto
- toiminnanjohtaja Eki Karlsson, Suomen Latu ry
- puheenjohtaja Risto Sulkava, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- järjestöpäällikkö Teemu Simenius, Suomen metsästäjäläiitto ry
- vt. toiminnanjohtaja Panu Räsänen, Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry
- yhdistyksen hallituksen jäsen Tommi Ruha, Suomen Sahat ry
- toiminnanjohtaja Ilkka Mäkelä, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry
- puheenjohtaja Heikki Tuominen, Tekniikan ja Tiedon Toimihenkilöt TTT ry
- ohjelmapäällikkö Petteri Tolvanen, WWF Suomi
- professori Petri Kuoppamäki, Aalto-yliopisto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- saamelaiskäräjät
- Rajavartiolaitos
- Puolustusvoimat
- johtaja Taneli Kolström, Luonnonvarakeskus
- Inarin kunta
- Kuhmon kaupunki
- Pudasjärven kaupunki
- Utsjoen kunta
- metsäasioiden päällikkö Jouni Väkevä, Metsäteollisuus ry
- OTT Kristian Siikavirta
- Kalatalouden Keskusliitto

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

- Lapin Kullankaivajain Liitto ry
- Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- Suomen Kalankasvattajaliitto ry
- Suomen porosaamelaiset ry
- Suomen Yrittäjät ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Metsähallituksesta. Samalla nykyinen samanniminen laki ehdotetaan kumottavaksi. Metsähallitus olisi edelleen maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa ja hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Metsähallitus olisi ehdotettavalla Metsähallituksesta annettavalla lailla perustettava valtion liikelaitos, johon ei sovellettaisi vuoden 2010 lakia valtion liikelaitoksista. Metsähallitus olisi perustuslain 84 §:n 4 momentissa tarkoitettu valtion liikelaitos, jota koskevat tarkemmat säännökset sisältyisivät Metsähallituksesta annettavaan lakiin. Ympäristöministeriön toimialaan kuuluvissa julkisten hallintotehtävien hoitoa koskevissa asioissa Metsähallitus olisi ympäristöministeriön ohjauksessa.

Metsähallituksen yleistehtävänä olisi valtion maa- ja vesialueiden haltijana hoitaa, käyttää ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana olisi sen hallintaan uskotun tuottovaateen alaisen valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytäri- ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden omistaminen. Metsätaloutta ja muuta markkinaehtoista liiketoimintaa Metsähallitus harjoittaisi omistamiensa tytäryhtiöiden kautta. Esityksellä toteutettaisiin valtion liikelaitoksena toimivaa Metsähallitusta koskevat kilpailuneutraaliteettivaatimukset. Metsähallitus hoitaisi sille uskotut julkiset hallintotehtävät liiketoiminnasta eriytettyssä julkisissa hallintotehtäviä hoitavassa yksikössä.

Julkisten hallintotehtävien hoidosta aiheutuvat menot rahoitettaisiin valtion talousarvioon otettavalla määrärahalta ja julkisten hallintotehtävien hoidosta kertyvillä tuloilla.

Metsähallituksen toimintaa koskevat yhteiskunnalliset velvoitteet pysytettäisiin ennallaan. Luonnonvarojen kestävä hoidon ja käytön olennaisena osana Metsähallituksen olisi riittävästi otettava huomioon biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja tarkoituksenmukainen lisääminen toiminnalle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa. Metsähallituksen olisi lisäksi otettava huomioon luonnon virkistyskäytön sekä työllisyyden edistämisen vaatimukset. Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojeleminen olisi sovitettava yhteen siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset saamelaisten kotiseutualueella ja poronhoitolain mukaiset poronhoidon edellytykset poronhoitoalueella turvataan. Eduskunta hyväksyisi edelleen Metsähallituksen keskeiset palvelu- ja muut toimintatavoitteet.

Yhteiskunnalliset velvoitteet otettaisiin huomioon Metsähallituksen palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden asettamisen yhteydessä. Lakiin otettaisiin myös säännökset luonnon virkistyskäytön sekä tutkimuksen, opetuksen, puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen maankäytön tarpeiden huomioon ottamisesta. Tilaa tuottajasuhteeseen perustuvista velvoitteista aiheutuvista menetyksistä perittäisiin käypään arvoon perustuva vastike.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Euroopan unionin kilpailulainsäädäntöön liittyvien vaatimusten toteuttamiseksi esitykseen sisältyy ehdotus laiksi valtion metsätalousosakeyhtiöstä. Esityksen mukaan valtioneuvosto oikeutetaisiin luovuttamaan perustettavalle metsätaloutta harjoittavalle osakeyhtiölle Metsähallituksen hallinnassa olevaan, tuottovaateen alaiseen maa- ja vesiomaisuuteen kohdistuva siirtokelvoton oikeus metsätalouden harjoittamiseen, Metsähallituksen metsätalousliiketoiminta ja metsätalouden harjoittamiseen liittyvä muu omaisuus. Valtioneuvosto määräisi yhtiöön luovutettavan omaisuuden ja sen arvon sekä luovutusehdot. Metsähallitus merkitsisi osakeyhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet valtion lukuun ja hallinnoisi yhtiötä. Metsähallituksen hallinnassa oleva valtion maa- ja vesiomaisuus pysytettäisiin edelleen valtion suorassa omistuksessa.

Metsähallituksesta annettavaan lakiin liittyen esityksessä ehdotetaan lisäksi muutettaviksi kalastuslain, oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetun lain, valtion talousarviosta annetun lain, kaupparekisterilain, kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain, maantielain, ratalain, kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain, julkisista hankinnoista annetun lain, julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain sekä työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain viittaukset valtion liikelaitoksiin siten, että lainsäädännössä mainittaisiin yleisesti valtion liikelaitos ilman mainintaa valtion liikelaitoksia koskevasta laista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2016 ensimmäiseen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 15 päivänä maaliskuuta 2016.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Metsähallituksen nykyinen toiminta

Valiokunta toteaa, että nykyisin Metsähallituksen toiminnan perusteet sisältyvät kumottuun vuoden 2002 liikelaitoslakiin sekä Metsähallituksesta annettuun lakiin (1378/2004) ja valtioneuvoston asetukseen (1380/2004). Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos, joka luonnonsuojelua koskevissa asioissa on ympäristöministeriön ohjauksessa. Metsähallituksen tehtävänä on hoitaa, käyttää ja suojella hallinnassaan olevia luonnonvaroja ja muuta omaisuutta kestävästi ja tuloksellisesti.

Metsähallituksen keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet vahvistaa eduskunta vuosittain valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä. Maa- ja metsätalousministeriö päättää eduskunnan hyväksymissä rajoissa Metsähallituksen tarkemmista palvelu-, toiminta- ja tulostavoitteista sekä Metsähallituksen talouden ja toiminnan vuotta pitempää ajanjaksoa koskevista tavoitteista.

Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden kokonaisala oli vuoden 2014 lopussa 12,5 miljoonaa hehtaaria, josta maa-alueita oli 9,1 miljoonaa hehtaaria ja vesialueita oli 3,4 miljoonaa hehtaaria. Vesialueista 2,7 miljoonaa hehtaaria oli lähinnä merialueille sijoitettavia yleisiä vesialueita. Maa-alueista talouskäytössä olevaa metsämaata oli 3,5 miljoonaa hehtaaria eli 39 prosenttia Metsähallituksen hallinnassa olevien maa-alueiden pinta-alasta. Taloustoiminnan ulko-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

puolella maa-alueista oli 5,6 miljoonaa hehtaaria eli 61 prosenttia. Taloustoiminnan ulkopuolelle jääneistä alueista talousmetsiin liittyviä kitu- ja joutomaita oli 1,4 miljoonaa hehtaaria, lakisääteisiä ja muita luonnonsuojelualueita 1,5 miljoonaa hehtaaria, erämaa-alueita 1,4 miljoonaa hehtaaria sekä suojeluohjelmien aluevarauksia ja muita alueita 1,3 miljoonaa hehtaaria.

Valtion liikelaitoksena Metsähallitus harjoittaa liiketoimintaa. Esityksestä käy ilmi, että Metsähallitus-konsernin liikevaihto vuonna 2014 oli 360,5 miljoonaa euroa ja konsernin liiketoiminnan liikevaihto 343,2 miljoonaa euroa. Tuloutus valtiolle vuonna 2014 oli 130 miljoonaa euroa. Metsähallituksen nykyiset liiketoiminta-alueet ovat talousmetsien hoito ja käyttö (Metsätalous), kiinteistöjen osto, myynti, vuokraus ja aktiivinen hankekehitys tuulivoimaliiketoiminnassa (Laatumaa) sekä maa-ainesten ja niiden jalosteiden myynti ja käyttöoikeuksien antaminen hallinnassa oleviin varantoihin (MH-Kivi Oy). Metsähallitus harjoittaa lisäksi liiketoimintaa tytäryhtiömuodossa (mm. Siemen Forelia Oy).

Metsähallituksen liiketoiminnan ytimen muodostaa metsätalous. Puutavaran myynnin osuus on yli 90 prosenttia Metsähallituksen liikevaihdosta. Metsähallituksen Metsätalous-tulosalueen liikevaihto on noin 340 miljoonaa euroa, ja se toimii aktiivisesti puumarkkinoilla koko maan alueella. Metsähallitus myy ja toimittaa puuta sahoille, sellu- ja paperiteollisuusyrityksille sekä energiateollisuudelle. Metsähallitus toimittaa puuta asiakkaidensa tehtaille vastaavilla toimitusehdoilla kuin muut toimijat ja toimii avoimilla markkinoilla kilpailutilanteessa muiden puutoimittajien kanssa. Metsähallituksen talous- ja virkistysmetsien puuston arvioitu kokonaismäärä on 300 miljoonaa kuutiometriä ja arvioitu vuotuinen kokonaiskasvu 11,4 miljoonaa kuutiometriä. Vuotuinen poistuma on noin 6 miljoonaa kuutiometriä. Vuonna 2014 ainespuun myyntimäärä oli 5,96 miljoonaa kuutiometriä.

Metsähallituksen muut liiketoiminnot liittyvät maan ja maa-ainesten hyödyntämiseen sekä virkistyspalveluiden tuottamiseen. Lisäksi liikevoitosta 31,1 miljoonaa euroa syntyi kiinteän omaisuuden myynnistä. Metsähallituksen on otettava liiketoimintaa harjoittaessaan huomioon yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet, kuten luonnon monimuotoisuuden, virkistyskäytön, työllisyyden edistämisen sekä porotalouden ja saamelaiskulttuurin vaatimukset. Esityksen perusteluissa on todettu, että perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla on alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Perustuslain sääntely ei rajoitu ainoastaan kielellisten oikeuksien turvaamiseen ja kehittämiseen, vaan se ulottuu laajemmin turvaamaan saamelaisten kulttuurimuotoa, johon kuuluvat myös saamelaisten perinteiset elinkeinot, kuten poronhoito, kalastus ja metsästys.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että liiketoiminnan lisäksi Metsähallituksella on lukuisia lakisääteisiä ja sille annettuja julkisia hallintotehtäviä. Julkisista hallintotehtävistä keskeisimpiä ovat lakisääteisten luonnonsuojelualueiden hallinnointi, hoito ja käytön ohjaus järjestyssääntöjen avulla sekä uusien luonnonsuojelualueiden hankinta yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa. Muut julkiset hallintotehtävät liittyvät Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden käyttöön, luonnonsuojelualueiden hankintaan, saamelaiskulttuurin harjoittamiseen sekä poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen harjoittamisen edellytysten turvaamiseen sekä saamelaisten ja kolttien sekä muiden paikallisten asukkaiden tarpeiden huomioon ottamiseen lähinnä Pohjois-Suomen alueella.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden yhteydessä annettuina julkisina hallintotehtävinä Metsähallitus tuottaa ja ylläpitää yhteiskunnallisia retkeilypalveluita, toteuttaa riista- ja kalataloudellisia hankkeita, valvoo hallinnassaan olevien alueiden käyttöä, ylläpitää uittorakenteita ja hoitaa valtakunnalliseen metsäpuiden siemenhuoltoon liittyviä tehtäviä. Metsähallitus tarjoaa kannattavan liiketoiminnan ja laajenevien yhteiskunnallisten tehtävien puitteissa työmahdollisuuksia Itä- ja Pohjois-Suomen sellaisilla alueilla, joilla muuten on vähän työpaikkoja.

Valiokunta korostaa sitä, että Metsähallituksen liiketoiminta toimii jo nyt liiketaloudellisin periaattein. Metsähallituksen liiketoiminnasta saatuja varoja ei käytetä julkisten hallintotehtävien rahoitukseen, eikä julkisten hallintotehtävien varoilla rahoiteta liiketoimintaa. Liiketoiminnasta ja julkisista hallintotehtävistä pidetään Metsähallituksen sisäisesti erillistä kirjanpitoa ja laaditaan erilliset tilinpäätökset. Liiketoiminnan ja julkisten hallintotehtävien käytössä olevalle omaisuudelle on vahvistettu erilliset taseet.

Metsähallituksen ylin toimielin on hallitus, jonka valtioneuvosto nimeää. Liikelaitoksen toimintaa hoitaa ja kehittää sekä hallituksen päätösten toimeenpanosta huolehtii valtioneuvoston nimitämä toimitusjohtaja.

Metsähallituksesta annetun lain 8 §:n mukaan Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamista varten Metsähallituksessa on erillinen julkisten hallintotehtävien yksikkö, jonka päällikkönä toimii luontopalvelujohtaja. Luontopalvelujohtaja hoitaa ne julkisiin hallintotehtäviin liittyvät tehtävät, jotka eivät lain mukaan kuulu hallitukselle ja toimitusjohtajalle. Metsästystä ja kalastusta koskevat erikseen nimetyt julkiset hallintotehtävät (eräasiat) hoitaa kuitenkin julkisten hallintotehtävien yksikössä erätalouspäällikkö.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Metsähallituksen maankäyttöä koskevat ratkaisut tehdään pitkälti luonnonvarasuunnitelmien ja hoito- ja käyttösuunnitelmien pohjalta. Metsähallitus on kehittänyt osallistavan suunnittelun menetelmiä, joiden avulla asianosaiset pääsevät suunnitelmien tekemiseen mukaan.

Metsähallituskonsernin henkilöstömäärä vuonna 2014 oli 1 752 henkilöä, joista liikelaitoksen palveluksessa oli keskimäärin 1 634:ää henkilötyövuotta vastaava määrä. Metsähallituksen henkilöstö on työsopimussuhteessa lukuun ottamatta luontopalvelujohtajaa, erätalouspäällikköä ja tehtävissään julkista valtaa käyttäviä henkilöitä, jotka ovat virkasuhteisia. Vakinaisia metsureita henkilöstöstä oli noin 470 (29 prosenttia). Metsähallituksen henkilöstöstä noin 10 prosenttia työskentelee Vantaalla ja loput Metsähallituksen eri toimipisteissä ympäri Suomea. Noin 50 prosenttia Metsähallituksen palkoista maksetaan Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakuntiin. Metsähallitus työllistää lisäksi yli 1 000 henkilötyövuoden edestä ulkopuolisia urakoitsijoita. Esiityksen perusteluista käy ilmi, että Metsähallituksen kokonaistyöllistyvyys on yli 3 000 henkilötyövuotta.

Valiokunta toteaa, että nykymuotoinen Metsähallitus valtion maa- ja vesialueiden hoitajana on saavuttanut erittäin hyvin sille asetetut tavoitteet metsäteollisuuden puuhuollon turvaajana, biotalouden raaka-aineiden tuottajana, valtion tulonlähteenä, luonnon suojelijana ja luonnonsuojelualueiden hoitajana, kansalaisten virkistysmahdollisuuksien kehittäjänä, työmahdollisuuksien tarjoajana ja muun maankäytön yhteen sovittajana. Uuden lain lähtökohta tulee olla mahdol-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

lisimman pitkälle valtionmaan ja Metsähallituksen kokonaisuuden ja toimivan organisaation säilyttäminen.

Metsähallituksen lainsäädännöllinen asema

Esityksen perusteluissa on todettu, että Metsähallituksen lainsäädännöllinen asema perustuu kummottuun vuoden 2002 liikelaitoslakiin (1062/2010), jota sovelletaan Metsähallitukseen vuoden 2010 liikelaitoslain siirtymäsäännöksen nojalla siihen saakka, kunnes Metsähallituksesta toisin säädetään. Perustelujen mukaan vuoden 2010 liikelaitoslaki (1185/2002) ei sovellu Metsähallitukselle, koska Metsähallituksesta ei voida kehittää sen tehtävät huomioon ottaen valtionhallinnon sisäistä toimijaa. Puutavaran ja siihen liittyvien muiden tuotteiden myynti ja toimittaminen asiakkaille on markkinoilla tapahtuvaa liiketoimintaa. Vuoden 2010 liikelaitoslaki ei myöskään mahdollista sitä, että liikelaitos hoitaisi julkisia hallintotehtäviä. Liikelaitosta ei vuoden 2010 liikelaitoslain mukaan voida rahoittaa valtion talousarviosta.

Esityksen perusteluissa on todettu, että valtion liikelaitokset ovat markkinaohjattu osa valtiota. Liikelaitosmalli perustuu liiketaloudellisten periaatteiden noudattamiseen julkisten palvelujen tuottamisessa. Valtion liikelaitokset eivät ole valtiosta erillisiä oikeushenkilöitä. Valtion liikelaitosten henkilöstö on valtion henkilöstöä. Liikelaitosmallia on sovellettu sellaisen valtion liiketoiminnan harjoittamiseen, jota on yhteiskuntapoliittisista tai muista syistä tarve ohjata. Liikelaitosmallia, jossa liikelaitoksessa harjoitetaan markkinoilla toimivaa liiketoimintaa, ei voida kehittää yhteismarkkinoille soveltuvaksi toimintamuodoksi. Esityksessä on katsottu, että Metsähallituksen markkinaehtoinen toiminta tulee yhtiöittää kilpailuneutraliteetin takaamiseksi.

Euroopan yhteisön komissio on 11 päivänä joulukuuta 2007 tehnyt Suomelle osoitetun osittain kielteisen päätöksen (Valtion tuki N:o C 7/2006), jonka kielteinen osa koskee Tieliikelaitoksen saamaa valtiontukea. Komissio pitää kiellettyinä valtiontukea liikelaitoksen konkurssisuojaa ja poikkeavaa verokohtelua (konkurssilainsäädännön ja tavanomaisen yhteisöverotuksen soveltumattomuus). Esityksessä on todettu, että vaikka komission Suomea koskeva päätös koskee ainoastaan Tieliikelaitosta, sillä on epäsuora vaikutus koko liikelaitosjärjestelmään, koska konkurssilainsäädännön ja yhteisöverotuksen soveltumattomuus koskee kaikkia valtion liikelaitoksia. Esityksessä onkin katsottu, että Komission Tieliikelaitosta koskevalla päätöksellä on yleistä merkitystä liikelaitosjärjestelmän kannalta.

Muuttamalla verotuslainsäädäntöä voidaan poistaa valtion liikelaitosten poikkeava verokohtelu. Sen sijaan valtion liikelaitosmallia ei voida kehittää konkurssikelpoiseksi muuttamatta mallin keskeisiä peruseriaatteita eli muuttamalla liikelaitokset erillisiksi oikeushenkilöiksi ja luovuttamalla erillisten oikeushenkilöiden omistukseen liikelaitoksen hallinnoima valtion omaisuus. Edellä esitetyin perustein esityksen perusteluissa on katsottu, että liikelaitosmallia, jossa liikelaitoksessa harjoitetaan markkinoilla toimivaa liiketoimintaa, ei voida kehittää yhteismarkkinoille soveltuvaksi toimintamuodoksi. Konkurssilainsäädännön ja yhteisöverotuksen soveltumattomuutta koskevat komission johtopäätökset on otettava huomioon Metsähallituksen uudelleenorganisointia koskevissa laintasoisissa säännöksissä.

Esityksessä on todettu, että valtion liikelaitosmallia ei voida kehittää konkurssikelpoiseksi muuttamatta mallin keskeisiä peruseriaatteita eli muuttamalla liikelaitokset erillisiksi oikeushenki-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

löiksi ja luovuttamalla erillisten oikeushenkilöiden omistukseen liikelaitoksen hallinnoima valtion omaisuus. Valtion liikelaitos voi olla pysyvä toimintamuoto vain silloin, kun liikelaitos ei toimi markkinoilla kilpailutilanteessa (in house) eikä tarjoa palvelujaan valtion ulkopuolisille asiakkaille.

Esityksessä on tuotu esiin, että valtion omistajapoliittisten linjausten mukaan valtion maa- ja vesiomaisuuden hallinta hoidetaan yhtenä kokonaisuutena valtion kiinteistöstrategian mukaisesti.

Esityksen tavoitteet

Valiokunta toteaa, että esityksessä ehdotettavalla Metsähallituksesta annettavalla lailla (metsähallituslaki) perustetaan valtion liikelaitos, johon ei sovellettaisi vuoden 2010 lakia valtion liikelaitoksista. Metsähallitus olisi perustuslain 84 §:n 4 momentissa tarkoitettu valtion liikelaitos, jota koskevat tarkemmat säännökset sisältyisivät Metsähallituksesta annettavaan lakiin. Metsähallituksen yleistehtävänä olisi käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi. Metsähallituksen hallinnassa oleva valtion maa- ja vesiomaisuus säilytettäisiin valtion suorassa omistuksessa. Metsähallitus olisi edelleen maa- ja metsätalousministeriön toimialalle sijoitettava liikelaitos, jota ympäristöministeriö ohjaisi toimialaansa kuuluvien julkisten hallintotehtävien osalta.

Esityksen mukaan Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana olisi sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytä- ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hallinnointi. Metsähallitus harjoittaisi metsätaloutta ja toimittaisi puutavaraa asiakkaille, harjoittaisi maa-ainesliiketoimintaa, maa- ja vesialueita koskevaa vuokraus- ja myyntitoimintaa sekä hanke- ja kehitystoimintaa. Markkinoilla tapahtuvaa liiketoimintaa Metsähallitus harjoittaisi omistamissaan osakeyhtiöissä. Metsähallitus tulouttaisi voitostaan päätettävän osuuden valtiolle vuosittain.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että Metsähallitusta koskeva eduskunnan ja valtioneuvoston ohjausvalta säilyy ennallaan. Eduskunnan tulee edelleen voida asettaa Metsähallitukselle palvelu- ja muita toimintatavoitteita, jotka voivat koskea myös tytäryhtiöissä harjoitettavaa toimintaa. Yhteiskunnan kokonaisuuteen on kuuluttava kannattavan liiketoiminnan harjoittamisen ohella, että Metsähallituksen hallinnassa oleviin alueisiin liittyvät muut yhteiskunnalliset tarpeet tulevat asianmukaisella tavalla huomioon otetuiksi. Esityksessä onkin todettu, että Metsähallituksen toimintaa koskevat yhteiskunnalliset velvoitteet pysyvät ehdotetussa lainsäädännössä pääosin ennallaan.

Valiokunta katsoo esityksen perustelujen mukaisesti, että Metsähallituksen tulee edelleen luonnonvarojen kestävä hoidon ja käytön olennaisena osana ottaa riittävästi huomioon biologisen monimuotoisuuden suojelu ja tarkoituksenmukainen lisääminen metsien, meren ja muiden luonnonvarojen hoidolle, käytölle ja suojelulle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa. Uutena asia-ryhmänä veloitteessa on meren hoidolle, käytölle ja suojelulle asetettujen muiden tavoitteiden toteaminen. Metsähallituksen on lisäksi edelleen otettava huomioon luonnon virkistyskäytön ja työllisyyden edistämisen vaatimukset sekä sovittava hallinnassaan olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu yhteen saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin har-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

joittamisen edellytykset turvataan, sekä poronhoitoalueella siten, että poronhoitolaissa säädetyt velvoitteet täytetään.

Esityksen perusteluissa on todettu, että yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden hoito otettaisiin huomioon Metsähallituksen tulostavoitteita asetettaessa. Perustelujen mukaan Metsähallituksen yhteiskunnallisten velvoitteiden asianmukainen huomioon ottaminen käytännön toiminnassa edellyttää niiden säännönmukaista huomioimista tulos- ja muun omistajaohjauksen yhteydessä sekä Metsähallituksen omassa toiminnan suunnittelussa, jota se toteuttaa laajaan kansalais- ja sidosryhmäkuulemiseen perustuvana osallistavana luonnonvarasuunnitteluna.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Metsähallitukselle osoitetut julkiset hallintotehtävät säilyvät esityksen perustelujen mukaan pääosin ennallaan ja ne rahoitetaan edelleen valtion talousarviosta ja julkisten hallintotehtävien hoidosta kertyvillä tuotoilla. Julkisten hallintotehtävien hoidon riippumattomuus ja puolueettomuus turvataan jatkossakin. Tehtävien hoito eriytetäisiin edelleen henkilöittäin, taloudellisesti ja toiminnallisesti. Julkisia hallintotehtäviä hoidettaisiin erillisessä yksikössä, jonka rahoitus ehdotetaan tulevaisuudessa suoraan valtion talousarviosta. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ohjaisivat yksikköä, kuten muitakin alaisiaan virastoja ja laitoksia. Esityksessä vahvistettaisiin luonnonvarojen käytön suunnitelmien roolia nostamalla niiden hyväksyminen Metsähallituksen hallituksen tehtäväksi. Suunnitelmia laadittaessa otettaisiin huomioon Metsähallitukselle laissa säädetyt yhteiskunnalliset velvoitteet ja sovitettaisiin yhteen yhteiskunnan eri sidosryhmien näkemyksiä valtion maiden ja vesien käytöstä alueellisella tasolla.

Esityksen perusteluissa on todettu, että Metsähallituksen on toiminnassaan saamelaisalueella välttämätöntä kuulla muitakin kuin saamelaisia. Perustelujen mukaan saamelaisten kotiseutualueen luonnonvaroja koskevaa lainsäädäntöä kehitettäessä on pidettävä huolta siitä, että valtion maa- ja vesialueiden käyttöä koskevissa ratkaisuissa otetaan riittävällä tavalla huomioon kaikki paikalliset intressit sekä turvataan kaikkien paikallisten tahojen osallistuminen asioiden valmisteluun ja keskinäinen vuorovaikutus asioita valmisteltaessa. Esityksen mukaan kutakin saamelaisten kotiseutualueeseen kokonaisuudessaan kuuluvaa kuntaa varten asetettaisiin oma neuvottelukunta.

Esityksessä ehdotetaan, että Metsähallituksen harjoittama metsätalousliiketoiminta ja toimintaan kohdistuvat varat, siirtyviin varoihin kohdistuvat velat ja siirtyvään toimintaan kohdistuvat varaukset siirtyvät toimintaa jatkamaan perustettavalle osakeyhtiölle. Liiketoimintasiirto toteutetaan yhtiöoikeudellisesti apporttina, jolloin Metsähallitus saa vastikkeeksi vastaanottavan yhtiön osakekannan. Perustettavaan osakeyhtiöön siirtyvä Metsähallituksen Metsätalous-tulosalueen henkilöstö siirtyisi liikkeen luovutusta koskevien periaatteiden mukaisesti, jolloin työntekijöiden työsuhteesta johtuvat oikeudet ja velvollisuudet pysyvät entisellään.

Esityksen mukaan valtioneuvosto oikeutetaan luovuttamaan perustettavalle metsätaloutta harjoittavalle osakeyhtiölle Metsähallituksen hallinnassa olevaan, tuottovaateen alaiseen maa- ja vesiomaisuuteen kohdistuva oikeus metsätalouden harjoittamiseen. Oikeudesta tulee siirtokelvoton, ja yhtiö maksaa yksinoikeudesta Metsähallitukselle käyvän vastikkeen. Eduskunta asettaa edelleen Metsähallitukselle palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet, ja ne voivat koskea myös ty-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

täryhtiöissä hoidettavaa toimintaa. Metsähallituksen tehtävänä on ohjaavien ministeriöiden tarkentavan ohjauksen puitteissa huolehtia siitä, että eduskunnan asettamat tavoitteet saavutetaan.

Viitaten edellä todettuun valiokunta toteaa, että uuden lainsäädännön lähtökohta tulee olla mahdollisimman pitkälle valtionmaan ja Metsähallituksen kokonaisuuden ja toimivan organisaation säilyttäminen.

Metsähallituksen tehtävät ja organisaatio

Valiokunta toteaa, että perustuslain 84 §:n 4 momentin mukaan valtion liikelaitosten toiminnan ja talouden yleisistä perusteista säädetään lailla. Esityksessä ehdotetaan, että Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa ja sen hallinnon alalla toimiva valtion liikelaitos. Metsähallitukseen ei sovelletaisi valtion liikelaitoksista vuonna 2010 annettua lakia, vaan Metsähallituksen toimintaa ja taloutta koskeva lakitasoinen sääntely sisältyy ehdotettuun Metsähallituksesta annettavaan lakiin ja esitykseen sisältyvään ehdotukseen laiksi valtion metsätalousosakeyhtiöstä (metsätalousosakeyhtiölaki).

Esityksen mukaan Metsähallituksen yleistehtävänä on toimia valtion maa- ja vesialueiden haltijana. Valiokunta katsoo esityksen perustelujen mukaisesti, että Metsähallituksen hallinnassa olevat valtion maa- ja vesialueet muodostavat kokonaisuuden, jota on tarkoituksenmukaista hoitaa yhdessä organisaatiossa.

Metsähallituslakiehdotuksen mukaan Metsähallitus harjoittaa sille säädettyjen ja valtion talousarviossa täsmennettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden puitteissa liiketoimintaa toimialallaan ja hoitaa sille säädetyt valtion maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvät julkiset hallintotehtävät. Metsähallituksen yhteiskunnallisilla velvoitteilla tarkoitettaisiin Metsähallituksen hallinnassa olevaan maa- ja vesiomaisuuteen ja toimintaan kohdistuvia yleisiä yhteiskunnallisia tarpeita ja vaatimuksia, joiden puitteissa se harjoittaa liiketoimintaa. Velvoitteista ehdotetaan säädettäväksi metsähallituslain 6 ja 7 §:ssä.

Perustuslain 84 §:n 4 momentin mukaan eduskunta hyväksyy valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä liikelaitoksen keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet. Tähän liittyen metsähallituslain 2 §:n 3 momentissa ehdotetaan, että metsähallitus toimii liiketaloudellisten periaatteiden sekä eduskunnan sille hyväksymien palvelutavoitteiden ja muiden toimintatavoitteiden mukaisesti. Esityksen perusteluissa on todettu, että maininta Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien liittymisestä valtion maa- ja vesiomaisuuden hallintaan ei estä lailla säätämästä Metsähallitukselle muitakin julkisia hallintotehtäviä, kuten kalastuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä toteutettua tehtävää kerätä valtiolle kalastonhoitomaksu.

Esityksen perustelujen mukaan lähtökohtana on, että Metsähallitus harjoittaa toimialaansa kuuluvaa liiketoimintaa hallinnassaan olevilla valtion alueilla ja niillä olevia metsiä ja muita luonnonvaroja hyväksikäyttäen. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialaksi ehdotetaan sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen. Tässä tarkoituksessa Metsähallitus harjoittaa metsätaloutta ja toimittaa puutavaraa asiakkaille. Tähän liittyen esityksen perusteluissa on katsottu, että metsätalouteen on perinteisesti katsottu sisältyvän metsässä tapahtuva työ ja hakatun puutavaran lähikuljetus, mutta ei varsinainen puutavaran kuljetus jalos-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

tuspaikalle. Kun Metsähallitus myy hakkaamansa puutavaran pääsääntöisesti toimituskaupalla, Metsähallituksen liiketoiminnan toimialan määrittelyssä on tarpeen todeta puutavaran kuljetus jalostuspaikalle.

Edellä on todettu, että eduskunta voi ehdotetun metsähallituslain nojalla asettaa Metsähallitukselle palvelutavoitteita ja muita toimintatavoitteita. Ehdotetun lain 8 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä eduskunta hyväksyy Metsähallituksen keskeiset toimintatavoitteet ja muut tavoitteet. Esityksen perusteluissa on todettu, että toimintatavoitteisiin voidaan sisällyttää myös maa- ja vesialueiden vuokraamista ja myymistä koskevia kirjauksia, kuten esimerkiksi euromääräinen tavoite maan myynnistä saataville tuotoille. Kun Metsähallitus olisi edelleen perustuslain 84 §:n 4 momentissa tarkoitettu valtion liikelaitos, sillä olisi oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetun lain (973/2002) mukainen toimivalta päättää valtion kiinteistövarallisuuden luovuttamisesta.

Metsähallituslakiin ehdotetun 10 §:n 1 momentin mukaan Metsähallituksessa olisi hallitus ja toimitusjohtaja sekä erillinen julkisia hallintotehtäviä hoitava yksikkö. Hallitukselle ja toimitusjohtajalle esitetyt toimivaltuudet vastaavat pääosin voimassa olevaa lakia.

Ehdotetun lain 11 §:n 1 momentin mukaan Metsähallituksella on hallitus, jossa on enintään kahdeksan jäsentä. Vähintään yhden hallituksen jäsenen tulee edustaa Metsähallituksen henkilöstöä ja hänen tulee olla Metsähallituksen tai sen tytäryhtiön palveluksessa. Valtioneuvosto nimittäisi hallituksen jäsenet enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tätä koskeva säännös vastaa uuden liikelaitoslain säännöksiä siten tarkistettuna, että hallituksen nimittäisi ministeriön sijasta valtioneuvosto.

Lakiehdotuksen 10 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tai Metsähallituksen työjärjestyksellä määrättäisiin Metsähallituksen organisaatioon kuuluvista muista yksiköistä ja toiminnoista. Koska Metsähallitukselle uskottuja julkisia hallintotehtäviä hoitava yksikkö organisoitaisiin laintasoisin säännöksin, ehdotettua 2 momenttia sovellettaisiin liiketoimintatehtäviin.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Metsähallituksen hallitukselle tulee merkittäviä ja laajakantoisia tehtäviä, jotka koskevat koko Metsähallituksen toimialaa. Hallitus johtaa sekä liike-toimintaa että Metsähallituksen yhteiskunnallisten velvoitteiden toimeenpanoa. Hallituksen tehtäväksi tulee luonnonvarojen käyttöä koskevien alueellisten suunnitelmien hyväksyminen. Tällä hetkellä alueelliset luonnonvarasuunnitelmat on vahvistettu toimitusjohtajan päätöksellä. Valiokunta toteaa hallituksen perusteluihin viitaten, että luonnonvarojen käyttöä koskevien suunnitelmien nostaminen omistajan linjauksia toteuttavan hallituksen hyväksyttäväksi korostaa niiden merkitystä maankäyttöä koskevien tavoitteiden yhteensovittamisessa. Tämä asettaa vaatimuksia hallituksen jäsenten osaamis pohjalle, joka on otettava huomioon hallituksen jäseniä valittaessa.

Valiokunta toteaa, että toimitusjohtajan tehtävänä on johtaa ja kehittää liikelaitoksen toimintaa. Ministeriöiden ohjauksen ja valvonnan sekä hallituksen valvonnan puitteissa Metsähallituksen toimitusjohtaja vastaa myös Metsähallitukselle kuuluvien julkisten hallintotehtävien hoidon yleisestä johtamisesta ja kehittämisestä sekä huolehtii siitä, että Metsähallituksen kirjanpito on lainmukainen, että lain 33 §:n 1 momentissa tarkoitettu erillinen tilinpäätös on asianmukaisesti laa-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

dittu ja että julkisten hallintotehtävien hoitoa koskeva varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty.

Esityksen perusteluissa on todettu, että luonnonvarojen käytön suunnittelu on kehittyvä ja joustava prosessi. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että luonnonvarojen käyttöä koskevien suunnitelmien laatimista tai niiden sisältöä koskevia säännöksiä ei esitetä otettavaksi lakiin. Luonnonvarasuunnitelmat on tähän mennessä toteutettu projekteina, joihin ovat osallistuneet Metsähallituksen eri tulosalueet. Esityksen perustelujen mukaan tarkoituksena on, että suunnitelmat tehdään edelleen nykyisellä osallistavalla tavalla alueilla ja ne vahvistetaan sitten edellä todetun mukaisesti liikelaitoksen hallituksessa. Perustettava metsätaloutta harjoittava tytäryhtiö osallistuisi suunnitelmien laadintaan vastaavalla tavalla kuin nykyinen Metsähallituksen metsätalous-tulosalue. Kun luonnonvarojen käyttöä koskevia alueellisia suunnitelmia laadittaessa tulee ottaa huomioon myös Metsähallituksen toimintaa koskevat yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet, valiokunta korostaa sitä, että suunnitelmien valmistelu edellyttää koko Metsähallituskonsernin tiivistä yhteistyötä.

Metsähallitus käyttäisi laajasti puhevaltaa valtion maa- ja vesialueiden haltijana. Valiokunta pitää hyvän hallinnon kannalta tärkeänä, että Metsähallituksen kanta valtion maa- ja vesialueiden haltijana ilmaistaan erilaisissa maankäyttöön liittyvissä menettelyissä kokonaisuutena yhdessä asiakirjassa. Vaikka Metsähallituksen vastuulla olevissa julkisissa hallintotehtävissä liikelaitoksen kannanotoista päätettäisiin riippumattomasti siitä vastaavien virkamiesten valmistelusta ja ratkaisusta, on erityisen tärkeää, että mahdollisiin ristiriitatilanteisiin etsitään ratkaisuja ensisijaisesti liikelaitoksen sisäisin neuvotteluin. Tavoitteena tulee olla, että Metsähallituksen käyttäessä puhevaltaa valtion maa- ja vesialueiden haltijana jatketaan nykyistä menettelyä, jossa pääsääntönä on Metsähallituksen kannan ilmaiseminen kokonaisuutena.

Maankäyttöön liittyviä ristiriitatilanteita voi syntyä erilaisissa hankkeissa, joilla olisi vaikutuksia sekä valtion mailla harjoitettavan metsätalouden että luonnonsuojelun kannalta. Metsähallituksen kannanotoilla on huomattava merkitys esimerkiksi käsiteltäessä suurten biotalousinvestointien ja niitä varten tarvittavien tie- ja ratakankkeiden vaikutuksia ympäristölainsäädännön mukaisissa menettelyissä. Siksi on tärkeää, että näissä menettelyissä päätöksiä tekevät viranomaiset saavat Metsähallituksen kannanotoista päätöksenteon kannalta olennaiset tiedot sekä valtion mailla harjoitettavan taloudellisen toiminnan että suojeltavien luonnonarvojen kannalta. Metsähallituksen sisäisen yhteistyön merkitystä korostaa tarve saada päätöksentekoa varten rakentavia ratkaisuehdotuksia siitä, miten erilaiset tavoitteet voidaan maankäytössä sovittaa yhteen.

Uuden lainsäädännön myötä on tarkoitus tosiasiallisesti jakaa maa- ja vesiomaisuus tarvittaessa kolmeen luokkaan. Peruspääomaa olisi edelleen maa- ja vesiomaisuus, joka on taloudellisesti hyödynnettävissä. Peruspääomalle asetetaan tuottovaade. Julkisten hallintotehtävien käyttöön osoitettaisiin omaisuus, joka on tarpeellista näiden tehtävien hoitamiseksi. Julkisten hallintotehtävien hoitoon tarpeellinen omaisuus kuuluisi muuhun omaan pääomaan eikä sillä olisi tuottovaadetta. Muuhun omaan pääomaan kuuluvaksi erilliseksi tase-eräksi voitaisiin perustellusta syystä osoittaa maa- ja vesiomaisuus, joka ei liity julkisten hallintotehtävien hoitoon ja joka ei myöskään ole mainittavan taloudellisen hyödyntämisen piirissä, minkä vuoksi omaisuudelle ei aseteta tuottovaadetta. Valiokunta palaa jäljempänä omaisuuseriä koskeviin erityiskysymyksiin.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Julkiset hallintotehtävät

Valiokunta toteaa, että Metsähallitukselle on erityislaeissa säädetty lukuisia julkisia hallintotehtäviä, joista keskeisimpiä ovat valtion luonnonsuojelu-, erämaa- ja retkeilyalueiden hoito ja käytön ohjaus sekä eräpalvelut, joihin kuuluvat metsästys-, kalastus- ja maastoliikenneasiat sekä erävalvonta. Aivan uudentyyppisiä tehtäviä Metsähallitukselle on tullut EU:n vesien ja merien suojelua koskevan lainsäädännön myötä. Myös strategisen kulttuurihistoriallisen omaisuuden keskitäminen on tuonut Metsähallitukselle tiettyjä kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön hoidon sekä rakennussuojelun tehtäviä.

Valiokunnalle toimitetusta selvityksestä on käynyt ilmi, että perustuslakiin perustuvalla julkisen hallintotehtävän käsitteellä tarkoitetaan verraten laajaa hallinnollisten tehtävien kokonaisuutta, johon kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon, yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon sekä julkisten palveluiden tuottamiseen liittyviä tehtäviä. Tämä on todettu perustuslain säätämistä koskevissa lainvalmisteluasiakirjoissa sekä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä. Metsähallitukselle esitetyt julkiset hallintotehtävät ovat perustuslaissa tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä, joista osa on luonteeltaan palvelutehtäviä.

Valiokunta toteaa, että perustuslaki ja muu lainsäädäntö asettaa reunaehdot julkisten hallintotehtävien hoitamiselle liikelaitoksessa. Julkisten hallintotehtävien hoidon riippumattomuus ja puolueettomuus on turvattava. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että julkisten hallintotehtävien hoito tulee eriyttää liikelaitoksen muusta toiminnasta toiminnallisesti, taloudellisesti ja henkilöittäin. Kun Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät rahoitetaan valtion talousarvion kautta, ne on myös kilpailuneutraaliteettivaatimusten mukaisesti eriytettävä taloudellisesta toiminnasta.

Valiokunta toteaa hallinnollisen perusratkaisun, jossa Metsähallituksen viranomaistehtävät on osoitettu erilliselle ja riippumattomalle julkisten hallintotehtävien yksikölle, vastaavan Metsähallituksesta nykyisin säädettyä lainsäädäntöä. Metsähallitukselle osoitetut julkiset hallintotehtävät säilyvät lähes ennallaan. Julkisten hallintotehtävien tulohajauksesta ovat tähän asti vastanneet maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö kumpikin omalla toimialallaan yhteistyössä. Valiokunta katsoo, että ministeriöiden välisen tiiviin yhteistyön jatkaminen ja yhdenmukaisen toimintatapojen kehittäminen edelleen on välttämätöntä.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien siirtäminen itsenäiselle virastolle olisi ollut vaihtoehtoinen ratkaisu Metsähallitusta koskevaa lainsäädäntöä uudistettaessa, mutta kuten edellä esitetystä käy ilmi, valtion voimassa olevan kiinteistöstrategian tavoitteet puoltavat yhtä liikelaitoskokonaisuutta. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa on myös todettu, että perusratkaisu, jossa Metsähallituksen viranomaistehtävät on osoitettu erilliselle ja riippumattomalle julkisten hallintotehtävien yksikölle, vastaa nykyistä perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädettyä Metsähallitusta koskevaa lainsäädäntöä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ehdotettu julkisten hallintotehtävien ohjaus- ja valvontasäännöstö on osin varsin vaikeaselkoista. Kuitenkin täsmällinen rajanveto julkisten hallintotehtävien ja muiden tehtävien välillä on käytännön toiminnan kannalta erittäin tärkeää.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

keää. Viitaten muun muassa perustuslakivaliokunnan lausuntoon valiokunta pitää välttämättömänä toimivaltuuksien ja ohjausjärjestelmien selkeämpää määrittelyä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa on kiinnitetty huomiota siihen, että Metsähallitus toimii esityksen perusteella jatkossakin sekä maa- ja metsätalousministeriön että ympäristöministeriön ohjauksessa ja valvonnassa. Ensimmäisen lakiehdotuksen 9 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi Metsähallitusta ohjaavien ministeriöiden yleisestä ohjaustoimivallasta. Lakiehdotuksen 19 §:ssä on säännökset Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ohjauksesta ja valvonnasta. Lakiehdotuksen 16 §:ssä ehdotetaan puolestaan säädettäväksi julkisia hallintotehtäviä hoitavan yksikön tehtävistä. Lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentti sisältää luettelon Metsähallitukselle kuuluvista julkisista hallintotehtävistä.

Maa- ja metsätalousministeriö tulosohjaa 9 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan Metsähallitusta. Toisen virkkeen mukaan ympäristöministeriö tulosohjaa Metsähallitusta ministeriön ohjaukselle säädettyjen lain 5 §:ssä tarkoitettujen julkisten hallintotehtävien hoidossa. Pykälän 3 momentin perusteella 1 momentissa tarkoitettu ministeriö päättää Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitoon osoitettujen määrärahojen käyttämisestä ja maksamisesta.

Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ohjaavat ja valvovat 19 §:n 1 momentin mukaan toimialojensa osalta Metsähallitukselle kuuluvien julkisten hallintotehtävien hoitoa siten kuin virastojen ja laitosten toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta erikseen säädetään. Esityksen perustelujen mukaan ohjaus tapahtuisi lähinnä tulos- ja muun omistajaohjauksen sekä toiminta- ja taloussuunnitelmien ja talousarvion valmistelun kautta ottaen huomioon, mitä valtion talousarviosta annettussa laissa ja asetuksessa säädetään. Ohjaukseen liittyy lisäksi muun muassa julkisia hallintotehtäviä hoitavan yksikön johtavien virkojen nimitys- ja irtisanomistoimivalta. Valvontaan puolestaan kuuluvat julkisten hallintotehtävien hoidon tehokkuuden ja tarkoituksenmukaisuuden seuranta sekä toiminnan lainmukaisuuden valvonta.

Lakiehdotuksen 16 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan julkisia hallintotehtäviä hoitava yksikkö vastaa 5 §:ssä tarkoitettujen Metsähallituksen tehtäväksi säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta. Yksikkö vastaa momentin 2 kohdan mukaan myös Suomen luonnonsuojelualueverkoston hoidosta ja käytöstä sekä muiden Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitettujen maa- ja vesialueiden sekä muun omaisuuden hoidosta. Valiokunta pitää välttämättömänä, että maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö Metsähallituksen tulosohjaustehtävissään huolehtivat siitä, että Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä hoitavassa yksikössä virkasuhdetta palvelussuhteena käytettäisiin vain silloin, kun henkilön tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttämistä tai kun henkilö osallistuu valituskelpoisten hallintopäätösten valmisteluun.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että edellä esitetty Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ohjausta ja valvontaa koskeva sääntely näyttäisi muodostuvan etenkin säännösten sisältämien sisäisten viittausten vuoksi varsin epäselväksi ja osin jopa ristiriitaiseksi. Epäselväksi näyttää jäävän ainakin se, vastaako ympäristöministeriö sääntelyn perusteella kaikilta osin toimialaansa kuuluvien julkisten hallintotehtävien ohjauksesta. Perustuslain ministeriöitä koskevaan sääntelyyn liittyy väistämättä vaatimus siitä, että ministeriöiden toimielimiin kohdistamista ohjaus- ja valvontatoimista säädetään siten, ettei toimivallan rajoista vallitse epäselvyyttä tai tulkin-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

nanvaraisuutta. Perustuslakivaliokunta on todennut, että esityksessä ehdotettua sääntelyä on tältä osin selkeytettävä.

Viitaten perustuslakivaliokunnan lausuntoon valiokunta esittää julkisia hallintotehtäviä koskevien säännösten selkeyttämiseksi metsähallituslakia koskevan esityksen 5 §:n, 9 §:n 1 momentin ja 16 §:n tarkistamista. Valiokunta ehdottaa jäljempänä, että ympäristöministeriö ohjaa esitettävän 9 §:n mukaisesti julkisten hallintotehtävien hoitoa toimialallaan, jolloin ministeriön toimivalta kiinnittyisi yksiselitteisesti ja selkeästi valtioneuvoston ohjesääntöön.

Ehdotetun metsähallituslain 5 §:n 2 momentin uudeksi 2 kohdaksi esitetään siirrettäväksi sellaisenaan lakiehdotuksen 16 §:n 1 momentin 2 kohta, ja lakiehdotuksen mukainen 2 kohta siirtyisi uudeksi 4 kohdaksi ja 4—6 kohdat uusiksi 5—7 kohdiksi. Siten julkiset hallintotehtävät luettelaisiin lain 5 §:ssä. Valiokunta esittää 16 §:n 1 momenttia muutettavaksi siten, että pykälän 1 momentissa todetaan julkisia hallintotehtäviä hoitavan yksikön vastaavan 5 §:ssä tarkoitettujen Metsähallituksen tehtäväksi säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan myös muutettavaksi 1 momentin muutosten takia teknisesti siten, että sanalla "Yksikkö" korvataan termi "Julkisia hallintotehtäviä hoitava yksikkö".

Metsähallituksen omaisuuserät, kirjanpito ja tilinpäätös

Metsähallituksen tämänhetkinen tase jakautuu liiketoimintojen hallinnoimaan peruspääomaan ja luontopalveluiden hallinnoimaan muuhun omaan pääomaan, joka on valtion strategista maa- ja vesiomaisuutta. Muutokset näiden kahden tase-erän välillä tehdään eduskunnan päätöksellä. Kuten edellä on todettu, jakautuisi Metsähallituksen tase jatkossa käytännössä kolmeen omaisuuserään. Liiketoimintojen peruspääoma säilyisi lähes ennallaan. Muu oma pääoma jakautuisi nykyisestä poiketen kahteen omaisuuserään, joista ensimmäinen olisi lakiehdotuksen 26 §:n mukaan julkisten hallintotehtävien yksikön hoidossa ja toinen erä kuuluisi jatkossa (mm. valtion yleisvedet) muille yksiköille.

Valiokunta toteaa, että lähtökohtaisesti Metsähallituksen peruspääomaan tulee osoittaa maa- ja vesiomaisuus, jota hyödynnetään taloudellisesti. Maa- ja vesiomaisuus, joka ei liity julkisten hallintotehtävien hoitoon ja jolle ei perustellusta syystä asetettaisi tuottovaatimusta, sijoitetaan erillisenä uutena kolmantena tase-eränä Metsähallituksen muuhun omaan pääomaan. Talousarvioesityksessä kolmanteen tase-erään on suunniteltu siirrettäväksi pääosa yleisistä vesialueista ja n. 360 000 ha Ylä-Lapin luontaiselinkeinoalueita. Lakiehdotuksen 8 §:n mukaan Metsähallituksen peruspääoman muutokset käsitellään eduskunnassa, mutta 34 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvosto päättää tasemuutoksista muun oman pääoman sisällä julkisten hallintotehtävien yksikön hoitaman tase-erän ja liiketoimintojen hoitaman ns. kolmannen tase-erän välillä.

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on myös todettu (s. 44), ettei valtion yleisiin vesialueisiin liity yleistä intressiä eikä näiden alueiden hallintaa enää todettaisi julkiseksi hallintotehtäväksi. Valiokunta katsoo, että hallituksen esitys on tältä osin epäselvä. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että 1.1.2016 voimaan tulleen uuden kalastuslain (379/2015) 8 §:n säännöksiin liittyy sekä merialueen että järvien yleisvesialueilla selkeitä Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä ja näihin kalastuslain tehtäviin liittyy varsin merkittävä yhteiskunnallinen intressi. Lisäksi asiantuntijakuulemisissa on tullut esiin, että yleisillä vesialueilla on muitakin yhteis-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

kunnallisia intressejä, joita ovat esimerkiksi ammattikalastus, vesiviljely, tuulivoima, soranotto ja luonnonsuojelu. Valiokunta painottaa, että näiden toimintojen kehittyminen yleisellä vesialueella edellyttää aikaisempaa suurempaa yhteensovittamista ja erilaisten tarpeiden tasapainoista huomioimista.

Valiokunta kiinnittää huomiota tässä yhteydessä myös siihen, että voimassa olevaa Metsähallituksen kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevaa sääntelyä ehdotetaan esityksessä eräin osin muutettavaksi. Julkisten hallintotehtävien hoidosta laaditaan edelleen erillinen tilinpäätös, mutta erillisestä kirjanpidosta on tarkoitus luopua. Tätä muutosta ei esityksessä ole perusteltu. Esityksen perusteluissa toisaalta korostetaan perustellusti talousarviomäärärahojen käytön seurantaa ja julkisten hallintotehtävien hoitoon osoitettujen varojen pitämistä tehokkaasti erillään liiketoiminnan varoista ja veloista.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa on katsottu, että eduskunnan budjettivallan käyttö ja julkisia hallintotehtäviä hoitavan yksikön aseman riippumattomuus voidaan jatkossakin turvata paremmin, jos erilliskirjanpidosta ei luovuta. Myös ympäristövaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt asiaan huomiota. Valiokunta katsoo, että eduskunnan myöntämien talousarviovarojen käyttöä on voitava jatkuvasti seurata ja toiminnan tulokset tulee tilikauden päätyttyä todentaa. Selkeimmin budjettirahoituksen käytön valvonta ja seuranta on hoidettavissa Metsähallituksen nykyisellä erilliskirjanpidolla, ja se edellyttää asetuksenantovaltuuden lisäämistä Metsähallituslain 43 §:ään sekä 33 §:n ja 19 §:n täydentämistä.

Valiokunta ehdottaa jäljempänä perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten, että metsähallituslakia koskevan esityksen 33 §:n 1 momenttia täydennetään siten, että julkisten hallintotehtävien hoidosta pidetään erillistä kirjanpitoa. Myös 33 §:n 4 momenttia tulee samalla täydentää lisäämällä sinne viittaus, että valtiokonttori voi antaa tarvittaessa määräyksiä myös erillisestä kirjanpidosta.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että Metsähallituksen taloushallintoa hoidetaan mahdollisimman yhtenäisesti ja kustannustehokkaasti ja että julkisten hallintotehtävien hoitoa koskeva erillinen kirjanpito organisoidaan yhtenäisessä taloushallinnossa Metsähallituksen hallituksen ja toimitusjohtajan ohjaukseen ja valvontaan.

Metsähallituksen toiminnan läpinäkyvyys

Metsähallituslakiehdotuksen 2 §:n mukaan Metsähallitus käyttää, hoitaa ja suojelee hallinnsaassa olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi. Metsähallituksen yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet sisältyvät lakiehdotuksen 6 §:ään. Pykälän 1 momentin mukaan biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen ja tarkoituksenmukainen lisääminen on Metsähallituksen kaikkea liiketoimintaa rajaava reunaehto. Säännöksen mukaan biologinen monimuotoisuus tulee luonnonvarojen kestävä hoidon ja käytön olennaisena osana ottaa riittävästi huomioon metsien, meren ja muiden luonnonvarojen hoidolle, käytölle ja suojelulle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa.

Valiokunta toteaa, että viimeksi mainitun pykälän 1 momentti vastaa nykyisen lain muotoilua, paitsi siihen on sisällytetty metsien ohella merta koskeva maininta. Lisäksi pykälän loppuun on lisätty toteamus yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden hoidon huomioon ottamisesta Metsähallituksen toiminnassa.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

lituksen tulostavoitetta asetettaessa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös Metsähallituksen velvollisuudesta ottaa toiminnassaan huomioon luonnon virkistyskäytön ja työllisyyden edistämisen vaatimukset. Näillä vaatimuksilla tarkoitetaan esityksen perustelujen mukaan muun muassa metsien hakkuu- ja uudistamistoimenpiteiden sekä muun maankäytön toteuttamista matkailualueiden ja -reittien vaikutuspiirissä siten, että haitat maisema-arvoille ja luontoelämyksille jäävät mahdollisimman pieniksi.

Lakiehdotuksessa valtion metsätalouslyhtiöstä on todettu, että omaisuutta koskevaa käyttöoikeutta luovutettaessa ja sen ehtoja tarkistettaessa on huolehdittava, että Metsähallituksesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettujen yleisten yhteiskunnallisten ja 7 §:ssä tarkoitettujen muiden yhteiskunnallisten velvoitteiden (tutkimuksen, opetuksen, puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen) toteuttaminen turvataan ja Metsähallituksen hyväksymiä luonnonvarojen käyttöä koskevia alueellisia suunnitelmia noudatetaan. Valiokunta pitää tärkeänä näiden periaatteiden noudattamista ja uuden valtion metsätalouslyhtiön toiminnan avoimuutta. Valiokunta katsoo myös, että Metsähallituksen valtion metsien hoitajana tulee ottaa huomioon lisäksi metsien käytön sosiaalinen kestävyys.

Perustettavalle metsätalousosakeyhtiölle annettaisiin lain nojalla sellaisia rutiiniluonteisia edustamis- ja omistajanhallintatehtäviä, jotka ovat välttämättömiä nykyisenkaltaisen metsätalouden harjoittamiseksi. Lisäksi on tarkoitus, että Metsähallitus valtuuttaisi tarkoituksenmukaisessa laajuudessa yhtiön tai sen yksittäisiä toimihenkilöitä käyttämään valtiolle maanomistajana kuuluvia oikeuksia. Koska tällaisia oikeuksia ei voida siirtää yhtiölle tavallisen lain säätämisyhteisyydessä, pääosa valtionmaan käyttöön kuuluvista "paikallisista yhteensovittamistehtävistä" voitaisiin käytännössä hoitaa yhtiössä Metsähallituksen antaman valtakirjan nojalla. Valiokunta pitää hyvän paikallisen yhteistyön jatkumisen kannalta tärkeänä, että tarvittavat menettelyt ovat mahdollisimman sujuvia.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi 6 §:ään myös säännös Metsähallituksen velvollisuudesta sovittaa yhteen luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojele poronhoitolaissa tarkoitettulla poronhoitoalueella siten, että poronhoitolaissa säädetyt velvoitteet täytetään. Perusteluiden mukaan poronhoitolain velvoitteiden huomioon ottaminen Metsähallituksen toiminnassa on jo aiemmin järjestetty poronhoitoalueella, saamelaisen kotiseutualuetta lukuun ottamatta, Metsähallituksen ja Paliskuntain yhdistyksen välisillä sopimuksilla neuvottelumenettelyistä. Sopimusten mukaan metsä- ja porotalouden yhteensovittaminen tapahtuu paliskunnittaisissa neuvotteluissa. Saamelaisen kotiseutualueella paliskuntien kanssa on vuosina 2009 ja 2010 tehty erilliset sopimukset metsätalousalueiden käytöstä ja tärkeimpien laidunalueiden säilyttämisestä metsätalouden ulkopuolella 20 vuoden ajan. Valiokunta pitää tärkeänä, että nykyisiä sopimusmenettelyjä jatketaan ja kehitetään.

Metsähallituksella on eri toimialueillaan nykyään hyvä alueellinen kattavuus ja paikallinen tuntemus. Valiokunta katsoo, että jatkossakin Metsähallituksen sekä uuden perustettavan valtion metsätalouslyhtiön tulee kyetä hyvään paikalliseen sopimiseen sekä henkilöstöressurssien joustavaan käyttöön. Valiokunta painottaa yhteiskunnallisia velvoitteita koskevien tavoitteiden toteutumisen riittävän laajaa seurantaa. Ekologista, taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä tulee arvioida läpinäkyvästi ja samalla myös kehittää toiminnan kestävyyttä kuvaavia mittareita.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Valiokunta toteaa, että Metsähallituksen hallinnassa olevan valtion maa- ja vesiomaisuuden keskeisimpänä maankäyttöä ohjaavana välineenä toimivat nykyisin alueelliset luonnonvarasuunnitelmat, jotka on laadittu alueittain eri sidosryhmiä osallistavalla tavalla. Luonnonvarasuunnitelma on monitavoitteinen, laajalle alueelle tehtävä strateginen luonnonvarojen käytön suunnitelma. Näitä luonnonvarojen pitemmän tähtäimen käyttöä ohjaavia suunnitelmia laadittaessa otetaan huomioon muut edellä todetut laissa säädetyt yhteiskunnalliset velvoitteet. Lisäksi ne toteutuvat yhteiskunnan ja sidosryhmien yhteen sovitettuja näkemyksiä valtion maiden ja vesien käytöstä.

Metsähallituksen hallituksen yhtenä tehtävänä on ehdotetun 12 §:n mukaan hyväksyä luonnonvarojen käyttöä koskevat alueelliset suunnitelmat. Valiokunta korostaa, että avoin yhteistyö ja paikallisten olosuhteiden tuntemus ovat muodostuneet Metsähallituksen alueellisen luonnonvarasuunnittelun keskeisiksi elementeiksi, joita tulee pitää yllä ja kehittää myös jatkossa.

Alueelliset vaikutukset

Edellä on todettu, että Metsähallitus on merkittävä työnantaja. Metsähallituskonsernin palveluksessa on noin 1 750 työntekijää ja toimihenkilöä. Metsureita heistä on noin 470. Metsähallitus työllistää lisäksi ulkopuolisten yrittäjien palveluksessa olevia henkilöitä puutavaran korjuuseen liittyvissä tehtävissä yli 700 henkilöä, puutavaran kuljetukseen liittyvissä tehtävissä yli 350 henkilöä ja metsänhoitoon sekä teiden rakentamiseen ja kunnossapitoon liittyvissä tehtävissä yli 300 henkilöä. Esityksen perusteluissa on todettu, että Metsähallituksen kokonaistyöllistyvyys on siten yli 3 000 henkilötyövuotta.

Valiokunta toteaa, että Metsähallituksen toiminnalla on erittäin merkittävä aluetaloudellinen vaikutus. Metsähallituksen henkilöstöstä noin 10 prosenttia työskentelee Vantaalla ja loput eri toimipisteissä eri puolilla Suomea. Noin 50 prosenttia Metsähallituksen palkoista maksetaan Lapin, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien alueilla. Metsätalouden urakointimaksuista noin 70 prosenttia maksetaan Pohjanmaan-Kainuun ja Lapin alueilla. Esityksen perusteluissa on todettu, että esitys ei muuta Metsähallituksen asemaa tässä suhteessa.

Valiokunta korostaa, että Metsähallituksen yhteiskunnallisiin velvoitteisiin sisältyvällä työllisyyden edistämällä on Itä- ja Pohjois-Suomessa huomattavan keskeinen merkitys. Työllisyyden edistämistä tarkastellaan lakiehdotuksessa kuitenkin hieman kapea-alaisesti metsätalouden työllisyyden näkökulmasta, vaikka esimerkiksi Lapissa myös Metsähallituksen hallinnassa oleviin alueisiin läheisesti liittyvällä matkailulla on monilla paikkakunnilla hyvin tärkeä ja kasvava merkitys työllistäjänä. Valtion alueiden mahdollisuuksia työllisyyden edistämässä on perusteltua tarkastella laajemmin alueiden kokonaistyöllisyyden, koko aluekehityksen ja sosiaalisen vastuun kannalta.

Esityksen perusteluissa todetaan, että lakimuutoksella on vain vähäinen vaikutus yhteisöveron tuottoon. Metsätalousosakeyhtiö tulee normaalin yhteisöverotuksen piiriin ja maksaa 20 prosentin yhteisöverokannan mukaista veroa verotettavasta tulostaan. Metsähallitus liikelaitoksena olisi kuitenkin edelleen osittain verovelvollinen yhteisö ja maksaisi vain kuntien osuuden yhteisöverosta veronsaajaryhmän jako-osuuden mukaisesti, koska seurakunnat eivät ole enää yhteisöveron saajia.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Kuntaryhmän osuudesta yhteisöveron tuottoon säädetään erikseen verontilityslaisissa (532/1998). Esityksen perusteluissa on todettu, että kunnan metsäeräosuus määräytyy ennen vuotta 2012 voimassa olleiden metsäkeskusalueittain laskettujen bruttokantorahatulojen perusteella, jotka laskeaan metsäkeskusalueeseen kuuluvien kuntien metsämaapinta-alojen suhteessa. Laskentaperusteeseen luetaan myös erikseen arvioidut saamatta jääneet kantorahatulot lakisääteisten luonnonsuojelualueiden metsämaista niiden kasvutietojen perusteella. Metsähallituksen maksama yhteisövero ja metsätalousosakeyhtiön maksaman veron kuntaryhmäosuus tilitettäisiin nykyainsäädännön mukaisesti yksittäisille kunnille metsäerän jakoperusteella metsävero-osuuden lisäksi. Esityksen perusteluissa on katsottu, että lakimuutoksella on vaikutusta vain niille kunnille, joilla metsäerän osuus yhteisövero-osuudesta on merkittävä.

Metsätalousosakeyhtiön veronsaajaksi tulisi myös valtio ja siten yhteisöveron tuotto valtiolle kasvaisi valtion jako-osuuden verran osakeyhtiön maksaman yhteisöveron määrästä. Kuntien verotuloon vaikuttaisi Metsähallituksen maksaman veron ja metsätalousosakeyhtiön maksaman veron kuntaryhmäosuuden yhteenlaskettu määrä nykyjärjestelmään verrattuna eli verrattuna yksinomaan Metsähallituksen osittain verovelvollisena maksamaan yhteisöveron määrään. Kuntien saaman yhteisöveron muutos vaikuttaisi verotuoton jakautumiseen kuntien kesken edellä kuvalla tavalla.

Esityksen perusteluissa on todettu, että esityksen muutoksista ei tehtyjen laskelmien perusteella aiheudu merkittäviä muutoksia kuntien yhteisöverotuloihin. Vuoden 2014 tilinpäätöstietojen perusteella liikelaitos on maksanut yhteisöveroja kunnille ja seurakunnille noin 8,3 miljoonaa euroa, josta kuntien osuus on 92,68 prosenttia eli noin 7,7 miljoonaa euroa. Esityksen mukaisella organisaatorakenteella kunnille tilitettävät yhteisöverot olisivat jakautuneet liikelaitoksen maksamaan noin 4,9 miljoonaan ja metsätalousosakeyhtiön maksamaan noin 1,8 miljoonaan euroon. Siten esityksen mukaisella uudella organisaatorakenteella kunnille yhteensä tilitettävät tulot vähenisivät noin miljoona euroa 6,7 miljoonaan euroon. Lisäksi osakeyhtiö olisi 2014 tilinpäätöstietojen mukaan arvioituna maksanut yhteisöveroa valtiolle noin 3,7 miljoonaa euroa.

Esityksen perusteluissa on tuotu esiin, että lakimuutoksen vaikutus valtion ja kuntien yhteisöverotuottoon riippuu metsätalousosakeyhtiön ja Metsähallituksen maksaman yhteisöveron määrästä. Pohjois-Suomen tietyille pienille kunnille, joiden alueella on paljon Metsähallituksen hallinnoimia alueita, kyseiset verotulot ovat hyvin tärkeitä. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että Metsähallituksen yhteisöverotulot voivat enimmillään muodostaa jopa noin 20 prosenttia muutamien pohjoisen pienten kuntien tuloista. Valiokunta pitää välttämättömänä, että haitalliset vaikutukset näiden kuntien talouteen estetään.

Saamelaisten oikeudet

Valiokunta toteaa, että saamelaisten kotiseutualueen maa- ja vesipinta-ala on hallituksen esityksen perustelujen mukaan yhteensä yli kolme miljoonaa hehtaaria eli noin kymmenesosa Suomen pinta-alasta. Siitä yli 90 prosenttia on Metsähallituksen hallinnassa. Metsähallituksen toiminnan merkitys on siten erittäin suuri perustuslaissa turvattujen saamelaisia alkuperäiskansana koskevien oikeuksien ja perustuslain saamelaisten kotiseutualueen itsehallintoa koskevan säännöksen kannalta.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Yksi Metsähallituksen yleisistä yhteiskunnallisista velvoitteista on saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaaminen. Ehdotettavaan lakiin Metsähallituksesta sisältyy kaksi saamelaisten oikeuksiin liittyvää säännöstä. Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu on Metsähallitusta koskevan lakiehdotuksen 6 §:n 2 momentin perusteella sovittava yhteen saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan. Valiokunta toteaa, että säännös vastaa nykyisin voimassa olevan metsähallituslain 4 §:n 2 momenttia. Saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytykset pysyvät tältä osin ennallaan.

Lakiehdotuksen 39 §:n 2 momentin mukaan saamelaisten kotiseutualueeseen kokonaisuudessaan kuuluvaan kuntaan asetetaan kuntakohtaiset neuvottelukunnat, joiden tehtävänä on käsitellä valtion maa- ja vesialueiden sekä niihin kuuluvien luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja hoitoa. Pykälän yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tärkeää on, että neuvottelukunnissa ovat edustettuina saamelaiskäräjät, kolttien kyläkokous ja asianomaiset kunnat. Voimassa olevassa Metsähallituksesta annetussa laissa ei ole säännöstä saamelaisten kotiseutualueelle asetettavista kuntakohtaisista neuvottelukunnista. Valiokunta pitää esitettyä neuvottelukuntia koskevaa uudistusta tarpeellisena ja saamelaisten asemaa osaltaan turvaavana uudistuksena.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa on todettu, että lakiehdotuksen 6 §:n 2 momenttiin ja 39 §:n 2 momenttiin ehdotetut säännökset ovat perustuslain 17 §:n 3 momentin kannalta tärkeitä. Lisäksi perustuslakivaliokunta korostaa sitä esityksen perusteluissakin (s. 46) esille tuotua seikkaa, että lakiehdotuksella ei ole tarkoitus puuttua saamelaiskäräjistä annetun lain säännöksiin. Näin ollen muun muassa kyseisen lain 9 §:ään sisältyvä neuvottelovelvoite koskee edelleen Metsähallitusta pykälässä tarkoitetuissa asioissa saamelaisten kotiseutualueella. Samoin kolttalaissa säädetyt Metsähallituksen velvoitteet sekä lain 56 §:n mukainen kuulemisvelvoite koskevat ehdotetussa laissa tarkoitettua Metsähallitusta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että viime vaalikaudella eduskunnalle annettuun hallituksen esitykseen itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskevan yleissopimuksen (ns. ILO 169 -sopimus) lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 264/2014 vp) sisältyy myös voimassa olevan metsähallituslain muutosehdotus. Lakiin ehdotettiin otettavaksi säännökset saamelaisten kotiseutualueella tapahtuvasta valtion maa- ja vesialueiden hoitoa ja käyttöä koskevasta suunnittelusta ja saamelaiskulttuurin heikentämiskiellosta. Valiokunta toteaa myös, että eduskunta hyväksyi viime vaalikauden viimeisillä valtiopäivillä hallituksen esityksen HE 264/2014 vp ja perustuslakivaliokunnan mietinnön PeVM 13/2014 vp pohjalta ensimmäisessä käsittelyssä edellä mainitut muutokset sisältävän ehdotuksen laiksi Metsähallituksesta annetun lain muuttamisesta. Esitystä ei kuitenkaan viety toiseen käsittelyyn. Asia on perustuslain 49 §:n kansainvälisen asian käsittelyn jatkuvuutta koskevan säännöksen vuoksi edelleen vireillä eduskunnassa.

Nyt käsiteltävässä esityksessä voimassa oleva Metsähallituksesta annettu laki ehdotetaan kumottavaksi ja korvattavaksi uudella Metsähallituksesta annettavalla lailla. Esitykseen ei enää sisälly aikaisemmassa esityksessä (HE 264/2014 vp) olleita saamelaissäännöksiä. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että perustuslain 17 §:n 3 momentin ja 121 §:n 4 momentin säännökset ja niitä koskeva valiokunnan käytäntö sekä kansainvälisten ihmisoikeusvalvontaelinten kannanotot puoltavat tällaisten säännösten sisällyttämistä annettavaan Metsähallituslakiin. Pe-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

rustuslakivaliokunta on kuitenkin esittänyt, että annettava Metsähallituslaki voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksessä.

Valiokunta toteaa, että nyt käsiteltävässä Metsähallituslainsäädännön uudistamisessa ei ole kysymys ILO 169 -sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta, vaan lähinnä Metsähallituksen liiketoiminnan yhtiöittämisestä ja liikelaitossäännösten uudistuksesta. Uudistuksessa saamelaiden asema pysyy ennallaan lakiehdotuksen 6 §:n säännöksillä ja aseman voidaan katsoa hivenen vahvistuvan lakiehdotuksen 39 §:n mukaisilla saamelaiden kotiseutualueelle perustettavilla neuvottelukunnilla. Valiokunta katsoo, että laajemmat saamelaiden kotiseutualueella tapahtuvaan suunnitteluun ja saamelaiskulttuurin heikentämiskieltoon liittyvät kysymykset tulee ratkaista ILO 169 -sopimuksen mahdollisen ratifioinnin yhteydessä.

Valtion maiden virkistys- ja matkailukäyttö sekä retkeilyalueet

Valiokunta toteaa, että valtion alueiden virkistyskäytön suunnittelu ja käytännön toteutus ovat erittäin merkittävä osa Metsähallituksen toimintaa. Luonnon virkistyskäyttöön kuuluvat liikuminen luonnossa ja erilaiset luontoharrastukset sekä luontomatkailu. Retkeily, marjastus, sienestys, metsästys ja kalastus ovat kansalaisten yleisimpiä virkistäytymismuotoja. Metsähallitus tarjoaa alueillaan myös peruspalveluja, kuten luontopolkuja ja taukopaikkoja sekä luontomatkailuyrityksille toimintamahdollisuuksia.

Metsähallituksen hallinnassa olevat luonnonsuojelualueet, erityisesti kansallispuistot, ovat tärkeitä kansalaisten virkistykselle ja matkailuelinkeinolle. Luonnonsuojelualueille pyritään hoito- ja käyttösuunnitelmassa määrittelemään kestävä virkistyskäytön rajat. Erilaisten virkistyskäyttömuotojen tarpeet sovitetaan yhteen alueiden hoidon ja käytön suunnittelun yhteydessä ja samalla ohjataan harrastus- ja matkailutoimintaa sellaisille alueille, joilla suojelutavoitteet eivät vaarannu. Valiokunta toteaa, että tiiviillä yhteistyöllä päästään käyttäjien näkökulmasta parhaisiin ratkaisuihin.

Metsähallituksen hallinnoimilla luontoalueilla on suuri merkitys matkailuelinkeinolle erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomessa. Pohjois-Suomessa kansallispuistojen lisäksi myös monet retkeilyalueet ja talousmetsät ovat matkailukeskusten ja -yritysten läheisyydessä ohjelmapalveluyritysten käytössä. Alueet ovat tärkeitä myös metsästäjille ja kalastajille. Matkailun kasvun myötä myös metsien eri käyttömuotojen yhteensovittamisen tarve korostuu entisestään. Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun toimintaympäristöjen ja palveluiden määrätietoinen kehittäminen suojelualueilla ja talousmetsissä yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa on tuottanut varsin hyviä tuloksia. Metsähallitus on enenevässä määrin ottanut huomioon paikallisten toimijoiden näkemyksiä. Valiokunta pitää tärkeänä näiden osallistavien toimintamallien säilyttämistä ja kehittämistä edelleen.

Valiokunta korostaa voimakkaasti sitä, että Metsähallituksen alueilla jokamiehen oikeuksiin ei tule puuttua. Myös retkeilyverkoston käytön maksuttomuudesta tulee ehdottomasti huolehtia. Samoin muut virkistys-, kalastus- ja metsästysoikeudet sekä metsästyksen liittyvät toimivat käytännöt tulee säilyttää. Valiokunta toteaa, että lakiehdotuksen 17 ja 18 §:ssä pyritään selkeyttämään ja parantamaan julkisten hallintotehtävien yksikön erätaloustehtävien koordinoimista. Erätalousohjaaja ratkaisee jatkossa metsästystä, kalastusta ja erävalvontaa koskevat julkiset hallinto-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

tehtävät. Samoin erätalousjohtaja ratkaisee myös luonnonsuojelualueella tapahtuvaa metsästystä ja kalastusta koskevat asiat silloin, kun luonnonsuojelualueella saa perustamissäädöksen nojalla metsästää tai kalastaa. Valiokunta pitää esitettyjä täsmennyksiä asianmukaisina.

Valiokunta painottaa erityisesti sitä, ettei Metsähallituslakia koskevalla lakiehdotuksella vaikute- ta jokamiehenoikeudella tapahtuvaan luonnon virkistyskäyttöön tai muuhun virkistyskäyttöön eikä muuteta virkistyskäyttöön liittyvää perusinfrastruktuuria maksulliseksi. Pohjois-Suomen väestöllä on lisäksi erityislainsäädäntöön perustuvia oikeuksia käyttää valtion maa- ja vesialueita kalastukseen, metsästyksen ja poronhoitoon. Valiokunta korostaa, että myös nämä oikeudet säilyvät ennallaan. Valiokunta toteaa myös tässä yhteydessä, että pinta- ja pohjavesien hyödyntämisestä säädetään kattavasti erikseen vesilaissa (587/2011).

Valiokunta pitää välttämättömänä myös Metsähallituksen Laatumaan kiinteistökehitysliiketoiminnan kehittämistä siten, että muun ohella matkailuyritysten toimintaedellytyksiä voidaan edistää. Yhteistyön toimivuudella on suuri merkitys erityisesti Lapin matkailutoiminnan kehittämisen kannalta.

Valtion retkeilyalueista säädetään ulkoilulaisissa (606/1973), johon kokonaisuudessaan sisältyy uudistamistarpeita. Ulkoilulain 16 §:n mukaan valtion maalle, jolla on ulkoilun kannalta huomattava yleinen merkitys, voidaan perustaa retkeilyalue. Tällaisella alueella on metsätalouden harjoittaminen, metsästys ja kalastus samoin kuin maa- ja vesialueiden käyttö järjestettävä niin, että ulkoilutoiminnan tarpeet tulevat riittävästi huomioon otetuiksi. Retkeilyalueiden hoito on nykyisellään järjestetty Metsähallituksessa siten, että alueiden hallinta kuuluu metsätalouden tulosalueelle ja alueiden virkistyspalvelujen tuottamisesta, palveluvarustuksen rakentamisesta ja hoidosta vastaa julkisten hallintotehtävien yksikkö. Toiminta rahoitetaan maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaan kuuluvasta talousarvion määrärahasta.

Valiokunta toteaa, että valtion retkeilyalueiden matkailukäyttö on lisääntynyt viime vuosikymmeninä ja näiden alueiden paikallistaloudelliset vaikutukset ovat huomattavia. Valtion retkeilyalueita ovat tällä hetkellä Evo, Ruunaa, Oulujärvi, Iso-Syöte ja Kylmäluoma sekä Hossa, jonne on tulossa uusi kansallispuisto. Suurin osa valtion retkeilyalueista on nykyään matkailun kannalta merkittäviä vetovoimatekijöitä, jotka houkuttelevat kasvavassa määrin myös ulkomaalaisia matkailijoita.

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan ulkoilulain nojalla perustettuja valtion retkeilyalueita hoitaisi julkisten hallintotehtävien yksikkö yhteistyössä Metsähallituksen liiketoiminnan tai perustettavan metsätaloutta harjoittavan osakeyhtiön kanssa, koska retkeilyalueet kuuluvat tuottovaateen alaiseen omaisuuteen ja niillä harjoitetaan myös metsätaloutta. Valiokunta painottaa sitä, että valtion retkeilyalueiden matkailukäyttö on voimakkaasti kasvanut ja matkailun paikallistaloudelliset vaikutukset ovat näillä alueilla huomattavan suuria. Retkeilyalueet kuuluvat Metsähallituksen peruspääomaan, johon kohdistuu tuottovaatimus. Tilanteessa, jossa samanaikaisena tavoitteena on virkistys- ja matkailukäytön kehittäminen sekä tuottovaateen alaisen metsätalouden toteuttaminen, valiokunta korostaa, että valtion retkeilyalueilla tulee erityisen huolellisesti ja pitkäjänteisesti sovittaa yhteen metsätalouden harjoittamisen sekä matkailun ja virkistyskäytön intressit.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Henkilöstövaikutukset

Valiokunta toteaa, että valtion liikelaitosten henkilöstöön sovelletaan valtion liikelaitoksia koskevia säännöksiä, sopimusmääräyksiä ja periaatteita. Lähtökohtaisesti valtion liikelaitoksen palvelussuhde on työsuhde. Metsähallituksessa on yhteensä noin 60 henkilöä virkasuhteisissa tehtävissä, joissa käytetään julkista valtaa. Esityksen perusteluissa on todettu, että esityksellä ei muuteta Metsähallitukselle osoitettuja julkisia hallintotehtäviä, joten esityksellä ei ole vaikutusta liikelaitokseen jäävän henkilöstön osalta.

Lakkautettavan Metsähallituksen toimitusjohtaja siirtyisi Metsähallituslaissa tarkoitetuksi Metsähallituksen toimitusjohtajaksi ja luontopalvelujohtaja uuden lain mukaiseksi luontopalvelujohtajaksi. Lakkautettavan Metsähallituksen erätalouspäällikkö siirtyisi uudessa laissa tarkoitetuksi erätalousjohtajaksi. Esityksen perusteluissa on todettu, että Metsähallituksen uudelleenorganisointiin liittyvässä uuden liikelaitoksen perustamisessa ei ole virkasuhteisen eikä työsopimussuhteisen henkilöstön osalta kyse liikkeenluovutuksesta vaan valtionhallinnon toimintojen uudelleenjärjestelystä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että metsätalousliiketoiminnan yhtiöittäminen sinänsä ei vaikuta metsätalouden henkilöstön määrään eikä tehtäviin. Metsähallituksen Metsätalous-tulosalueen henkilöstö siirtyisi perustettavan osakeyhtiön palvelukseen. Siirtyvän henkilöstön määrä on noin 800 henkilöä, ja kaikki heistä ovat työsopimussuhteisia. Työehtosopimuslain (436/1946) 5 §:n nojalla työehtosopimukseen osallisen yrityksen haltijan seuraajalle siirtyvät kaikki ne oikeudet ja velvollisuudet, jotka edeltäjällä työehtosopimuksen mukaan oli. Metsähallitusta sitovan työehtosopimuksen sopimusmääräykset muun muassa vuosilomista, sairausajan palkasta ja eläkkeistä velvoittavat siten osakeyhtiötä siihen saakka, kunnes osakeyhtiö aikanaan sopii työehtoista työehtosopimuksella henkilöstöjärjestöjen kanssa. Osakeyhtiö valmistelee palkkaus- ja muut palkitsemisjärjestelmänsä henkilöstöjärjestöjen kanssa neuvoteltavien tavoitteiden pohjalta.

Esityksen perustelujen mukaan tarkoitus on, että siirtyvän henkilöstön työsuhteen ehdoista sovietaan työehtosopimuksin jo ennen yhtiön perustamista. Henkilöstön palvelussuhteen ehtojen määrittämisessä sovelletaan liikkeenluovutustilanteissa lisäksi työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 10 §:n säännöstä, joka koskee työsuhteista johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien siirtymistä. Henkilöstön asemaan sovelletaan myös, mitä valtioneuvoston periaatepäätöksessä valtion henkilöstön aseman järjestämisestä organisaatiomuostilanteissa (VM/201/00.00.02/2012) on määrätty.

Esityksen perusteluista käy ilmi, että metsätalousliiketoiminnan yhtiöittämisen yhteydessä yhtiöön siirtyvä henkilöstö siirtyy valtion eläkejärjestelmästä yksityisen työeläkejärjestelmän piiriin. Valiokunta pitää välttämättömänä, että liikelaitoksesta osakeyhtiön palvelukseen siirtyvän henkilöstön ansaitut eläke-edut turvataan ja siirtyvien uusi eläketurva vastaa nykyistä eläketurvaa. Esityksen perustelujen mukaan tämä on tarkoitus järjestää erillisellä ryhmäeläkevakuutuksella. Metsähallituksen palveluksessa on noin 600 henkilöä, joilla on oikeus valtion niin sanottuun lisäeläketurvaan. Lisäeläketurvan määräksi arvioidaan noin 7 miljoonaa euroa. Lopullinen vastuusumma ratkeaa kilpailutuksen jälkeen.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Valiokunta toteaa, että ehdotetun Metsähallituslain 6 §:n 1 momentin mukaan Metsähallituksen on edelleen otettava huomioon myös työllisyyden edistämisen vaatimukset. Velvoite vastaa voimassa olevaa lakia. Esityksen perusteluista käy ilmi, että maa- ja metsätalousministeriö on tarkentanut vuosittain tuloskirjeellä Metsähallituksen yhteiskunnallisten velvoitteiden toteuttamistapaa. Esimerkiksi vuonna 2013 työllisyyden edistämisen vaatimuksen huomioon ottamiseksi Metsähallitus hyödynsi kestävästi hakkuumahdollisuudet täysimääräisesti ja panosti metsänhoitoon ja tienrakennukseen hyvän omaisuuden hoidon edellyttämällä tasolla. Metsähallitus on työaikajärjestelyillä kyennyt turvaamaan henkilöstölle läpi vuoden työtä siltäkin osin kuin työn luonne on kausiluonteista. Velvoitteesta aiheutuneet kustannukset ovat vuositasolla noin 3 milj. euroa, josta metsureiden ympärivuotinen työllistäminen aiheuttaa suurimman osan. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että hakkuumahdollisuuksien tasainen hyödyntäminen on tärkeää myös teollisuuden puuhuollon kannalta. Metsähallitukselta edellytetäänkin muita valtakunnallisesti metsätaloutta harjoittavia toimijoita tasaisempaa tuloutusta. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että tämä toimintaperiaate huomioidaan myös jatkossa.

Esityksen perusteluissa on todettu, että työllisyyden edistämistä koskevien vaatimusten huomioon ottamisessa ei ole kyse työllistämismahdollisuuksien vähenemisestä. Työllisyyttä koskevien vaatimusten huomioon ottaminen ei sinällään estä Metsähallitusta toteuttamasta tarpeellisia toiminnan rationalisointia ja kehittämistä koskevia toimenpiteitä. Tällaisten toimenpiteiden yhteydessä on mahdollista vähentää henkilöstöä, jos työvoiman tarve vähenee olennaisesti ja pysyvästi taloudellisista, tuotannollisista tai toiminnan uudelleenjärjestelyistä johtuvista syistä. Ehdotettu työllisyyden vaatimusten huomioon ottaminen tulee toteuttaa siten, että Metsähallitukselta edellytetään edellä todetun mukaisesti muita toimijoita tasaisempaa tuloutusta ja sitä kautta tasaisempaa työllistämistä erilaisissa suhdannetilanteissa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että metsätyön rakennemuutos ja Metsähallituksen vakinaisen metsurikunnan ikääntyminen tulevat jatkossa joka tapauksessa vähentämään metsurien määrää.

Valtion metsätalousosakeyhtiö

Valiokunta toteaa, että esityksellä Metsähallituksen metsätalousliiketoiminta yhtiötetään perustamalla valtion kokonaan omistama osakeyhtiö. Yhtiön toimialana olisi metsätalouden harjoittaminen yksinoikeudella valtion omistamalla maalla ja puutavaran toimittaminen asiakkaille. Koska yhtiölle myönnettäisiin lakiin sisältyvän luovutusvaltuuden perusteella yksinoikeus metsätalouden harjoittamiseen Metsähallituksen hallussa olevalla tuottovaateen alaisella maa- ja vesiomaisuudella, yhtiön liiketoiminta rajattaisiin koskemaan vain yksinoikeuden kohteena olevaa aluetta. Yhtiö ei voisi myydä esimerkiksi metsänhoitopalveluja yksityismetsänomistajille.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Metsähallitus merkitsisi osakeyhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet valtion lukuun. Osakeyhtiö olisi Metsähallituksen hallinnoima, jolloin Metsähallitus vastaisi lähtökohtaisesti yhtiötä koskevasta omistajaohjauksesta siten kuin valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain 6 §:ssä säädetään.

Annettavassa laissa säädettäisiin valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa käyvästä vastikkeesta osakeyhtiölle Metsähallituksen hallintaan osoitettuun tai myöhemmin osoitettavaan tuottovaateen alaiseen maa- ja vesiomaisuuteen kohdistuva siirtokelvoton oikeus metsätalouden harjoittamiseen, Metsähallituksen metsätalousliiketoiminta ja Metsähallituksen Metsätalous-tulosalueen

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

käytössä olevat immateriaaliset oikeudet ja muu irtain omaisuus. Yhtiölle annettava metsätalouden harjoittamista koskeva oikeus olisi voimassa toistaiseksi. Oikeus metsätalouden harjoittamiseen pitäisi sisällään maanomistajalle kuuluvan oikeuden suorittaa metsätalouteen kuuluvia toimenpiteitä sopimuksen kohteena olevalla alueella. Lähtökohtaisesti osakeyhtiö olisi oikeutettu toteuttamaan harkintansa mukaan hakkuita ja myymään puutavaraa tai puutavaran hakkuuoikeuksia, hakkuutähteitä ja kantoja sekä toteuttamaan muita metsätalouteen kuuluvia toimenpiteitä.

Koska Metsähallituksen metsätalousliiketoiminnan yhtiöittäminen ja valtion metsätalousosakeyhtiön perustamisen tavoitteena on pysyttää valtion maa- ja vesiomaisuutta koskeva päätösvalta edelleen ministeriöiden ohjauksessa osana Metsähallituskonsernia, valiokunta pitää välttämättömänä varmistaa, että metsätalouden harjoittamista koskeva käyttöoikeus ei ole siirrettävissä yhtiöstä. Ehdotettavan pykälän 1 kohdan mukaan yhtiölle luovutettava maa- ja vesiomaisuuteen kohdistuva oikeus metsätalouden harjoittamiseen olisikin siirtokelvoton. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että siirtokelvottomaan käyttöoikeuteen ei ole mahdollista vahvistaa kiinnityksiä tai muita kirjauksia, jolloin valtion maa- ja vesiomaisuuteen kohdistuva käyttöoikeus ei voisi olla myöskään pakkotäytäntöönpanon kohteena.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä metsätalousosakeyhtiölain 3 §:n 2 momentin säännöstä, jonka mukaan metsätalouden harjoittamista koskevaa oikeutta luovutettaessa valtioneuvoston tulee huolehtia, että metsähallituslain 6 ja 7 §:ssä tarkoitettujen yleisten ja muiden yhteiskunnallisten velvoitteiden toteuttaminen turvataan ja että Metsähallituksen hyväksymiä luonnonvarojen käyttöä koskevia alueellisia suunnitelmia noudatetaan. Säännöksen mukaan edellä todettujen suunnitelmien noudattamisesta ja Metsähallitusta koskevien yhteiskunnallisten velvoitteiden toteutumisesta tulee huolehtia myös käyttöoikeuden ehtoja tarkistettaessa.

Esityksen perusteluissa on todettu, että perustettavalle valtion metsätalousosakeyhtiölle annettavasta yksinoikeudesta metsätalouden harjoittamiseen perittävän vastikkeen tulee olla käypä, jotta yhtiö ei saisi perusteetonta etua, joka voitaisiin katsoa kielletyksi valtion tueksi. Perustelujen mukaan käyttöoikeuskorvaus perustuisi yhtiön käyttöön yksinoikeudella annetun maa- ja vesiomaisuuden metsätaloudelliseen tuottoarvoon ja omaisuudelle asetettavaan tuottovaatimukseen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että metsien käyttörajoitukset, jotka perustuvat Metsähallitukselle laissa säädettäviin yhteiskunnallisiin velvoitteisiin, on tarkoitus ottaa huomioon metsien tuottoarvoon perustuvaa tasearvoa alentavina tekijöinä liikelaitoksen tasetta määritettäessä. Lisäksi esityksen perusteluissa on todettu, että valtion metsätalousosakeyhtiöltä edellytettävät normaalia metsätaloustoimintaa laajemmat tehtävät otetaan huomioon liikelaitoksen omaisuudelle asetettavaa tuottovaatimusta alentavina tekijöinä.

Esityksestä käy ilmi, että yhtiöön sijoitettua pääomaa koskeva tuottovaatimus asetettaisiin sellaiseksi, että se vastaisi samalla toimialalla toimiville muille yrityksille asetettuja sijoitetun pääoman tuottovaatimuksia. Käyttöoikeussopimuksen kohteena olevan omaisuuden tuottovaatimus olisi nykyisillä tasearvoilla laskien noin 5 prosenttia. Kun otetaan huomioon valtion metsätalousosakeyhtiön toimialan luonne, käyttöoikeussopimuksesta perittävä vastike on tarkoitus asettaa noin 90 prosentin tasolle tuottovaatimuksesta. Jatkovalmistelussa tarkentuva vuotuinen käyttöoikeudesta liikelaitokselle maksettava vastike olisi noin 80 miljoonan euron luokkaa. Valiokunta

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

pitää tärkeänä, että käyttöoikeuskorvauksen käypä hintataso tarkistettaisiin määräajoin, esimerkiksi viiden vuoden välein.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kysymys siitä, onko Metsähallituksen metsätalousliiketoimintaa jatkamaan perustettava valtion kokonaan omistama osakeyhtiö, joka saisi yksinoikeuden metsätalouden harjoittamiseen valtion omistamalla maalla, hankintayksikkö, on esityksen perustelujen mukaan jossain määrin tulkinnanvarainen. Perusteluissa on katsottu, että kun otetaan huomioon osakeyhtiön tehtävät, sen saama rahoitus, yhtiön saama yksinoikeus ja sen merkitys yhtiön liiketoiminnalle sekä Metsähallituksen määräysvalta yhtiössä, osakeyhtiötä voidaan pitää julkisista hankinnoista annetussa laissa tarkoitettuna hankintayksikkönä. Hankintayksikköasema ehdotetaan esityksessä ratkaistavaksi siten, että lakiin otetaan säännös, jonka mukaan osakeyhtiöön sovelletaan, mitä julkisista hankinnoista annetun lain 6 §:n 1 momentissa hankintayksiköstä säädetään. Säännös merkitsisi sitä, että osakeyhtiön olisi kilpailutettava hankintansa lain menettelytapavaatimuksia noudattaen.

Asiantuntijakuulemisissa on esitetty, että perustettavan metsätaloutta harjoittavan yhtiön kotipaikka tulee sijoittaa Rovaniemelle. Kun valtion toimintoja yhtiöitettäessä yhtiön kotipaikasta ei ole säädetty yhtiölaeissa, valiokunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarpeellisiin toimiin perustettavan yhtiön kotipaikan sijoittamiseksi Rovaniemelle. (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*)

Lopuksi

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että nyt säädetävän lainsäädännön vaikutuksia seurataan. Valiokunta edellyttääkin, että sille toimitetaan vuoden 2017 loppuun mennessä selvitys lainsäädännön vaikutuksista. (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*)

Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 3.12.2015. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 15.3.2016. Valiokunta toteaa, että kysymys on mittavasta lakihankkeesta, jota on valmisteltu valtioneuvoston piirissä jo pitkään. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetun mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokunta kiinnittää valtioneuvoston huomiota siihen, että hallituksen esitykset tulee antaa eduskunnalle ajoissa, jotta niiden asianmukaiselle käsittelylle on riittävästi aikaa.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä jäljempänä esitettävien muutosehdotuksin.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki Metsähallituksesta

2 luvun 2 §. Metsähallituksen yleistehtävä. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät liittyvät pääsääntöisesti sen hallinnassa olevaan valtion maa- ja vesiomaisuuteen. Metsähallitukselle on kuitenkin esimerkiksi uuden kalastuslain (379/2015) 80 §:ssä säädetty tehtäväksi kalastonhoitomaksun kerääminen. Edellä todetulla perusteella valiokunta ehdottaa 2 momenttia tarkistettavaksi poistamalla erityismaininnan valtion maa- ja vesiomaisuuden hallinnasta.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

2 luvun 4 §. Metsähallituskonserni. Pykälään ehdotetussa 3 momentissa viitataan hankintalain 10 §:ssä tarkoitettuun sidosyksikköasemaan. Kun perustettavan yhtiön toiminta perustuu lakiin perustuvaan yksinoikeuteen, valiokunta ehdottaa saamansa selvityksen perusteella, että suora-hankintaoikeus kytketään hankintalain tätä koskevaan 12 §:n säännökseen.

2 luvun 5 §. Julkiset hallintotehtävät. Viitaten edellä yleisperusteluissa todettuun, valiokunta ehdottaa 2 momenttia muutettavaksi.

4 luvun 9 §. Ministeriön ohjaustoimivalta. Viitaten edellä yleisperusteluissa todettuun valiokunta ehdottaa 1 momentin muuttamista.

5 luvun 10 §. Metsähallituksen organisaatio. Pykälän 2 momentissa ehdotettu säännös, jonka mukaan julkisia hallintotehtäviä hoitavaa yksikköä koskevan lakitasoisen sääntelyn lisäksi Metsähallituksen yksiköistä ja toiminnoista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella tai niistä määrättäisiin työjärjestyksessä, perustuu ensisijaisesti tarpeeseen varautua säättämään asetustasolla kiinteistökehitystehtäviä ja kiinteistöjen ostoa, myyntiä ja vuokrausta harjoittavan Laatumaa-tulosalueen organisoinnista. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valtioneuvoston asetuksen valmistelun yhteydessä on kuitenkin käynyt ilmi, että Laatumaa-tulosalueen tarkemmasta organisoinnista ei ole tarvetta säätää valtioneuvoston asetuksella. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa säännöksestä poistettavaksi maininnan asetuksenantovaltuudesta.

6 luvun 16 §. Julkisia hallintotehtäviä hoitavan yksikön tehtävät. Viitaten edellä yleisperusteluissa todettuun valiokunta ehdottaa 1 momenttia muutettavaksi. Lisäksi valiokunta ehdottaa 2 momenttiin tehtäväksi teknisen muutoksen.

6 luvun 19 §. Julkisten hallintotehtävien ohjaus ja valvonta. Jäljempänä valiokunta ehdottaa 33 §:n kohdalla pykälän 1 momenttiin otettavaksi säännökset erilliskirjanpidosta. Mainittuun muutokseen liittyen valiokunta ehdottaa myös 19 §:n 3 momenttia täydennettäväksi.

6 luvun 33 §. Kirjanpito ja tilinpäätös. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa 1 momenttiin otettavaksi säännökset erilliskirjanpidosta. Muutokseen liittyen valiokunta ehdottaa myös pykälän 4 momentin mukaista asetuksenantovaltuutta täydennettäväksi.

6 luvun 43 §. Asetuksenantovaltuus. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että pykälän nojalla voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös "tämän lain täytäntöönpanosta". Perustuslakivaliokunta on todennut, että yleisen täytäntöönpanovaltuuden säätämistä laissa on syytä välttää ja valtuussäännökset on kirjoitettava täsmällisiksi ja tarkkarajaisiksi. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta ehdottaa pykälän täsmentämistä.

2. Laki valtion metsätalousosakeyhtiöstä

1 §. Perustettava osakeyhtiö. Viitaten edellä yleisperusteluissa todettuun valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttiin lisättäväksi maininnan siitä, että metsätaloutta harjoittaessaan yhtiön tulee huolehtia tämän lain 6 §:ssä tarkoitettujen yleisten yhteiskunnallisten ja 7 §:ssä tarkoitettujen muiden yhteiskunnallisten velvoitteiden toteuttamisesta siten kuin valtioneuvosto maa- ja vesioimaisuutta koskevaa käyttöoikeutta luovutettaessa ja sen ehtoja tarkistettaessa määrää.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Valiokunta toteaa, että perustettavan yhtiön osakkeiden luovuttaminen edellyttäisi valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain 3 §:n mukaisesti eduskunnan suostumusta. Valiokunta toteaa myös, että perustettavasta valtion metsätalousosakeyhtiöstä tulee lakisääteinen osa metsähallituskonsernia, minkä vuoksi yhtiön osakkeita ei ole tarkoitus myydä. Selvyyden vuoksi valiokunta ehdottaa 3 momentissa todettavaksi, että osakeyhtiö on valtion kokonaan omistama ja Metsähallituksen hallinnoima.

3 §. Luovutuksen ehdot. Ehdotetun lain 3 §:n 2 momentista tulee poistaa maininta Metsähallituksesta annettavan lain säädöskokoelmanumerosta, kun mainittuun lakiin viitattaisiin jo 1 §:ssä.

6 §. Julkisia hankintoja koskevat säännökset. Viitaten edellä 1. lakiehdotuksen 4 §:ään ehdotettuun muutokseen valiokunta ehdottaa 2 momenttiin tehtäväksi vastaavan muutoksen.

13. Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

12 §. Työnantajan vakuutusmaksuvelvollisuus. Pykälän otsikko ja pykälän sisältö on muutettu 1.1.2016 voimaan tulleella lailla (1653/2015). Sen vuoksi valiokunta ehdottaa esitykseen sisältyvän pykälän 2 momenttia tarkistettavaksi muutosten huomioon ottamiseksi.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Maa- ja metsätalousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 132/2015 vp sisältyvät 3.—12. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 132/2015 vp sisältyvät 1., 2. ja 13. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy kaksi lausumaa. (Valiokunnan lausumaehdotukset)

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

Metsähallituksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään Metsähallituksesta. Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa ja sen hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Ympäristöministeriön ohjaustehtävistä säädetään 9 §:ssä.

Metsähallituksen erävalvonnasta säädetään erikseen lailla.

2 luku

Metsähallituksen tehtävät

2 §

Metsähallituksen yleistehtävä

Metsähallitus käyttää, hoitaa ja suojelee hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi. Metsähallituksen tulee toimia tuloksellisesti.

Metsähallitus harjoittaa toimialallaan liiketoimintaa tässä laissa säädettyjen ja valtion talousarviossa täsmennettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden puitteissa ja hoitaa sille säädettyjä ~~valtion maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyviä~~ julkisia hallintotehtäviä.

Metsähallitus toimii liiketaloudellisten periaatteiden sekä eduskunnan sille hyväksymien palvelutavoitteiden ja muiden toimintatavoitteiden mukaisesti.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

3 §

Liiketoiminnan toimiala

Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytä- ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hallinnointi.

Tässä tarkoituksessa Metsähallitus:

- 1) harjoittaa metsätaloutta ja toimittaa puutavaraa asiakkaille;
- 2) harjoittaa maa-ainesliiketoimintaa;
- 3) harjoittaa maa- ja vesialueita koskevaa vuokraus- ja myyntitoimintaa; ja
- 4) harjoittaa maa- ja vesialueita koskevaa hanke- ja kehitystoimintaa.

Metsähallitus saa lisäksi harjoittaa siemen- ja taimituotantoa sekä muuta sen toimialaan kuuluvaa maa- ja vesiomaisuuden taloudellista hyödyntämistä.

Metsätaloutta Metsähallitus harjoittaa valtion metsätalousosakeyhtiöstä annetussa laissa (/) tarkoitetussa osakeyhtiössä.

Metsähallitus vastaa tytä- ja osakkuusyhtiöidensä omistajaohjauksesta siten kuin valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun (1368/2007) 6 §:ssä säädetään.

4 §

Metsähallituskonserni

Metsähallituksella voi olla sen liiketoimintaan tai sille osoitettujen julkisten hallintotehtävien hoitoon liittyvässä yhdessä tai useammassa kotimaisessa tai ulkomaisessa yrityksessä kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 ja 6 §:ssä tarkoitettu määräysvalta. Yritykset, joissa Metsähallituksella on määräysvalta, ovat Metsähallituksen tytäryrityksiä. Metsähallitus ja sen tytäryritykset muodostavat Metsähallituskonsernin.

Jos tytäryrityksen osakkeiden arvo on huomattava tai Metsähallituksen ja tytäryrityksen yhtiösuhdetta on muuten pidettävä merkittävänä, tytäryhtiöiden perustamiseen, tytäryrityksen osakkeiden hankintaan ja luovutukseen tarvitaan valtioneuvoston lupa. Valtioneuvoston lupa tarvitaan myös, jos on kysymys vastaavanlaisesta merkittävän osakkuuden tai jäsenyyden hankinnasta tai luovutuksesta muussa yrityksessä kuin tytäryrityksessä. Kiinteistövarallisuuden luovuttamisessa noudatetaan kuitenkin oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annettua lakia (973/2002).

Metsähallitus ja sen metsätalousliiketoimintaa harjoittava tytäryritys ovat toisiinsa nähden julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) 12 §:ssä tarkoitetussa **suhteessa**. Metsähallitus ja sen tytäryritys voivat ostaa suoraan toisiltaan palveluja.

Metsähallitus ei saa antaa tytäryritykselleen konserniavustusta.

Tarkempia säännöksiä Metsähallituksen tytäryritysten liiketoiminnan liittymisestä Metsähallituksen liiketoimintaan, tytäryritysten osakkeiden arvon huomattavuudesta sekä Metsähallituksen ja tytäryritysten yhtiösuhteen merkittävyyydestä annetaan tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

5 §

Julkiset hallintotehtävät

Metsähallitus hoitaa ja käyttää sen hallinnassa julkisten hallintotehtävien hoitamista varten olevaa maa- ja vesiomaisuutta. Julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitettulla valtion maa- ja vesiomaisuudella ei ole tuottovaatimusta.

Metsähallitus hoitaa sille laissa säädetyt julkiset hallintotehtävät, joita ovat:

1) luonnonsuojelulaissa (1096/1996) sekä sen ja vuoden 1923 luonnonsuojelulain (71/1923) nojalla perustettuja luonnonsuojelualueita koskeviin säädöksiin perustuvat tehtävät, muut luontotyypin ja lajien suojeluun liittyvät tehtävät sekä luonnonsuojelualueiden hankinta;

2) luonnonsuojelualueverkoston hoito ja käyttö sekä Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitettujen muiden maa- ja vesialueiden sekä muun omaisuuden hoito; (Uusi)

3) luonnon virkistyskäyttöön liittyvien luonto- ja retkeilypalvelujen tuottaminen sekä kulttuurimaisuuden vaaliminen;

4) erämaalaissa (62/1991), kalastuslaissa (379/2015), kolttalaissa (253/1995), maastoliikenne-laissa (1710/1995), metsästyslaissa (615/1993), vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa (1299/2004), pelastuslaissa (379/2011), poronhoitolaissa (848/1990), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetussa laissa (986/2011) ja ulkoilulaissa (606/1973) säädetyt tehtävät;

5) riista- ja kalataloudellisten hankkeiden toteuttaminen sekä metsästys- ja kalastuslupien myöntäminen;

6) Metsähallituksen erävalvonnasta annetussa laissa (1157/2005) tarkoitettu erävalvonta;

7) metsäpuiden siementen hankintaan ja varmuusvarastointiin liittyvät tehtävät.

3 luku

Toimintaa koskevat velvoitteet

6 §

Yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet

Luonnonvarojen kestävä hoidon ja käytön olennaisena osana Metsähallituksen on riittävästi otettava huomioon biologisen monimuotoisuuden suojelu ja tarkoituksenmukainen lisääminen metsien, meren ja muiden luonnonvarojen hoidolle, käytölle ja suojelulle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa. Metsähallituksen on lisäksi otettava huomioon luonnon virkistyskäytön sekä työllisyyden edistämisen vaatimukset.

Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu on sovitettava yhteen Saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitettulla saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan, sekä poronhoitolaissa tarkoitettulla poronhoitoalueella siten, että poronhoitolaissa säädetyt velvoitteet täytetään.

Metsähallitus varautuu hoitamaan tehtäviään myös poikkeusoloissa noudattaen maa- ja metsätalousministeriön ja puolustuskiinteistöjen osalta puolustusministeriön määräyksiä. Metsähalli-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

tus noudattaa lisäksi puolustuskiinteistöjen ja niiden tilapalvelujen osalta puolustusministeriön turvallisuusmääräyksiä.

Metsähallitus antaa pelastusviranomaisille asiantuntija-apua metsäpalojen torjunnassa ja varautuu omatoimisesti metsäpalojen ehkäisyyn ja torjuntaan hallinnassaan olevilla valtion mailla yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa.

Yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden hoito otetaan huomioon Metsähallituksen tulostavoitetta asetettaessa.

7 §

Muut yhteiskunnalliset velvoitteet

Metsähallituksen toiminnassa otetaan huomioon tutkimuksen, opetuksen, puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen maankäytön tarpeet.

4 luku

Metsähallituksen ohjaus

8 §

Eduskunnan ja valtioneuvoston ohjaustoimivalta

Valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä eduskunta:

- 1) hyväksyy Metsähallituksen keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet;
- 2) hyväksyy Metsähallituksen peruspääoman korotuksen ja alennuksen sekä päättää määrärahan ottamisesta talousarvioon myönnettäväksi Metsähallituksen peruspääoman korottamiseen;
- 3) antaa Metsähallitukselle suostumuksen ottaa liiketoimintansa rahoittamiseksi lainaa;
- 4) hyväksyy Metsähallituksen liiketoiminnan osalta tilikauden investointien enimmäismäärän sekä valtuutuksen tehdä sellaisia investointeja koskevia sitoumuksia, joista aiheutuu menoja tätä myöhemmille tilikausille.

Valtioneuvosto antaa tarvittaessa yleisiä määräyksiä Metsähallituksen toiminnasta ja taloudesta.

9 §

Ministeriön ohjaustoimivalta

Maa- ja metsätalousministeriö tulosohjaa Metsähallitusta. Ympäristöministeriö tulosohjaa Metsähallitusta **julkisten hallintotehtävien osalta toimialallaan.**

Eduskunnan päätettyä valtion talousarviosta asianomainen ministeriö päättää Metsähallituksen palvelutavoitteista ja muista toimintatavoitteista, Metsähallituksen tulostavoitteesta ja tuloustavoitteesta sekä tarvittaessa peruspääoman muutosta koskevan eduskunnan päätöksen toimeenpanosta. Tulostavoite on asetettava niin, että Metsähallitus voi saavuttaa 8 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettut, liiketaloudellisesti kannattavat palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Edellä 1 momentissa tarkoitettu ministeriö päättää 28 §:ssä tarkoitettun määrärahan käyttämisestä ja sen maksamisesta.

5 luku

Metsähallituksen organisaatio ja hallinto

10 §

Metsähallituksen organisaatio

Metsähallituksessa on hallitus ja toimitusjohtaja sekä erillinen julkisia hallintotehtäviä hoitava yksikkö.

Metsähallituksessa on muita yksiköitä ja toimintoja sen mukaan, kuin ~~valtioneuvoston asetuksella säädetään~~ tai työjärjestyksessä määrätään.

11 §

Hallitus

Metsähallituksella on hallitus, jossa on enintään kahdeksan jäsentä.

Valtioneuvosto nimittää hallituksen jäsenet enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja määrää jäsenistä yhden puheenjohtajaksi ja yhden varapuheenjohtajaksi. Hallituksen jäsenen tulee olla kilpailutilanteen edellyttämällä tavalla riippumaton. Vähintään yhden hallituksen jäsenen tulee edustaa Metsähallituskonsernin henkilöstöä. Henkilöstöä edustavan jäsenen tulee olla Metsähallituksen tai sen tytäryhtiön palveluksessa. Metsähallituksen toimitusjohtaja ei voi toimia hallituksen jäsenenä.

Hallituksen jäsenen sovelletaan, mitä osakeyhtiölain (624/2006) 6 luvun 4 §:ssä säädetään osakeyhtiön hallituksen jäsenen esteellisyydestä ja 10 §:n 1 momentissa kelpoisuudesta.

Valtioneuvosto vapauttaa hallituksen tai sen jäsenen tehtävästään.

12 §

Hallituksen tehtävät

Hallitus ohjaa ja valvoo Metsähallituksen toimintaa. Hallitus huolehtii Metsähallituksen strategisesta johtamisesta, hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Lisäksi hallitus huolehtii siitä, että Metsähallituksen kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty sekä erityisesti siitä, että Metsähallitus toimii eduskunnan ja muiden viranomaisten päätösten ja määräysten mukaisesti.

Hallituksen tehtävänä on:

1) tehdä esitys Metsähallitusta koskevaksi talousarvioehdotukseksi sekä siihen liittyvä esitys Metsähallituksen seuraavan vuoden palvelutavoitteiksi ja muiksi toimintatavoitteiksi sekä tulostavoitteiksi ja tuloutustavoitteiksi;

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

2) päättää Metsähallituksen toiminnan kehittämistä eduskunnan ja ministeriön asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden rajoissa sekä seurata ja raportoida tavoitteiden saavuttamisesta;

3) antaa lausunto toimitusjohtajan, luontopalvelujohtajan ja erätalousjohtajan nimittämisestä;

4) päättää Metsähallituksen lainanotosta;

5) päättää Metsähallituksen merkittävistä investoinneista ja muista pitkävaikutteisista menoista;

6) päättää Metsähallituksen hallitsemien osakkeiden osalta osakkeenomistajalle kuuluvien oikeuksien käyttämisestä Metsähallituskonserniin kuuluvan tytäryrityksen hallinnossa;

7) laatia Metsähallituksen ja Metsähallituskonsernin tilinpäätös ja toimintakertomus ja niihin liittyen tehdä esitys Metsähallituksen voittoa tai tappiota koskeviksi toimenpiteiksi sekä toimittaa tilinpäätös, toimintakertomus ja esitys valtioneuvoston vahvistettavaksi;

8) päättää Metsähallituksen nimen kirjoittamiseen oikeutetuista;

9) hyväksyä luonnonvarojen käyttöä koskevat alueelliset suunnitelmat;

10) päättää kiinteistövarallisuuden hankintaa, sekä sen mukaan kuin oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetussa laissa säädetään, kiinteistövarallisuuden luovuttamista ja vuokraamista koskevan päätösvallan järjestämisestä Metsähallituksessa;

11) päättää liikelaitoksen johdon palkitsemisjärjestelmästä;

12) käsitellä ja ratkaista muut kuin 1—11 kohdassa tarkoitetut asiat, joilla on laajakantoinen tai tärkeä merkitys.

Hallitus tai hallituksen jäsen ei saa noudattaa hallituksen tekemää päätöstä, joka on tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisena pätemätön.

Hallituksen tehtävistä julkisten hallintotehtävien ohjauksessa ja valvonnassa säädetään 19 §:ssä.

13 §

Henkilöstön edustaja hallituksessa

Hallituksessa Metsähallituskonsernin henkilöstöä edustavan jäsenen oikeudet ja velvollisuudet ovat samat kuin hallituksen muilla jäsenillä. Henkilöstöä edustavalla jäsenellä ei kuitenkaan ole oikeutta osallistua Metsähallituksen johdon valintaa tai erottamista, johdon sopimusehtoja, henkilöstön palvelussuhteen ehtoja tai työtaistelutoimenpiteitä koskevien asioiden käsittelyyn.

14 §

Toimitusjohtaja

Metsähallituksessa on toimitusjohtaja, joka johtaa ja kehittää Metsähallituksen toimintaa, huolehtii Metsähallituksen juoksevasta hallinnosta sekä siitä, että kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Toimitusjohtajan on huolehdittava hallituksen päätösten toimeenpanosta ja noudatettava hallituksen määräyksiä sekä annettava hallitukselle tieto Metsähallituksen toiminnan kannalta merkittävistä toimenpiteistä ja tapahtumista.

Toimitusjohtaja saa ryhtyä Metsähallituksen toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen epätavallisiin tai laajakantaisiin toimiin vain, jos hallitus on hänet siihen valtuuttanut tai hallituksen

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

päätöstä ei voida odottaa aiheuttamatta Metsähallituksen toiminnalle olennaista haittaa. Viimeksi mainitussa tapauksessa hallitukselle on mahdollisimman pian annettava tieto toimista.

Mitä 11 §:n 3 momentissa säädetään hallituksen jäsenen esteellisyydestä ja kelpoisuudesta ja 12 §:n 3 momentissa velvollisuudesta olla noudattamatta pätemätöntä päätöstä, sovelletaan myös toimitusjohtajaan. Toimitusjohtajalla on pääjohtajan arvonimi.

15 §

Julkisia hallintotehtäviä hoitava yksikkö

Metsähallituksessa sen tehtäväksi säädettyjä julkisia hallintotehtäviä hoitaa erillinen julkisten hallintotehtävien yksikkö, jonka päällikkönä toimii luontopalvelujohtaja.

6 luku

Julkisten hallintotehtävien hoito

16 §

Julkisia hallintotehtäviä hoitavan yksikön tehtävät

Julkisia hallintotehtäviä hoitava yksikkö vastaa 5 §:ssä tarkoitettujen Metsähallituksen tehtäväksi säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta.

Yksikkö valmistelee ja esittelee julkisten hallintotehtävien hoitoa koskevat asiat Metsähallituksen hallitukselle.

17 §

Luontopalvelujohtajan ja erätalousjohtajan tehtävät

Luontopalvelujohtaja hoitaa ne julkisiin hallintotehtäviin liittyvät tehtävät, jotka eivät 2 momentin tai 12 tai 14 §:n mukaan kuulu hallitukselle, toimitusjohtajalle tai erätalousjohtajalle. Luontopalvelujohtaja hyväksyy ja allekirjoittaa hallituksen ohella 33 §:n 1 momentissa tarkoitettua erillisen tilinpäätöksen.

Metsästystä, kalastusta ja erävalvontaa koskevat julkiset hallintotehtävät (eräasiat), jotka 1 momentin mukaan eivät kuulu hallitukselle tai toimitusjohtajalle, hoitaa kuitenkin julkisia hallintotehtäviä hoitavassa yksikössä erätalousjohtaja.

18 §

Julkisten hallintotehtävien ratkaisuvälit

Luontopalvelujohtaja ratkaisee 5 §:ssä tarkoitettuihin julkisiin hallintotehtäviin liittyvät hallintoasiat ja julkisia hallintotehtäviä hoitavaa yksikköä koskevat viranomaisasiat. Kalastukseen,

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

metsästyksen ja erävalvontaan liittyvät asiat sekä mainittuja tehtäviä hoitavaa henkilöstöä koskevat asiat ratkaisee kuitenkin erätalousjohtaja.

Maastoliikennelain 4 §:ssä, kalastuslain 5 §:ssä ja metsästyslain 6 §:ssä tarkoitetuille luvulle tai päätöksille Metsähallituksen hallinnassa olevan alueen käyttämisestä sanottujen lakien mukaiseen tarkoitukseen voidaan vahvistaa aluekohtaiset kiintiöt.

Edellä 2 momentissa tarkoitettujen kiintiöiden puitteissa luontopalvelujohtaja voi siirtää maastoliikennelain 4 §:ssä ja erätalousjohtaja kalastuslain 5 §:ssä ja metsästyslain 6 §:ssä tarkoitettua yksittäistä lupaa koskevan päätöksen tekemisen Metsähallituksen virkamiehelle tai sellaiselle Metsähallituksen palveluksessa olevalle henkilölle tai ulkopuoliselle yhteisölle, joita riippumattomuuden, luotettavuuden, asiantuntemuksen ja muiden asian arvioinnissa huomioon otettavien seikkojen perusteella on pidettävä tehtävään sopivana. Metsähallituksen ja lupia myöntävän ulkopuolisen yhteisön toimintaan sovelletaan tältä osin, mitä hallintolaissa (434/2003), viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), kielilaissa (423/2003) ja saamen kielilaissa (1086/2003) säädetään sekä lisäksi, mitä rikoslaissa (39/1889) rikosoikeudellisesta virkavastuusta säädetään.

Edellä 3 momentissa tarkoitettuja asioita koskeva yksittäinen lupa voidaan antaa myös koneellisesti sekä päätös voidaan tehdä ilman esittelyä.

Luonnonsuojelualueen ja retkeilyalueen järjestyssäännön antamista sekä 2 momentissa säädettyä kiintiöiden vahvistamista lukuun ottamatta luontopalvelujohtaja ja erätalousjohtaja saavat kirjallisesti siirtää heille tämän pykälän mukaan kuuluvan ratkaisuvallan muulle julkisten hallintotehtävien yksikön virkamiehelle.

Aluekohtaisten kiintiöiden vahvistamista koskeva päätös on saatettava tiedoksi yleistiedoksiantona noudattaen hallintolain 62 §:ää.

19 §

Julkisten hallintotehtävien ohjaus ja valvonta

Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ohjaavat ja valvovat toimialojensa osalta Metsähallitukselle kuuluvien julkisten hallintotehtävien hoitoa siten kuin virastojen ja laitosten toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta erikseen säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen ministeriöiden ohjauksen ja valvonnan puitteissa Metsähallituksen hallitus:

- 1) huolehtii julkisten hallintotehtävien hoidon yleisestä ohjauksesta ja valvonnasta;
- 2) huolehtii siitä, että tehtävät hoidetaan eduskunnan ja muiden viranomaisten päätösten ja määräysten mukaisesti ja että julkisten hallintotehtävien kirjanpito ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty;
- 3) julkisten hallintotehtävien yksikön esityksen saatuaan päättää asioista, joista säädetään 12 §:n 2 momentin 1, 2, 6-8, 10 ja 11 kohdassa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen ministeriöiden ohjauksen ja valvonnan sekä hallituksen valvonnan puitteissa Metsähallituksen toimitusjohtaja vastaa Metsähallitukselle kuuluvien julkisten hallintotehtävien hoidon yleisestä johtamisesta ja kehittämisestä sekä huolehtii siitä, että ~~Metsähallituksen kirjanpito on lainmukainen~~, 33 §:n 1 momentissa tarkoitettu **erillinen kirjanpito on lainmukainen ja** erillinen tilinpäätös on asianmukaisesti laadittu ja että julkisten hallintotehtävien hoitoa koskeva varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

20 §

Vastuu julkisten hallintotehtävien hoidossa

Metsähallituksen julkisen hallintotehtävän hoidossa aiheutuneen vahingon korvaamisesta on voimassa, mitä virkavastuulla aiheutuneen vahingon korvaamisesta erikseen säädetään.

21 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta luonnonsuojelulain nojalla tehtyyn Metsähallituksen päätökseen säädetään mainitussa laissa.

Muuhun kuin 1 momentissa tai 18 §:n 3 momentissa tarkoitettuun yksittäistä lupaa koskevaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Muutoksenhakuviranomainen voi kuitenkin kieltää päätöksen täytäntöönpanon.

22 §

Muutoksenhaku yksittäiseen lupapäätökseen

Edellä 18 §:n 3 momentissa tarkoitettuun yksittäistä lupaa koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua Metsähallitukselta siten kuin hallintolaisissa säädetään.

Oikaisuvaatimukseen annettuun Metsähallituksen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu yksittäistä lupaa koskeva päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Muutoksenhakuviranomainen voi kuitenkin kieltää päätöksen täytäntöönpanon.

23 §

Toimivaltainen hallinto-oikeus

Toimivaltainen on se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä päätöksen kohteena oleva alue tai sen pääosa sijaitsee. Ellei tätä perustetta voida käyttää, toimivaltainen on se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä valittajalla on kotipaikka.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

24 §

Julkisten hallintotehtävien hoitoon liittyvät maksut

Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin liittyvien suoritteiden maksujen määräämisestä, viivästyskorosta, maksujen perinnästä ja toimivallasta maksuista päätettäessä säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992). Julkiseen hallintotehtävään liittyvän suoritteen maksua koskevasta muutoksenhausta säädetään mainitun lain 11 b §:ssä.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen:

1) Kemin ja Tornion kaupunkien asukkailla on oikeus metsästää Metsähallituksen osoittamilla alueilla Metsähallituksen päättämällä ehdoilla omakustannusarvoa vastaavalla maksulla;

2) kuntalaisella on oikeus käyttää kotikuntaansa kuuluvaa Metsähallituksen hallinnassa olevaa aluetta maastoliikennelain mukaiseen maastoliikenteeseen maksutta.

Maksu Metsähallituksen julkisoikeudellisesta suoritteesta on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

7 luku

Metsähallituksen talous

25 §

Oma pääoma

Metsähallituksella on oma pääoma, joka muodostuu peruspääomasta, muusta omasta pääomasta ja arvonkorotusrahastosta.

Peruspääoma on liikelaitokseen sijoitettua voiton tuloutuksen perusteena olevaa pääomaa.

Muu oma pääoma on Metsähallitukselle sen voitosta osoitettua pääomaa tai pääomaa, joka on siirretty sille muun oman pääoman ehdoin. Arvonkorotusrahasto osoittaa suoritettua käyttöomaisuuden arvon korotuksen määrän. Muu oma pääoma ja arvonkorotusrahasto voidaan siirtää peruspääomaan.

26 §

Julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitettu omaisuus

Julkisia hallintotehtäviä varten Metsähallituksen hallinnassa on valtion omistamia luonnon-suojelualueita ja erämaa-alueita, muita suojelutarkoitukseen osoitettuja tai hankittuja alueita sekä muuta julkisten hallintotehtävien hoidon kannalta tarpeellista omaisuutta. Julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitettu omaisuus kuuluu Metsähallituksen muuhun omaan pääomaan.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

27 §

Metsähallituksen lainat, vakuudet ja takaukset

Metsähallitus saa ottaa toimintansa rahoittamiseksi lainaa eduskunnan valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä antaman suostumuksen rajoissa.

Metsähallituksella on oikeus liiketoiminnassaan käyttää ulkopuoliselle annettavaa vakuutta, jos vakuuden antamistarve perustuu lakiin tai kilpailutilanteessa noudatettuihin yleisesti hyväksytyihin periaatteisiin. Eduskunta päättää valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä vakuuksien enimmäismäärän. Metsähallitus ei saa myöntää takausta tai antaa panttia liiketoimintaa harjoittavan tytäryhtiön lainan maksamisen vakuudeksi.

Metsähallituksen ottamista lainoista ja sen antamista takauksista peritään valtiolle valtion lainanannosta sekä valtioneuvoston päätöksistä ja valtioneuvoston päätöksistä annetun lain (449/1988) mukainen takausmaksu.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen lainan ottamisesta, lainanoton ehdoista ja lainan käyttötarkoituksista, liiketoiminnassa käytettävien vakuuksien käyttämisestä ja laadusta sekä 3 momentissa tarkoitettujen maksun määräytymisestä ja perimisestä.

28 §

Julkisten hallintotehtävien rahoittaminen

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoito rahoitetaan valtion talousarviossa erikseen osoitetuilla määrärahoilla sekä julkisten hallintotehtävien hoidosta saatavilla maksuilla ja tuotoilla. Julkisten hallintotehtävien hoitoa voidaan rahoittaa myös julkisella hankerahoituksella.

8 luku

Metsähallituksen henkilöstö

29 §

Henkilöstö

Metsähallituksen henkilöstön pääasiallinen palvelussuhde on työsopimussuhde. Julkista valtaa sisältäviä tehtäviä hoitavien henkilöiden palvelussuhde on kuitenkin virkasuhde, jollei laissa toisin säädetä.

Metsähallituksen virkamiehiin, virkoihin ja virkasuhteeseen sovelletaan valtion virkasuhdetta koskevia säännöksiä.

Metsähallitusta koskevasta virkaehtosopimuksesta on voimassa, mitä valtion virkaehtosopimuslaissa (664/1970) on säädetty, lukuun ottamatta lain 3 §:n 3 momentin 2 ja 4 kohtia ja 4 momenttia, 4 §:n 2 ja 3 momenttia, 5 §:n 4 ja 5 momenttia ja 26 §:ää. Valtion virkaehtosopimuslakia sovelletaan Metsähallitukseen muutettuna siten, että:

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

1) lain 3 §:n 3 momentin 1 kohdan sijasta Metsähallituksen virkaehtosopimuksen neuvottelu- ja sopimusosapuolena on työnantajan puolesta Metsähallitus tai sellainen rekisteröity yhdistys, jonka varsinaisiin tarkoituksiin kuuluu työntajien etujen valvominen virkasuhteissa ja johon Metsähallitus yhdessä tai useammassa asteessa kuuluu;

2) lain 5 §:n 1 momentin 1 kohdan sijasta virkaehtosopimukseen ovat sidottuja Metsähallitus ja sopimuksen sen puolesta tehnyt työntajayhdistys ja sen alayhdistykset;

3) lain 5 §:n 2 momentin sijasta voi Metsähallitus määrätä virkamiestensä palvelussuhteen ehtoista virkaehtosopimuksessa sovittuja palvelussuhteen ehtoja huonommiksi määräämättä, mutta virkaehtosopimuksen muutoin estämättä;

4) lain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu irtisanomisoikeus on myös edellä kohdassa 1 tarkoitettulla työntajayhdistyksen alayhdistyksellä; ja

5) mitä lain 3 §:n 3 momentin 3 kohdassa, 5 §:n 6 ja 7 momentissa, 8 §:n 3 ja 4 momentissa, 12 §:ssä, 18 §:ssä, 19 §:n 2 momentissa ja 24 §:ssä säädetään valtiosta tai valtion neuvotteluviranomaisesta, koskee Metsähallitusta ja edellä kohdassa 1 tarkoitettua työntajayhdistystä.

Mitä muussa laissa on säädetty valtion neuvotteluviranomaisen tai valtion viranomaisen oikeudesta tehdä virka- ja työehtosopimuksia taikka niihin verrattavia sopimuksia, koskee Metsähallituksen henkilöstön palvelussuhteen ehtojen osalta Metsähallitusta ja sääntöjensä mukaan 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettua työntajayhdistystä.

30 §

Henkilöstön kelpoisuusvaatimukset

Toimitusjohtajan kelpoisuusvaatimuksena on tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, liiketalouden ja Metsähallituksen tehtävälän tuntemus sekä johtamiskokemus ja käytännössä osoitettu johtamistaito.

Luontopalvelujohtajan ja erätalousjohtajan viran kelpoisuusvaatimuksena on soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, perehtyneisyys viran tehtävälään sekä johtamiskokemus ja käytännössä osoitettu johtamistaito.

Muiden kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen Metsähallituksen virkojen kelpoisuusvaatimuksena on aikaisemmalla toiminnalla osoitettu taito ja kyky, jota viran menestyksellinen hoitaminen edellyttää.

31 §

Henkilöstön nimittäminen

Metsähallituksen toimitusjohtajan nimittää ja irtisanoo maa- ja metsätalousministeriön esittelystä valtioneuvosto. Toimitusjohtaja nimitetään enintään viiden vuoden määräajaksi. Ennen nimitystä asiasta on pyydettävä ympäristöministeriön sekä Metsähallituksen lausunto. Maa- ja metsätalousministeriö myöntää toimitusjohtajalle eron. Jos toimitusjohtaja irtisanoutuu tai irtisanoaan, maa- ja metsätalousministeriö voi määrätä kelpoisuusvaatimukset täyttävän henkilön hoitamaan väliaikaisesti toimitusjohtajan tehtäviä siihen saakka kunnes toimitusjohtaja nimitetään.

Luontopalvelujohtajan virkaan nimittää ja luontopalvelujohtajan irtisanoo valtioneuvosto ympäristöministeriön esittelystä. Luontopalvelujohtaja nimitetään enintään viiden vuoden määrä-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

ajaksi. Ennen nimittämistä asiasta on pyydetty maa- ja metsätalousministeriön sekä Metsähallituksen lausunto. Ympäristöministeriö myöntää luontopalvelujohtajalle eron.

Erätalousjohtajan virkaan nimittää maa- ja metsätalousministeriö. Maa- ja metsätalousministeriö irtisanoo erätalousjohtajan ja myöntää tälle eron. Ennen nimittämistä asiasta on pyydetty Metsähallituksen ja ympäristöministeriön lausunto.

32 §

Henkilöstön osallistuminen

Metsähallitus voi päättää, että siihen sovelletaan yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (1233/2013) sijasta yhteistoiminnasta yrityksissä annettua lakia (334/2007). Konserniyhteistyössä Metsähallituskonsernissa noudatetaan soveltuvin osin, mitä yhteistoiminnasta suomalaisissa ja yhteisölaajuisissa yritysyhdyissä annettussa laissa (335/2007) säädetään.

Jos Metsähallitukseen sovelletaan yhteistoiminnasta yrityksissä annettua lakia, se voi tehdä mainitun lain 61 §:ssä tarkoitetun sopimuksen.

9 luku

Metsähallituksen kirjanpito, tilinpäätös ja tilintarkastus

33 §

Kirjanpito ja tilinpäätös

Metsähallitus ja Metsähallituskonserni ovat kirjanpitovelvollisia. Jollei tästä laista muuta johdu, Metsähallituksen ja Metsähallituskonsernin kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovelletaan, mitä kirjanpitolaissa ja osakeyhtiölaissa säädetään osakeyhtiön kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä. Edellä 5 §:ssä tarkoitetuista julkisten hallintotehtävistä hoidosta **pidetään erillistä kirjanpitoa ja** laaditaan erillinen tilinpäätös noudattaen valtion talousarviosta annettua lakia (423/1988) ja valtion talousarviosta annettua asetusta (1243/1992).

Metsähallituksen ja Metsähallituskonsernin tilikausi on kalenterivuosi. Metsähallituksen on laadittava jokaiselta tilikaudelta tilinpäätös ja Metsähallituskonsernin konsernitiinpäätös helmi-kuun loppuun mennessä. Metsähallituksen hallitus ja toimitusjohtaja allekirjoittavat Metsähallituksen ja Metsähallituskonsernin tilinpäätöksen. Metsähallituksen ja Metsähallituskonsernin on toimitettava tilinpäätösasiakirjat maa- ja metsätalousministeriölle.

Valtioneuvosto vahvistaa Metsähallituksen ja Metsähallituskonsernin tilinpäätöksen. Valtioneuvosto päättää tilinpäätöksen perusteella Metsähallituksen voiton tuloutuksesta valtion talousarvioon sekä muista toimenpiteistä, joihin Metsähallituksen toiminnan ja talouden johdosta on tarpeen ryhtyä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä tilinpäätöksen vahvistamisesta. Valtiokonttori voi tarvittaessa antaa määräyksiä ja ohjeita erillisestä **kirjanpidosta ja** tilinpäätöksestä sekä tietojen antamisesta hallituksen vuosikertomuksen kokoamista varten.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

34 §

Metsähallituksen tase

Metsähallituksen aloittaessa toimintansa valtioneuvosto päättää eduskunnan valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä antaman valtuutuksen nojalla Metsähallituksen hallintaan siirrettävää valtion omaisuudesta sekä siitä, mikä osa omaisuudesta merkitään Metsähallituksen peruspääomaksi, muuksi omaksi pääomaksi tai lainaehdoin annetuksi. Peruspääomaan kuuluva omaisuus arvioidaan käypään arvoonsa.

Siirrettäessä toiminnassa olevan Metsähallituksen hallintaan omaisuutta tai siirrettäessä Metsähallituksen hallinnassa olevaa omaisuutta valtion talousarviotalouteen noudatetaan siirrosta päätettäessä ja tasetta muodostettaessa 1 momenttia. Valtioneuvosto päättää myös, mihin tarkoitukseen muuhun omaan pääomaan kuuluva omaisuus osoitetaan.

Siirrettäessä Metsähallitukselle tai Metsähallitukselta valtion talousarviotalouteen kiinteistövarallisuutta maa- ja metsätalousministeriö päättää sellaisen yksittäisen kiinteistövarallisuuden kohteen tai kiinteistövarallisuuden kokonaisuuden siirrosta, jonka käypä arvo on enintään viisi miljoonaa euroa. Jos kysymys on luonnonsuojelun toteuttamiseen liittyvän kiinteistövarallisuuden siirrosta, asiasta päättää ympäristöministeriö. Valtioneuvosto päättää sellaisen yksittäisen kiinteistövarallisuuden kohteen tai kiinteistövarallisuuden kokonaisuuden siirrosta, jonka käypä arvo on enintään kymmenen miljoonaa euroa. Siirto merkitään liikelaitoksen muun oman pääoman lisäykseksi tai vähennykseksi taikka lainaehdoin annetuksi.

Kiinteistövarallisuuden siirtoon Metsähallituksen ja toisen valtion liikelaitoksen välillä sovelletaan oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annettua lakia.

Metsähallituksen hallinnassa olevaa kiinteää omaisuutta, jonka käyttöoikeus on puolustusvoimilla tai Rajavartiolaitoksella, ei saa luovuttaa maa- ja metsätalousministeriön tai Metsähallituksen päätöksellä ilman puolustusministeriön tai sisäministeriön suostumusta, ellei valtioneuvosto yksittäistapauksessa toisin päättä.

Ennen 1—3 momentissa tarkoitettujen päätöksen tekemistä Metsähallituksen tilintarkastajien on arvioitava omaisuus ja velvoitteet ja niiden arvo sekä annettava asiasta lausuntonsa.

35 §

Tilintarkastus

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Metsähallituksen hallintoa, taloutta ja tilejä tarkastamaan kaksi tilintarkastajaa enintään neljäksi vuodeksi kerrallaan. Toisen tilintarkastajista tulee olla tilintarkastuslaissa (1141/2015) tarkoitettu JHT-tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö, jonka päävastuullisen tilintarkastajan tulee olla JHT-tilintarkastaja ja toisen KHT-tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö, jonka päävastuullisen tilintarkastajan tulee olla KHT-tilintarkastaja.

Metsähallituksen tilintarkastajien on tarkastettava Metsähallituksen ja Metsähallituskonsernin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös. Jos Metsähallituksella on Metsähallituskonserniin kuuluva tytäryritys, Metsähallituksen on huolehdittava siitä, että tytäryrityksen tilintarkastajaksi valitaan mahdollisuuksien mukaan vähintään yksi Metsähallituksen tilintarkastajista. Metsähallituksen tilintarkastajalla on oikeus toimittaa tytäryrityksen tarkastus siinä laajuudessa kuin hän katsoo tarpeelliseksi sekä saada tytäryrityksen hallitukselta ja toimitusjohtajalta pyytämänsä selvitykset ja apu.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Tilintarkastuskertomuksessa on erityisesti lausuttava, onko Metsähallituksen:

1) hallintoa hoidettu lain ja asetusten sekä eduskunnan, valtioneuvoston ja ministeriöiden päätösten sekä muiden ohjauspäätösten mukaisesti;

2) tilinpäätös ja konsernitilinpäätös laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti sekä antavatko tilinpäätös, konsernitilinpäätös ja toimintakertomus oikeat ja riittävät tiedot tilikauden toiminnasta, taloudesta, taloudellisesta kehityksestä ja taloudellisista vastuista;

3) sisäinen valvonta ja tarkastus järjestetty asianmukaisesti.

Metsähallituksen tilintarkastajan esteellisyydestä ja salassapitovelvollisuudesta on voimassa, mitä julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annetussa laissa (1142/2015) säädetään.

Valtiontalouden tarkastusvirasto tarkastaa Metsähallituksen ja Metsähallituskonsernin toimintaa.

10 luku

Erinäiset säännökset

36 §

Vahingonkorvausvelvollisuus

Metsähallituksen hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on tehtävässään tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut Metsähallitukselle siten kuin osakeyhtiölain 22 luvussa osakeyhtiön johtohenkilön vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään. Tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annetun lain 10 §:ssä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun vahingon korvaamista koskevan kanteen nostamisesta Metsähallituksen lukuun päättää maa- ja metsätalousministeriö. Kanneoikeuden vanhentumiseen sovelletaan, mitä osakeyhtiölain 22 luvun 8 §:ssä säädetään.

37 §

Esiintyminen asianosaisena

Metsähallitus kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa, viranomaisissa ja toimituksissa valtion etua ja oikeutta Metsähallitusta koskevissa asioissa.

38 §

Eläkkeet ja muut etuudet sekä korvaukset

Metsähallituksen henkilöstön eläkkeet ja muut henkilöstölle keskitetysti suoritettavat palvelussuhteesta johtuvat etuudet ja korvaukset samoin kuin palvelussuhteesta johtuvat henkilöstön omaisten perhe-eläkkeet maksetaan valtion varoista noudattaen mitä näistä etuuksista ja korvauksista erikseen säädetään.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Toimitusjohtajan eläkeoikeus ja muut 1 momentissa tarkoitetut etuudet ja korvaukset määräytyvät samalla tavoin kuin Metsähallituksen henkilöstön vastaavat etuudet ja korvaukset.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut etuudet ja korvaukset sekä niiden hoitamisesta valtion maksuperustelain mukaisesti määräytyvä maksu peritään valtion liikelaitokselta, jollei etuuksien, korvausten tai maksun perimisestä taikka etuuksien ja korvausten hoitamisesta syntyvien palvelujen hinnoittelusta muualla toisin säädetä.

39 §

Neuvottelukunnat

Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden käyttöä koskevan päätöksenteon apuna paikallisen väestön aseman huomioon ottamiseksi ja toimintojen yhteensovittamisen edistämiseksi on maakunta- tai aluekohtaisia neuvottelukuntia.

Saamelaisten kotiseutualueeseen kokonaisuudessaan kuuluvaan kuntaan asetetaan kuntakohtaiset neuvottelukunnat, joiden tehtävänä on käsitellä valtion maa- ja vesialueiden sekä niihin kuuluvien luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja hoitoa.

Neuvottelukuntien tehtävistä, kokoonpanosta, toimikaudesta, asettamisesta ja niiden puheenjohtajien ja jäsenten palkkioista sekä kustannusten korvaamisesta annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

11 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

40 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan Metsähallituksesta annettu laki (1378/2004).

41 §

Määräajan sovellettavat asetukset

Metsähallitukseen sovelletaan edelleen kuusi kuukautta lain voimaantulosta seuraavia kumotun valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) nojalla annettuja asetuksia, jollei tämän lain nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella toisin säädetä:

1) valtion liikelaitosten lainanoton rajoista ja ehdoista annettu valtioneuvoston asetus (21/2003);

2) valtion liikelaitosten kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä annettu valtioneuvoston asetus (160/2004); ja

3) valtion liikelaitosten muun toiminnan erillisestä kirjanpidosta ja erillisestä tilinpäätöksestä annettu valtioneuvoston asetus (1402/2004).

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

42 §

Siirtymäsäännökset

Metsähallitukselle laissa tai asetuksessa säädetyt tai niiden nojalla annetut tehtävät sekä sille kuuluvat oikeudet ja velvoitteet siirtyvät tämän lain mukaiselle Metsähallitukselle.

Kumotun lain mukaan asetettu Metsähallituksen hallitus jatkaa tämän lain mukaisena Metsähallituksen hallituksena siihen saakka kunnes tämän lain mukainen hallitus on asetettu.

Kumotussa laissa tarkoitettu Metsähallituksen toimitusjohtaja toimii Metsähallituksen väliaikaisena toimitusjohtajana siihen saakka kunnes valtioneuvosto nimittää tässä laissa tarkoitettun toimitusjohtajan. Kumotussa laissa tarkoitettu Metsähallituksen luontopalvelujohtaja toimii Metsähallituksen väliaikaisena luontopalvelujohtajana siihen saakka kunnes valtioneuvosto nimittää tässä laissa tarkoitettun luontopalvelujohtajan.

Tämän lain tullessa voimaan Metsähallituksen erätalouspäällikkö siirtyy tässä laissa tarkoitetuksi erätalousjohtajaksi.

Metsähallituksen virkasuhteessa olevaan henkilöstöön sovelletaan, mitä valtion virkamieslain (750/1994) 5 a—5 c §:ssä säädetään virkasuhteesta ja viroista.

Metsähallituksen työsopimussuhteessa oleva henkilöstö siirtyy tämän lain voimaan tullessa tässä laissa tarkoitettun Metsähallituksen palvelukseen. Määräaikaisessa työsopimussuhteessa oleva henkilö siirtyy Metsähallituksen palvelukseen määräaikaisen työsuhteensa keston ajaksi.

Siirtyvän henkilöstön palvelussuhteen katsotaan palvelussuhteeseen liittyvien etuuksien määräytymisen osalta jatkuneen valtiolla yhtäjaksoisena.

Työsopimussuhteessa oleva henkilö voidaan siirtää ilman suostumustaan, jos hänet siirretään työssäkäyntialueellaan tai työssäkäyntialueelleen. Työssäkäyntialueella tarkoitetaan työttömyysturvain (1290/2002) 1 luvun 9 §:n mukaista aluetta.

Tässä laissa tarkoitettu Metsähallitus noudattaa sen perustamishetkellä voimassa olleen virkaehtosopimuksen ja työehtosopimusten määräyksiä, kuten työehtosopimuslain (436/1946) 5 §:ssä säädetään.

Työsopimussuhteen ehtoihin sovelletaan muilta osin, mitä niistä työehtosopimuksissa sovietaan tai laissa säädetään.

Ennen tämän lain voimaantuloa tapahtuneeseen tekoon tai laiminlyöntiin perustuvaan vahingonkorvaukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

43 §

Asetuksenantovaltuus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Metsähallituksen ensimmäisestä tilikaudesta ja sitä koskevasta kirjanpidosta, tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta, **erillisestä kirjanpidosta ja erillisestä tilinpäätöksestä**, hallituksen kokoonpanosta, tehtävistä, asettamisesta, päätösvallasta ja jäsenten kelpoisuudesta, toimitusjohtajasta sekä hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien palkkioista. ~~sekä tämän lain täytäntöönpanosta.~~

2.

Laki

valtion metsätalousosakeyhtiöstä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Perustettava osakeyhtiö

Metsähallituksen metsätalousliiketoiminta siirretään perustettavalle osakeyhtiölle. Metsähallitus merkitsee osakeyhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet valtion lukuun ja huolehtii yhtiön rekisteröimiseksi tarpeellisista toimenpiteistä. Osakeyhtiötä ja yhtiöjärjestyksen muutosta ei saa ilmoittaa rekisteröitäväksi, ellei maa- ja metsätalousministeriö ole osaltaan hyväksynyt yhtiöjärjestystä tai sen muutosta.

Yhtiön toimialana on metsätalouden harjoittaminen yksinoikeudella valtion omistamalla maalla ja puutavaran toimittaminen asiakkaille. Metsätaloutta harjoittaessaan yhtiö huolehtii Metsähallituksesta annetun lain (/) 6 §:ssä tarkoitettujen yleisten yhteiskunnallisten ja 7 §:ssä tarkoitettujen muiden yhteiskunnallisten velvoitteiden toteuttamisesta siten kuin valtioneuvosto maa- ja vesiomaisuutta koskevaa käyttöoikeutta luovutettaessa ja sen ehtoja tarkistettaessa määrää.

Osakeyhtiö on valtion kokonaan omistama ja Metsähallituksen hallinnoima.

2 §

Luovutusvaltuus

Valtioneuvosto oikeutetaan luovuttamaan käyvästä vastikkeesta osakeyhtiölle:

- 1) Metsähallituksen hallintaan osoitettuun tai myöhemmin osoitettavaan tuottovaateen alaiseen maa- ja vesiomaisuuteen kohdistuva siirtokelvoton oikeus metsätalouden harjoittamiseen;
- 2) Metsähallituksen metsätalousliiketoiminta;
- 3) Metsähallituksen Metsätalous-tulosalueen käytössä olevat immateriaaliset oikeudet ja muu irtain omaisuus.

3 §

Luovutuksen ehdot

Valtioneuvosto määrää luovutettavan omaisuuden ja sen arvon sekä ehdot, joilla luovutus tapahtuu. Valtioneuvosto määrää myös muista omaisuuden luovuttamiseen ja osakeyhtiön muodostamiseen liittyvistä järjestelyistä.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Maa- ja vesiomaisuutta koskevaa käyttöoikeutta luovutettaessa ja sen ehtoja tarkistettaessa on huolehdittava, että Metsähallituksesta annetun lain (~~—/—~~)6 §:ssä tarkoitettujen yleisten yhteiskunnallisten ja 7 §:ssä tarkoitettujen muiden yhteiskunnallisten velvoitteiden toteuttaminen turvataan ja Metsähallituksen hyväksymiä luonnonvarojen käyttöä koskevia alueellisia suunnitelmia noudatetaan.

Valtioneuvosto määrää, mikä osa omaisuudesta pannaan osakeyhtiöön osakkeita vastaan.

4 §

Oikeus edustaa valtiota eräissä tapauksissa

Osakeyhtiö on valtion alueella, jolla sillä on oikeus harjoittaa metsätaloutta, oikeutettu edustamaan Metsähallitusta ja käyttämään valtiolle maanomistajana kuuluvaa puhevaltaa asiassa, joka koskee:

- 1) lainsäädäntöön perustuvaa naapurin tai naapurikiinteistön omistajan kuulemista;
- 2) muun alueen kuin luonnonsuojelulaissa (1096/1996) tarkoitettun luonnonsuojelualueen ja muinaismuistolaisissa (295/1963) rauhoitetuksi säädetyn muinaismuiston suoja-alueen rajankäyntiä;
- 3) Metsähallituksen oikeutta edustaa yhteismetsäläissa (109/2003) tarkoitettun osakaskunnan kokouksessa;
- 4) Metsähallituksen edustautumista yhteisalueissa (758/1989) tarkoitettun osakaskunnan, venevalkaman hallinnointia varten olevaa ja yhteisen vesialueen osakaskuntaa lukuun ottamatta, kokouksessa;
- 5) Metsähallitusta yksityisistä teistä annetussa laissa (358/1962) tarkoitettuna tieosakkaana.

Osakeyhtiö on valtion alueella, jolla sillä on oikeus harjoittaa metsätaloutta, oikeutettu Metsähallituksen puolesta myöntämään:

- 1) valtion maa-alueen koskevan kulkuoikeuden, jos sen merkitys on vähäinen;
- 2) valtion maa-alueen koskevan tilapäisen käyttöoikeuden;
- 3) oikeuden rakentaa valtion maalle poronhoidon harjoittamiseksi tarpeellisen laitteen tai rakennelman ja poronhoitolain (848/1990) 39 §:ssä tarkoitettun erotusaidan.

Osakeyhtiö vastaa vahingosta, joka on 4 §:ssä tarkoitettulla tavalla valtiota edustettaessa tai valtion puhevaltaa käytettäessä tuottamuksellisesti aiheutettu valtiolle tai muulle taholle.

5 §

Vahingonkorvausvastuu valtiota edustettaessa

Osakeyhtiö vastaa vahingosta, joka on 4 §:ssä tarkoitettulla tavalla valtiota edustettaessa tai valtion puhevaltaa käytettäessä tuottamuksellisesti aiheutettu valtiolle tai muulle taholle.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

6 §

Julkisia hankintoja koskevat säännökset

Mitä julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) 6 §:n 1 momentissa säädetään hankintayksiköstä, sovelletaan myös tässä laissa tarkoitettuun osakeyhtiöön.

Metsähallitus ja osakeyhtiö ovat toisiinsa nähden julkisista hankinnoista annetun lain 12 §:ssä tarkoitettussa **suhteessa**. Metsähallitus ja osakeyhtiö voivat ostaa suoraan toisiltaan palveluja.

7 §

Verotus

Metsähallituksen tuloverotuksessa luetaan luovutetun omaisuuden veronalaiseksi luovutushinnaksi omaisuuden verotuksessa poistamatta oleva hankintamenon osa.

Osakeyhtiön verotuksessa luetaan siirtyneen omaisuuden vähennyskelpoiseksi hankintamenoksi vastaava määrä kuin on 1 momentin mukaisesti luettu Metsähallituksen veronalaiseksi luovutushinnaksi. Siirtyneet muut vähennyskelpoiset menot kuin hankintamenot vähennetään osakeyhtiön verotuksessa samalla tavalla kuin ne olisi vähennetty Metsähallituksen verotuksessa. Siirtyneisiin varoihin kohdistuvat elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) 5 a §:ssä tarkoitettut oikaisuerät ja siirtyneeseen toimintaan kohdistuvat varaukset luetaan osakeyhtiön verotuksessa veronalaiseksi tuloksi samalla tavalla kuin ne olisi luettu tuloksi Metsähallituksen verotuksessa.

Metsähallituksen verotuksessa vastikkeeksi saatujen osakkeiden vähennyskelpoiseksi hankintamenoksi luetaan siirrettyjen varojen verotuksessa vähentämättä oleva määrä vähennettynä siirryneiden velkojen ja varausten määrällä.

Osakeyhtiö ei ole velvollinen suorittamaan varainsiirtoveroa 2 §:ssä tarkoitettusta luovutuksesta perustettavan osakeyhtiön osakkeita vastaan.

8 §

Vastuu sitoumuksista

Osakeyhtiö vastaa niistä velka-, palvelu-, hankinta- ja toimitussopimuksista sekä muista niiden kaltaisista sitoumuksista, joihin Metsähallitus on sitoutunut ja jotka koskevat osakeyhtiölle luovutettua omaisuutta ja sille siirtyvää metsätalousliiketoimintaa.

Metsähallituksen toissijainen vastuu perustettavalle yhtiölle 1 momentin mukaan siirtyvistä velvoitteista jää voimaan, jollei vastapuoli hyväksy vastuiden siirtymistä yhtiölle. Yhtiö on velvollinen korvaamaan Metsähallitukselle, mitä Metsähallitus on tämän momentin perusteella suorittanut.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

9 §

Henkilöstön palvelussuhteet

Yhtiöitettävissä Metsähallituksen tehtävissä tämän lain voimaan tullessa olevat henkilöt siirtyvät osakeyhtiön palvelukseen aikaisempaa vastaavaan tehtävään.

Määräajaksi tehtäviin otetut henkilöt, jotka hoitavat yhtiöittämisen kohteena olevia tehtäviä, siirtyvät osakeyhtiön palvelukseen vastaavaksi määräajaksi.

Työntekijöihin ja työsuhteen ehtoihin siinä osakeyhtiön työsopimussuhteisessa tehtävässä, johon työntekijä 1 momentin nojalla siirtyy, sovelletaan, mitä yhtiötä sitovassa työehtosopimuksessa ja työsopimuksessa sovitaan tai mitä laissa säädetään tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valtioneuvosto saa jo ennen lain voimaantuloa tehdä 1 ja 2 §:ssä tarkoitettuja toimenpiteitä. Tällöin niihin sovelletaan myös 7 §:ää.

Metsähallitus saa jo ennen lain voimaantuloa tehdä 9 §:ssä tarkoitettuja toimenpiteitä

3.

Laki

kalastuslain 45 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kalastuslain (379/2015) 45 §:n 1 momentti seuraavasti:

45 §

Kalastuksen järjestäminen valtion vesialueella

Valtiolle kuuluvalla vesialueella 41 §:ssä tarkoitetuista tehtävistä huolehtii Metsähallitus. Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa Metsähallituksen tulee vuosittain pyytää lausunto kalastuksen järjestämisestä ja kalastuslupien myöntämisessä noudatettavista periaatteista Metsähallituksesta annetun lain (/) 39 §:n 2 momentissa tarkoitetuilta neuvottelukunnilta.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

4.

Laki

oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetun lain (973/2002) 1 §:n 2
momentti seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tämä laki koskee valtion virastoja ja laitoksia ja valtion liikelaitoksia. Tämä laki koskee myös
tasavallan presidentin kansliaa ja valtion talousarvion ulkopuolisia rahastoja, jollei rahastoista
toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

5.

Laki

valtion talousarviosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 4 §, sellaisena kuin se on laissa 165/1992, seuraavasti:

4 §

Liikelaitosten budjetointi

Liikelaitoksia koskevia tuloarvioita ja määrärahoja otetaan talousarvioon vain siltä osin kuin lailla säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____ kuuta 20 ____.

6.

Laki

kaupparekisterilain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kaupparekisterilain (129/1979) 3 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1075/1994, seuraavasti:

3 §

Perusilmoituksen ovat velvolliset tekemään:

1) avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, keskinäinen vakuutusyhtiö, osuuskunta, säästöpankki, hypoteekkiyhdistys, vakuutusyhdistys, valtion liikelaitos ja asumisoikeusyhdistys;

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain 31 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) 31 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 384/2008, seuraavasti:

31 §

Korvauksen epääminen

Valtiolla ei ole oikeutta tässä laissa tarkoitettuun korvaukseen. Korvaukseen oikeutettuja ovat kuitenkin valtion liikelaitokset. Valtioneuvosto voi päättää valtion korvausoikeudesta toisinkin, jos tähän on erityisiä syitä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

maantielain 84 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maantielain (503/2005) 84 §:n 1 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

84 §

Korvauksettomat luovutukset

Valtiolla ei ole oikeutta tässä laissa tarkoitettuun korvaukseen. Korvaukseen oikeutettuja ovat kuitenkin valtion liikelaitokset. Valtioneuvosto voi päättää valtion korvausoikeudesta toisinkin, jos tähän on erityisiä syitä.

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____
kuuta 20 _____.

9.

Laki

ratalain 74 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ratalain (110/2007) 74 §, sellaisena kuin se on laissa 1243/2009, seuraavasti:

74 §

Korvauksettomat luovutukset

Valtiolla ei ole oikeutta tässä laissa tarkoitettuun korvaukseen Liikennevirastolta. Korvaukseen oikeutettuja ovat kuitenkin valtion liikelaitokset. Valtioneuvosto voi päättää valtion korvausoikeudesta toisin, jos tähän on erityisiä syitä.

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____
kuuta 20 _____.

10.

Laki

kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain (30/2013) 2 §:n 1 momentin 4 kohta seuraavasti:

2 §

Hankintayksikkö

Tässä laissa tarkoitettuja *hankintayksiköitä* ovat:

4) valtion liikelaitokset;

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____ kuuta 20 ____.

11.

Laki

julkisista hankinnoista annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) 6 §:n 1 momentin 3 kohta seuraavasti:

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

6 §

Hankintayksiköt

Tässä laissa tarkoitettuja *hankintayksiköitä* ovat:

3) valtion liikelaitokset;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

12.

Laki

julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) 4 §:n
2 kohta seuraavasti:

4 §

Hankintayksiköt

Tässä laissa tarkoitettuja hankintayksiköitä ovat:

2) valtion liikelaitokset;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

13.

Laki

työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 12 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa **1653/2015**, seuraavasti:

12 §

Työnantajan ja työntekijän vakuutusmaksuvelvollisuus

Valtio ei ole velvollinen maksamaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksua. Velvollisuus työttömyysvakuutusmaksun maksamiseen on kuitenkin valtion **liikelaitoksella**.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarpeellisiin toimiin perustettavan yhtiön kotipaikan sijoittamiseksi Rovaniemelle.*
2. *Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan vuoden 2017 loppuun mennessä selvitys nyt säädettävän lainsäädännön vaikutuksista.*

Helsingissä 10.3.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jari Leppä kesk
varapuheenjohtaja Reijo Hongisto ps
jäsen Teuvo Hakkarainen ps
jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk (osittain)
jäsen Anne Kalmari kesk

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

jäsen Kari Kulmala ps
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Mats Nylund r
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk (osittain)
jäsen Harry Wallin sd
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Jukka Kopra kok
varajäsen Timo V. Korhonen kesk
varajäsen Mikko Kärnä kesk

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Carl Selenius
valiokuntaneuvos Jaakko Autio

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Vastalause 1

Perustelut

Hallituksen esityksen HE 132/2015 vp metsähallituslain uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi tarkoituksena on saattaa yhtiöittämällä Metsähallituksen metsätaloustoiminnot tilaan, joka täyttää EU-kilpailulainsäädännön kilpailuneutraliteetin vaatimukset sekä selkeyttää Metsähallituksen johtamisjärjestelmä. Esitys epäonnistuu tavoitteissaan, ja lakiesityksen kokonaisuus on monelta osin ongelmallinen.

EU-lainsäädäntö ei vaadi Metsähallituksen metsätalousliiketoiminnan yhtiöittämistä esitettyssä muodossa. Johtamisjärjestelmän osalta hallituksen esitys sekoittaa nykytilaa vastoin esityksen tavoitteita. Metsätaloustoimintoja ei pidä yhtiöittää, ja esitetyt muutokset johtamisjärjestelmään eivät selkeytä vaan päinvastoin tekevät organisaatiosta ja sen vastuusuhteista nykyistä monimutkaisemman.

Lain valmistelu kokonaisuudessaan ei täytä hyvän lainvalmistelun kriteereitä erityisesti valmistelun avoimuuden ja aikataulujen osalta. Metsähallituslain valmistelu ei ole ollut niin avointa ja läpinäkyvää kuin merkittävän kansallista maa- ja vesialueiden hoitoa ja omistajuutta koskevan lainsäädäntöuudistuksen tulisi olla. Pitkään kestänyt valmisteluprosessi ja runsas kritiikki useilta sidosryhmiltä on heikentänyt luottamus pohjaa siitä, että lakia oltaisiin nyt muuttamassa suuntaan, joka turvaisi maa- ja vesialueiden kansallisen omistajuuden myös tulevaisuudessa.

EU:n kilpailulainsäädäntö ei vaadi yhtiöittämistä

Hallituksen esityksen perusteluista tai valiokuntakäsittelyn aikana ei ole selvinnyt, mikä EU:n kilpailulainsäädännössä vaatii Metsähallituksen metsätalousliiketoiminnan yhtiöittämistä. Komissio on päinvastoin todennut, ettei EU edellytä yhtiöittämistä. Lain perusteluissa ei ole riittävän kattavasti käyty läpi erilaisia vaihtoehtoja Metsähallituksen uudelleenorganisoinniseksi. Esi-
tettyä rakennetta ei ole notifioitu EU-komissiossa, vaan Suomi toimii suullisen tiedon varassa.

EU:n kilpailulainsäädäntö ei edellytä Metsähallituksen metsätalousliiketoiminnan yhtiöittämistä. Yhtiöittämistä on perusteltu aiemmalla Destia-liikelaitoksen yhtiöittämissä päätöksillä. Destia-päätös ei kuitenkaan ole sovellettavissa Metsähallituksen metsätalousliiketoiminnan yhtiöittämiseen, sillä kyse on aivan eriluonteisesta toiminnasta.

Toisin kuin Destian tapauksessa, Metsähallituksen metsätalousliiketoiminnalla ei ole yhtään omaa kalustoa eikä se omin konein kilpaile vapailla markkinoilla. Metsähallituksen metsätalousliiketoiminnan tehtävä on maankäytön ja metsätalouden toimenpiteiden suunnittelu, puunmyynnin järjestäminen, puunkorjuun ohjaaminen ja työn toteutuksen kilpailutus valtion mailla. Metsähallitus ei itse toteuta hakkuita, vaan kaikki metsänhoitotyöt kilpailutetaan jo nyt lukuun ottamatta 400 oman metsurin tekemää työtä. Omien metsurien pitäminen ei ole kuitenkaan mikään kilpailuetu, vaan perustuu niin sanottuun yhteiskunnalliseen velvoitteeseen.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

On huomioitava, että mikään muu EU-maa ei ole tällä hetkellä suunnittelemassa vastaavia muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön eikä kilpailuneutraaliteettiongelmaa nähdä.

Yhtiöittämiselle on vaihtoehto

Metsähallitus toimii tällä hetkellä kumotun liikelaitoslain pohjalta, ja uusi laki on tarpeen. Mikäli Metsähallituksen rakennetta on tarpeen muuttaa kilpailuneutraaliteettivaatimuksen pohjalta, voitaisiin se tehdä hallituksen esitystä paremmalla tavalla. Kuten professori Olli Mäenpää toteaa lausunnossaan perustuslakivaliokunnalle, metsätalousliiketoiminnan yhtiöittämisen vaihtoehtoja ei ole tarkasteltu kunnolla hallituksen esityksen perusteluissa.

Metsähallituksesta voitaisiin muodostaa kilpailuneutraali kokonaisuus siten, että metsätalous säilyy osana emoa muuttamalla Metsähallituksen tase kilpailuneutraaliksi ja poistamalla liiketoiminnoilta konkurssisuoja ja rajoittamaton valtiontakaus. Tämä edellyttäisi Konkurssilain (120/2004) 3 §:n 2 momentin muuttamista. Lisäksi verokohtelua voitaisiin muuttaa EU:n vaatimusten mukaiseksi poistamalla poikkeava verokohtelu. Tällainen uusi ns. erityisliikelaitosmalli poikkeaisi nykyisestä liikelaitoksesta siten, että se voisi mennä konkurssiin ja sillä olisi oma erillisvarallisuus eli se ei olisi osa valtiota. Erityisliikelaitos-Metsähallitus olisi kokonaisuudessaan kilpailuneutraali toimija.

Toinen mahdollisuus olisi muodostaa Metsähallituksen metsätalousliiketoiminnasta itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, joka olisi konkurssikelpoinen. Tämäkin malli edellyttäisi konkurssilain muutosta, mutta kansallista lainsäädäntöä on täysin mahdollista muuttaa tarpeen vaatiessa. Itsenäinen julkisoikeudellinen laitos olisi osakeyhtiötä parempi yhtiömuoto, sillä se olisi kiinteämmin julkisen valvonnan ja ohjauksen piirissä.

Käyttöoikeussopimusta ei tarvita

Lainvalmistelun kiirettä on perusteltu 18.4.2016 umpeutuvalla käyttöoikeusdirektiivin takarajalla, jonka jälkeen perustettavalle yhtiölle annettava käyttöoikeus olisi kilpailutettava. Kiire on keinoitekoinen. Vaikka Metsähallituksen metsätalousliiketoiminta yhtiötettäisiin, ei ole selvää, että hankintadirektiivin mukaista käyttöoikeussopimusta tarvitaan. Valtion metsien käyttö ei ole direktiivissä tarkoitettu hankinta, vaan oman omaisuuden käyttöä, kuten OTT, VT Kristian Siikavirta toteaa lausunnossaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle. Muualla Euroopassa hankintadirektiivin ei katsota liittyvän valtion metsätalouteen, koska nähdään, että puun myynti liittyy puuntuottajilla erottamattomasti metsänomistukseen.

Metsätalousyhtiön käyttöoikeudesta valtion maihin tulisi säätää pääasiassa lailla ja asetuksilla ja täydentää tarvittaessa käyttöoikeussopimuksella. Tähän ei ole mitään kilpailulainsäädännöllistä estettä. Tämä myös poistaisi lainvalmisteluun liittyvän kiireen ja mahdollistaisi lain kunnollisen valmistelun ja vaihtoehtojen tutkimisen.

Metsähallitus hallinnoi kolmasosaa Suomen maa- ja vesialueista. Kansallisomaisuutemme, valtion maihin ja vesiin, kohdistuvaa valtavaa uudistusta tehdessä on huomioitava pitkän aikavälin globaali trendi, jossa kansainvälinen kiinnostus luonnonvarojen resursseja, maa- ja vesialueita, kohtaan kasvaa jatkuvasti. Tätä taustaa vasten sellaisen lainsäädännön valmistelua, jossa edes

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

teoriassa on mahdollista irrottaa strategista maa- ja vesialueiden omistajuutta pois valtiolta, ei tule edistää.

Hallituksen esitys metsätalousliiketoiminnan yhtiöittämisestä ei turvaa tulevaisuudessa kansallisomaisuutemme yhtenäisyyttä. On kuitenkin hyvä, että maa- ja metsätalousvaliokunta esittää, että valtion metsätalousosakeyhtiöstä annetun lain 1 §:ään lisätään selkeästi, että osakeyhtiö on kokonaan valtion omistaja.

Johtamisjärjestelmän uudistus on epäonnistunut

Hallituksen esityksen yhtenä tavoitteena on Metsähallituksen johtamisjärjestelmän selkeyttäminen. Esitetyt muutokset eivät selkeytä johtamisjärjestelmää vaan toteutuessaan johtaisivat moisiin uusiin ongelmiin sekä toimivallan, läpinäkyvyyden että eduskunnan päätösvalan heikkene-
misen osalta. Kuten eduskunnan talousvaliokunta toteaa lausunnossaan, esitys muodostaa tehtävien ja vastuiden osalta osin sekavan kokonaisuuden, jossa eri toimijoiden oikeudet ja velvollisuudet eivät tule selkeästi esille. Esimerkiksi Metsähallituksen yleistehtäväksi tulisi selkeästi säätää toimiminen valtio-omistajan puolesta valtion maa- ja vesiomaisuuden haltijana.

Metsähallituskonsernin johtamisjärjestelmää tulee selkiyttää siten, että Metsähallituskonserni kykenee puhumaan mahdollisimman hyvin yhdellä äänellä, käyttämään resursseja ja henkilöstöä konsernin sisällä mahdollisimman tehokkaasti ja toteuttamaan yhteiskunnallista tehtävänsä ilman sisäisiä ristiriitoja.

Johtamisjärjestelmän uudistaminen on tehtävä niin, ettei julkisten hallintotehtävien hoitaminen itsenäisesti vaarannu ja se turvaa luonnon monimuotoisuus-, suojelu- ja retkeily- ja virkistysintressit. Vuoropuhelua ympäristö- ja maa- ja metsätalousministeriöiden välillä tulee tehostaa niin, ettei ympäristöministeriön valtaa vähennetä. Toimivan ja yhtenäisen henkilöstöpolitiikan tulee niin ikään olla yhtenä johtamisjärjestelmän uudistamisen lähtökohtana. Metsähallituskonsernin saumaton ja tehokas toiminta on olennaista myös metsätalousliiketoiminnan ja riittävien puunmyyntimäärien varmistamiseksi.

Lain tulee olla johdonmukainen sen suhteen, kuka nimittää ja erottaa osakeyhtiön toimitusjohtajan. Metsähallituksessa ja kaikissa sen alaisissa yhtiöissä on noudatettava käytäntöä, jossa toimitusjohtajan nimittäminen ja erottaminen ovat saman tahon vastuulla.

On hyvä, että maa- ja metsätalousvaliokunta muuttaa lakiesitystä niin, että julkisten hallintotehtävien osalta on jatkossakin noudatettava erilliskirjanpitoa. Samalla on varmistettava, että uudessa rakenteessa julkisiin hallintotehtäviin varataan riittävät resurssit ja että ministeriöiden ohjausroolit ovat selkeitä.

Jokamiehenoikeudet, kalastus-, retkeily- ja metsästyoikeudet on turvattava

Kuten eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta mietinnössään toteaa, Metsähallitusta koskevan uuden lainsäädännön lähtökohta tulee olla mahdollisimman pitkälle valtionmaan ja Metsähallituksen kokonaisuuden ja toimivan organisaation säilyttäminen. Maa- ja metsätalousvaliokunta ei kuitenkaan esitä tarvittavia muutoksia lakiin, jotta nykytila säilyy.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että jatkossa Metsähallitus toimisi kahden taseen sijasta kolmella taseella. Peruspääoman lisäksi muu oma pääoma jakautuisi julkisten hallintotehtävien hallinnoiman taseen lisäksi nk. kolmanteen taseeseen, johon siirrettäisiin pääosa yleisistä vesialueista ja n. 360 000 ha Ylä-Lapin luontaiselinkeinoalueita. Lakiesityksestä ei selviä, miksi tällainen muutos tehtäisiin.

Ympäristöjärjestöt, Suomen Latu sekä vapaa-ajankalastajien järjestö ovat olleet huolissaan siitä, että kolmas tase mahdollistaisi vajaatuottoisten alueiden sekä yleisten vesialueiden siirtymisen taloudellisen käytön piiriin tulevaisuudessa, vaikka esityksessä kolmannelle taseelle ei tässä vaiheessa asetettaisi tuottovaatimusta. Kuten maa- ja metsätalousvaliokunta mietinnössään huomauttaa, 1.1.2016 voimaan tulleen uuden kalastuslain (379/2015) 8 §:n säännöksiin liittyy sekä merialueen että järvien yleisvesialueilla selkeitä Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä ja näihin kalastuslain tehtäviin liittyy varsin merkittävä yhteiskunnallinen intressi. Lisäksi asiantuntijakuulemisessa on tullut esiin, että yleisillä vesialueilla on muitakin yhteiskunnallisia intressejä, joita ovat esimerkiksi ammattikalastus, vesiviljely, tuulivoima, soranotto ja luonnonsuojelu.

Kaikki ne maa- ja vesialueet, jotka eivät ole pääsääntöisesti metsätalouden piirissä, tulisi siirtää pois peruspääomasta muuhun omaan pääomaan. Esimerkiksi retkeilyalueilta syntyvät vuokratuotot eivät ole puun myyntiin verrattavaa tuottovaateen alaista toimintaa. Eri käyttömuotojen yhteensovittaminen on helpompaa, kun omaisuus on järjestetty tarkoituksenmukaisesti ja läpinäkyvästi eri taseisiin. Valiokuntakäsittelyn aikana ei ole pystytty poistamaan niitä julkisuudessa esitettyjä pelkoja, että nyky muodossaan esitys voisi tulevaisuudessa johtaa maksun perimiseen retkeilyalueiden käytöstä tai jokamiehen oikeuksien tai yleiskalastusoikeuksien vaarantumiseen. Lakiesityksessä ei ole tarpeeksi huomioitu retkeily-, luonto - ja virkistysnäkökulmia.

Koska selkeää perustelua kolmannen tase-erän tarpeellisuudesta ei ole esitetty, on perusteltua, että Metsähallitus jatkaa nyky muodossaan kahdella tase-erällä.

Metsähallituksen tulee kaikessa toiminnassaan noudattaa hyvän hallinnon periaatteita niin, että valtasuhteet ovat perusteltuja ja läpinäkyviä.

Metsähallituksella on laaja yhteiskunnallinen vastuu

Metsähallitus hallinnoi merkittävää kansallisvarallisuutta, joka kattaa kolmanneksen Suomen pinta-alasta. Valtion metsätalousmaita yksinoikeudella hallinnoivalla yhtiöllä on velvollisuus tuottovaatimusten lisäksi huomioida esimerkiksi virkistyskäytön tarpeet, saamelaiskulttuuri, porotalous, matkailu, aluekehitys ja metsätalousmaiden monimuotoisuuden edistäminen.

Metsähallituksella on merkittävä rooli aluetaloudelle erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomessa. Joidenkin kuntien verotuloista jopa neljännes saattaa olla uhattuna nyt esitetyn uudistuksen vuoksi. Kuntien vakaa tulotaso on turvattava uudistuksessa.

Yhteisen maa- ja vesiomaisuuden hallinnoinnissa ja käytössä olennaista on sovittaa yhteen erilaisia yhteiskunnallisia ja alueellisia intressejä ja alueiden käyttöpaineita. Nyt käsillä olevassa lakiluonnoksessa yhtiön tehtävämäärittely on lain perusteluissa hyvin suppea eikä tunnista Metsähallituksen toiminnalle leimallista monikäyttömetsätaloutta. On hyvä, että maa- ja metsätalous-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

valiokunta lisäsi maininnan yhteiskunnallisten velvoitteiden toteuttamisesta monikäyttömetsätalouden keinoin myös metsätalousosakeyhtiötä koskevan lain 1 §:ään. Lakiin tulisi vielä kirjata Metsähallituksen työllistämisvelvoitetta laajempi sosiaalinen vastuu. Valtiotyönantajan olisi huolehdittava henkilöstön osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittämisen lisäksi esimerkiksi harmaan talouden torjunnasta omalta osaltaan.

Jos yhtiön lakisääteisiin tehtäviin ei kirjata yhtiön velvollisuutta yhteen sovittaa ja huomioida erilaisia intressejä, on pelkona metsäkiistojen kärjistyminen ja alueellisten metsäkonfliktien syntyminen. Neuvottelu, yhteensovittaminen ja sopiminen ovat lopulta myös ainoa keino turvata jatkuva puun saanti ja valtion metsätalouden yleinen hyväksyttävyys.

Yllä on kuvattu ongelmia ja epäselvyyksiä, joita hallituksen esitys Metsähallituslain uudelleen organisoimiseksi sisältää. Laki tulisi palauttaa valmisteluun yllä olevat näkökohdat huomioiden.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 10.3.2016

Harry Wallin sd
Tytti Tuppurainen sd
Jari Myllykoski vas

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Vastalause 2

Perustelut

Hallitusohjelmassa linjataan "uudistetaan Metsähallituksen lainsäädäntö vastaamaan EU:n vaatimuksia ja selkeytetään sen johtamisjärjestelmä". Nykyinen hallituksen esitys ei tue hallitusohjelman linjaa johtamisjärjestelmän selkeyttämisestä.

Hallituksen esityksessä Metsähallitus pilkottaisiin kahteen osaan, emoyhtiöön ja julkisten hallintotehtävien yksikköön. Metsähallitus olisi esityksen mukaan edelleen maa- ja metsätalousministeriön ohjauksen alaisuudessa. Suurin osa julkisista hallintotehtävistä taas olisi ympäristöministeriön tulosohjauksen alaisena. Julkisten hallintotehtävien yksikön tehtäviin lukeutuu kuitenkin ehdotuksen mukaan myös tehtäviä, jotka eivät kuulu julkisiin hallintotehtäviin.

Hallituksen esitys hajaannuttaa valtion maiden ja luonnonsuojelualueiden hoidon sekä päätöksenteon. Metsähallituksen ja sen julkisia hallintotehtäviä hoitavan yksikön välinen ohjaussuhde jää monilta osin epäselväksi ja avoimeksi. Tahoilla ei voi olla päällekkäisiä tai rinnakkaisia toimivaltuuksia eikä tahojen välinen rajanveto voi olla tulkinnanvarainen. Siksi ohjaussuhteen sisällön ja ohjausvastuun määrittelyn täsmennys on välttämätöntä, jotta esitys täyttää perustuslailliset selkeyden ja ennakoitavuuden vaatimukset.

Julkisten hallintotehtävien yksikölle ei pidä lailla säätää maanhaltijatehtäviä tai kiinteistöpuhevaltaa. Nämä eivät ole luonteeltaan julkisia hallintotehtäviä edes silloin, kun valtio on omistajana. Metsähallituksella pitäisi olla toimivalta järjestää julkisten hallintotehtävien hoitaminen sisäisesti, niin kuin nykyisin mukaan on toimittu. Laissa tulisi olla maininta, että julkisten hallintotehtävien ohjaus tapahtuu Metsähallituksen hallituksen ja toimitusjohtajan kautta, ellei kyse ole virkavastuuta edellyttävistä hallintopäätösasioista. Tällä hetkellä noin 60—70 virkamiestä käyttää varsinaista julkista valtaa.

Hallituksen esitys vaikeuttaa käytännössä yhtenäisen työnantajapolitiikan läpiviemisen. Ilman yhtenäistä organisaatiota työvoiman käyttäminen Metsähallituksen sisällä vaikeutuu.

Hallituksen esityksessä on myös ristiriitoja, kun pykälät eivät täsmää perusteluiden kanssa. Myös perusteluissa on sisäisiä ristiriitoja. Tämä vaikeuttaa lain soveltamista ja tulkintaa sekä tekee lainsäätäjän tahdosta epäselvää. Metsähallituksen sisäisten ristiriitojen välttämiseksi hallituksen tulee ryhtyä toimiin johtamismallin selkiyttämiseksi.

Valiokunnan mietinnössä on lisäksi ehdotettu, että perustettavan metsätaloutta harjoittavan yhtiön kotipaikka tulee sijoittaa Pohjois- tai Itä-Suomeen. Tällä tavalla ohjattaisiin kaupallista toimintaa harjoittavan yhtiön kotipaikan sijoittamista, mitä en voi pitää tarkoituksenmukaisena.

Saamekysymys

Perustuslain (731/1999) 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Säännök-

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

sellä turvataan saamelaisten kulttuurimuotoon kuuluvia saamelaisten perinteisiä elinkeinoja, kuten poronhoitoa, kalastusta ja metsästystä (ks. esim. HE 309/1993 vp, s. 65 ja PeVL 32/2010 vp). Perustuslain 121 §:n 4 momentissa säädetään lisäksi, että saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään.

YK:n ihmisoikeuskomitean mukaan YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen (KP-sopimus) 27 artikla merkitsee muun muassa velvollisuutta taloudellisten toimenpiteiden suunnittelemiseen ja toteuttamiseen siten, että saamelaisten elinkeinojen, kuten poronhoidon, taloudellinen kannattavuus säilyy (Länsman ja muut v. Suomi, 26.10.1994, valitus no. 511/1992).

Hallituksen esityksessä todetaan, että saamelaisten kotiseutualueen maa- ja vesipinta-ala on yhteensä yli kolme miljoonaa hehtaaria eli kymmenesosa Suomen koko pinta-alasta. Siitä yli 90 prosenttia on Metsähallituksen hallinnassa. Siten Metsähallituksen toiminnalla on huomattava merkitys saamelaisten perusoikeuksien turvaamisen kannalta.

Eduskunnalle on 27 päivänä marraskuuta 2014 annettu erikseen esitys itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja Metsähallituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 264/2014 vp). Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi voimassa olevaa Metsähallituksesta annettua lakia siten, että siihen otetaan säännökset saamelaisten kotiseutualueella tapahtuvasta valtion maa- ja vesialueiden hoitoa ja käyttöä koskevasta suunnittelusta ja saamelaiskulttuurin heikentämiskiellosta.

Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys ei sisällä yllämainittuja säännöksiä. Huomionarvoista on, että Sipilän hallitus ei ole millään tavalla perustellut, miksi nämä säännökset on jätetty pois esityksestä.

Tässä yhteydessä on myös syytä muistaa, että kansainväliset ihmisoikeuselimet ovat useaan otteeseen kehottaneet Suomea parantamaan saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumista. Muun muassa YK:n ihmisoikeuskomitea on todennut vuonna 2013 Suomelle antamissaan suosituksissa, että se on edelleen huolestunut siitä, että saamelaisilta puuttuu osallistumis- ja päätöksentekovalta asioissa, joilla on perustavanlaatuista merkitystä heidän kulttuurilleen ja elämäntavalleen, mukaan lukien kysymyksissä, jotka koskevat oikeutta maahan ja luonnonvaroihin. Komitea pani myös merkille, että viranomaisten ymmärrys ja sovittelunhalu koskien saamelaisten elämäntapaa saattaa olla riittämätön ja että juridinen selkeys puuttuu koskien maankäyttöä alueilla, joita saamelaiset ovat perinteisesti asuttaneet. Lisäksi komitea totesi, että Suomen tulisi edistää saamelaisten oikeuksien toteutumista vahvistamalla saamelaisten edustuksellisten instituutioiden, kuten saamelaiskäräjien, päätöksentekovaltaa. Suomen tulisi lisätä ponnistelujaan lainsäädäntömuutosten tekemiseksi saamelaisten oikeuksien täysimittaiseksi takaamiseksi heidän perinteisillä alueillaan varmistamalla, että saamelaisyhteisöjen oikeutta vapaaseen, ennalta tapahtuvaan ja informoituun osallistumiseen heitä koskeviin poliittisiin prosesseihin ja kehittämissankkeisiin noudatetaan.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 1/2016 vp) katsonut, että perustuslain 17 §:n 3 momentin ja 121 §:n 4 momentin säännökset ja niitä koskeva valiokunnan käytäntö sekä kansainvälisten ihmisoikeusvalvontaelinten kannanotot puoltavat säännösten sisällyttämistä lakiin.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon ja muuhun yllämainittuun viitaten katson, että Metsähallitustslakiin tulee lisätä säännökset saamelaisten kotiseutualueella tapahtuvasta valtion maa- ja vesialueiden hoitoa ja käyttöä koskevasta suunnittelusta ja saamelaiskulttuurin heikentämiskiellosta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön mukaisena paitsi 1. lakiehdotuksen 39 § muutettuna (***Vastalauseen muutosehdotukset***) ja

että hyväksytään yksi lausuma (***Vastalauseen lausumaehdotus***).

39 §

Neuvottelukunnat, saamelaisten kotiseutualueella tapahtuva suunnittelu ja heikentämiskielto

(1—3 mom. kuten MmVM)

Valmisteltaessa saamelaisten kotiseutualueella valtion maa- ja vesialueiden hoitoa ja käyttöä Metsähallituksen tulee yhteistyössä saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen kanssa selvittää suunnitelmista aiheutuvat vaikutukset saamelaisten oikeudelle alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä harkita mahdollisten haittojen vähentämiseksi ja estämiseksi tarvittavat toimenpiteet. (Uusi)

Saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevat tai vaikutuksiltaan sinne ulottuvat, valtion maa- ja vesialueilla toteutettavat Metsähallituksen suunnitelmat ja hankkeet on laadittava ja toteutettava siten, etteivät ne olennaisesti heikennä saamelaisten mahdollisuuksia käyttää heille alkuperäiskansana kuuluvia oikeuksia harjoittaa perinteisiä saamelaiselinkeinoja tai muutoin ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan taikka kolttien elinolosuhteita tai näiden mahdollisuuksia harjoittaa mainittuja elinkeinoja kolttien alueella. Saamelaiskäräjillä ja kolttien kyläkokouksella on oikeus hakea muutosta Metsähallituksen tekemään hallintopäätökseen sillä perusteella, että päätös on heikentämiskiellon vastainen. (Uusi)

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin johtamisjärjestelmän selkeyttämiseksi.

Helsingissä 10.3.2016

Mats Nylund r

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Vastalause 3

Perustelut

Laki Metsähallituksesta

Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (2 luvun 5 §)

Voimassaolevassa laissa Metsähallituksesta (1378/2004) julkisiin hallintotehtäviin on luettu laissa oikeudesta yleisiin vesialueisiin (204/1966) säädetyt tehtävät. Uudesta lakiesityksestä ne on jätetty pois.

Ympäristövaliokunta tuo esiin lausunnossaan (YmVL 2/2016 vp) maa- ja metsätalousvaliokunnalle, että yleisillä vesialueilla on erilaisia yhteiskunnallisia intressejä, joita ovat esimerkiksi ammattikalastus, vesiviljely, tuulivoima, soranotto ja luonnonsuojelu. Näiden toimintojen kehittyminen yleisillä vesialueilla edellyttää aikaisempaa suurempaa yhteensovittamisen tarvetta ja erilaisten tarpeiden tasapainoista huomioimista. Edellä mainittujen perustelujen nojalla oikeudesta yleisiin vesialueisiin annetussa laissa (204/1966) säädetyt tehtävät tulisi sisällyttää myös uudessa laissa julkisiin hallintotehtäviin.

Valiokunnan olisi tullut esittää mietinnössään eduskunnalle, että lain 5 §:ään lisätään oikeudesta yleisiin vesialueisiin annetussa laissa (204/1966) säädetyt tehtävät.

Ministeriön ohjaustoimivalta (4 luvun 9 §)

Ympäristöministeriön ohjauksesta tulee säätää, kuten aiemmassa Metsähallituslaissa, jonka 1 §:n mukaan luonnonsuojelua koskeissa asioissa Metsähallitus on ympäristöministeriön ohjauksessa.

Metsähallitus hallinnoi merkittävää osaa suomalaisista luontoarvoista, niin luonnonsuojelualueilla kuin tuottovaateen alaiseen taseeseen tai uuteen kolmanteen taseeseen kuuluvilla metsätalousmailla tai maa- ja vesialueilla, joilla ei ole merkittävää taloudellista toimintaa, mutta jotka eivät kuitenkaan kuulu julkisten hallintotehtävien ohjaukseen lakiesityksen 5 §:n mukaisesti.

Valiokunnan olisi tullut esittää mietinnössään eduskunnalle, että lain 9 §:ään tehdään lisäys, joka osoittaa, että ympäristöministeriö tulosohjaa Metsähallitusta luonnonsuojelua koskeissa asioissa ja julkisten hallintotehtävien osalta toimialallaan.

Metsähallituksen organisaatio (5 luvun 10 §)

Metsähallitus on valtion liikelaitos, joka käyttää, hoitaa ja suojelee hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta. Metsähallituksen muista yksiköistä ja toiminnoista päättämisestä tuleekin siis säätää valtioneuvoston asetuksella, eikä niistä voi ainoastaan määrätä Metsähallituksen työjärjestyksellä.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Valtioneuvoston asetuksella säätäminen säilyttää ohjausvallan Metsähallituksen organisaation ulkopuolella valtioneuvostolla ja mahdollistaa myös Metsähallituksen paremman parlamentaarisen ohjauksen.

Valiokunnan olisi tullut esittää mietinnössään eduskunnalle, että lain 10 § säilytetään hallituksen esityksen HE 132/2015 vp mukaisena.

Metsähallituksen hallitus (5 luvun 11 §)

Lakiehdotukseen ei sisälly edellytystä, että Metsähallituksen hallituksen tulisi sisältää monipuolista asiantuntemusta luonnonvarojen kestävästä käytöstä, hoidosta, virkistyskäyttöintressien ja maankäytön muotojen yhteensovittamisen osalta. Monipuolinen osaamisen rooli korostuu, koska jatkossa hallitus vahvistaa alueelliset luonnonvarasuunnitelmat. Metsähallitus hallinnoi myös merkittävää määrää luonnonsuojelun, virkistyskäytön ja matkailuelinkeinon piiriin kuuluvia alueita, ja siksi edellä kuvatun kaltaista asiantuntijuutta tarvitaan hallituksessa.

Ympäristövaliokunta esittää lausunnossaan (YmVL 2/2016 vp), että hallitukseen tulee jatkossa kuulua matkailu- ja virkistysasioiden sekä luonnonsuojelun asiantuntemuksen edustajat.

Valiokunnan olisi tullut esittää mietinnössään eduskunnalle, että lain 11 §:ään lisätään luonnonsuojelun ja virkistyskäytön asiantuntijuuden varmistaminen Metsähallituksen hallitusta nimitetäessä.

Tasesiirtojen tekeminen eri taseiden välillä (7 luvun 25 §)

Metsähallituksen pääoma jaetaan useamman kuin yhden taseen alle. Tuottovaateen alainen liiketoiminnan käytössä oleva maa- ja vesiomaisuus kuuluu peruspääomaan ja muu maa- ja vesiomaisuus on muuta omaa pääomaa. Taseiden välillä voidaan tehdä tasesiirtoja taseesta toiseen. Kaikkien tasesiirtojen tulee jatkossakin tapahtua eduskunnan päätöksellä.

Metsähallituksen omistajanohjauksesta vastaava eduskunta on oikea taho toteuttamaan merkittävää yhteiskunnallista intressiä sisältävää kansallisomaisuutta koskevat tase-erien siirrot tarpeen vaatiessa.

Valiokunnan olisi tullut esittää mietinnössään eduskunnalle, että lain 25 §:ään tehdään lisäys, joka osoittaa päätösvalan vesi- ja maaomaisuuden siirroista eduskunnalle.

Metsähallituksen valtion maa- ja vesialueita koskevat tasesiirrot (7 luvun 26 §)

Lakiehdotuksen 25 §:n perusteluissa todetaan, että ”Uuden lainsäädännön myötä on tarkoitus tosiasiallisesti jakaa maa- ja vesiomaisuus tarvittaessa kolmeen luokkaan. (--). Muuhun omaan pääomaan kuuluvaksi erilliseksi tase-eräksi voitaisiin perustellusta syystä osoittaa maa- ja vesiomaisuus, joka ei liity julkisten hallintotehtävien hoitoon ja joka ei myöskään ole mainittavan taloudellisen hyödyntämisen piirissä, minkä vuoksi omaisuudelle ei asetettaisi tuottovaadetta.”

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Kolmannen tase-erän perustaminen Metsähallituksen taseeseen hämärtää julkisten hallintotehtävien eli luontopalveluiden ja liiketoiminnan osan välistä eroa ja mahdollisesti avaa merkittävät maa- ja vesialueet nykyistä suuremmalle taloudelliselle hyödyntämiselle ilman, että eduskunta pystyy vaikuttamaan asiaan. Lakiehdotuksen mukaan eduskunta ei päättäisi tasesiirroista kolmannen tase-erään. Kyseisen tase-erän perustaminen siirtää tähän mennessä luontopalveluiden käyttöön menneitä tuloja Metsähallituksen liiketoiminnan puolelle arviolta 130 000 euroa vuodessa. Kuten valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on käynyt ilmi, tämä ei yksinkertaista Metsähallituksen organisaatiota eikä valtionohjausta, vaan päinvastoin monimutkaistaa järjestelmää ja heikentää eduskunnan ohjausvaltaa.

Kolmannen tase-erän perustaminen Metsähallituksen maa- ja vesiomaisuuden hallintaan on merkittävä muutos Metsähallituksen pääoman hallintaan. Tällaisesta muutoksesta tulisi säätää pykälällä, jolla olisi omat yksityiskohtaiset perustelut. Nyt laista saa vaikutelman, että kolmannen tase-erän perustaminen on pyritty piilottamaan muiden pykälien sisälle. Kun perusteluissa sanotaan, että erilliseksi tase-eräksi voitaisiin "perustellusta syystä" osoittaa maa- ja vesiomaisuutta, tulisi näitä perusteltuja syitä myös kuvata. Koko kolmannen tase-erän tarkoitus jää hallituksen esityksessä ja valiokunnan mietinnössä hämärän peittoon. Tällainen ei täytä hyvän lainsäädännön tunnusmerkkejä.

Valtion retkeilyalueet (Evo, Ruunaa, Oulujärvi, Iso-Syöte, Kylmäluoma, Hossa) ovat tärkeitä virkistys- ja ulkoilualueita, joiden pinta-alasta huomattava osa kuuluu Natura 2000 -verkostoon. Näillä alueilla metsätalouskäyttö on vain hyvin rajoitetusti mahdollista, sillä alueiden pääasiallinen käyttötarkoitus on virkistys-, ulkoilu- ja matkailukäyttö. Myös Ylä-Lapin virkistysalueilla metsätalouskäyttö on vähäistä, koska niiden puusto on pääosin tunturikoivikkoja ja kitukasvuista männikköä. Alueilla Juutuan hakkuista Metsähallituksen metsätalous on tulouttanut luontopalveluille keskimäärin 10 640 euroa vuosina 2006—2015, muissa siirrettävissä esitetyissä virkistysmetsissä ei ole tehty ollenkaan hakkuita. Hakkuista on kertynyt puutavaraa keskimäärin n. tuhat kuutiota vuodessa. Edellä esitetyn johdosta retkeilyalueiden ja Ylä-Lapin virkistysalueiden tulisi kuulua Metsähallituksen muuhun omaan pääomaan julkisten hallintotehtävien yksikön hallintaan.

Valiokunnan olisi tullut esittää mietinnössään eduskunnalle, että toisin kuin 25 §:n perusteluissa mainitaan, kolmannen tase-erän perustamisesta luovutaan. 26 §:ään lisätään maininta siitä, että maa- ja vesiomaisuus, joka ei liity julkisten hallintotehtävien hoitoon ja joka ei myöskään ole mainittavan taloudellisen hyödyntämisen piirissä, kuuluu julkisten hallintotehtävien yksikön hoitoon tarkoitettuun omaisuuteen. Samoin pykälään lisätään maininta, että retkeilyalueet ja Ylä-Lapin virkistysalueet kuuluvat julkisten hallintotehtävien yksikön hoitoon tarkoitettuun omaisuuteen.

Saamelaiskulttuurin turvaamista koskevat säännökset (10 luvun 39 §)

Lakiehdotukseen ei enää sisälly aikaisemmassa lakiesityksessä (HE 264/2014 vp) olevia säännöksiä saamelaisten kotiseutualueella tapahtuvasta suunnittelusta (16 a §) ja saamelaiskulttuurin heikentämiskiellosta (16 b §).

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Yhdistyneiden kansakuntien alkuperäiskansojen oikeuksien erikoisraportoija Victoria Tauli-Corpuz on joulukuussa 2015 ilmaissut huolensa siitä, miten näiden säännösten poistaminen lakiehdotuksesta vaikuttaa saamelaisten oikeuksiin. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 1/2016 vp) katsonut, että perustuslain 17 §:n 3 momentin ja 121 §:n 4 momentin säännökset ja niitä koskeva valiokunnan käytäntö sekä kansainvälisten ihmisoikeusvalvontaelinten kannanotot puoltavat tällaisten säännösten sisällyttämistä Metsähallituksesta annettavaan lakiin. Myös ympäristövaliokunta on esittänyt lausunnossaan (YmVL 2/2016 vp), että maa- ja metsätalousvaliokunta ottaa huomioon edellä mainitut säännökset ympäristöllisiä elementtejä koskevan lainsäädännön yhtenäistämiseksi.

Valiokunnan olisi tullut esittää mietinnössään eduskunnalle saamelaiskulttuurin turvaamista koskevien säännösten saamelaisten kotiseutualueella tapahtuvasta suunnittelusta ja saamelaiskulttuurin heikentämiskiellosta sisällyttämistä lain 39 §:ään.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 1. lakiehdotuksen 5—9, 10—11, 25—26 ja 39 § muutettuina. (*Vastalauseen muutosehdotukset*)

Vastalauseen muutosehdotukset

5 §

Julkiset hallintotehtävät

(1 mom. kuten MmVM)

(2 mom. 1—3 kohta kuten MmVM)

4) erämaalaisissa (62/1991), kalastuslaissa (379/2015), oikeudesta yleisiin vesialueisiin annettussa laissa (2014/1966), kolttalaisissa (253/1995), maastoliikennelaisissa (1710/1995), metsästyslaissa (615/1993), vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettussa laissa (1299/2004), pelastuslaissa (379/2011), poronhoitolaissa (848/1990), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annettussa laissa (986/2011) ja ulkoilulaissa (606/1973) säädetyt tehtävät;

(5—7 kohta kuten MmVM)

9 §

Ministeriön ohjausvalta

Maa- ja metsätalousministeriö tulosohjaa Metsähallitusta. Ympäristöministeriö tulosohjaa Metsähallitusta luonnonsuojelua koskevista asioista ja julkisten hallintotehtävien osalta toimialallaan.

(2 ja 3 mom. kuten MmVM)

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

10 §

Metsähallituksen organisaatio

(1 mom. kuten MmVM)

Metsähallituksessa on muita yksiköitä ja toimintoja sen mukaan, kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään tai työjärjestyksessä määrätään.

11 §

Hallitus

(1 mom. kuten MmVM)

Valtioneuvosto nimittää hallituksen jäsenet enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja määrää jäsenistä yhden puheenjohtajaksi ja yhden varapuheenjohtajaksi. Hallituksen jäsenen tulee olla kilpailutilanteen edellyttämällä tavalla riippumaton. Vähintään yhden hallituksen jäsenen tulee edustaa Metsähallituskonsernin henkilöstöä. Henkilöstöä edustavan jäsenen tulee olla Metsähallituksen tai sen tytäryhtiön palveluksessa. Metsähallituksen toimitusjohtaja ei voi toimia hallituksen jäsenenä. Hallituksen jäseniä nimitettäessä on huolehdittava, että hallituksessa on asiantuntevasta luonnonsuojelun ja virkistyskäytön osalta.

(3 ja 4 mom. kuten MmVM)

25 §

Oma pääoma

Metsähallituksella on oma pääoma, joka muodostuu peruspääomasta, muusta omasta pääomasta ja arvonkorotusrahastosta. Päätöksen vesi- ja maaomaisuuden siirroista taseiden välillä tekee eduskunta.

(2 ja 3 mom. kuten MmVM)

26 §

Julkisten hallintotehtävien yksikönhoitoon tarkoitettu omaisuus

Julkisia hallintotehtäviä varten Metsähallituksen hallinnassa on valtion omistamia luonnonsuojelualueita, retkeilyalueita, Ylä-Lapin virkistysalueita ja erämaa-alueita, muita suojelutarkoitukseen osoitettuja tai hankittuja alueita sekä muuta julkisten hallintotehtävien hoidon kannalta tarpeellista omaisuutta. Lisäksi julkisia hallintotehtäviä hoitavan yksikön hallinnassa on muuta maa- ja vesiomaisuutta, joka ei ole merkittävän taloudellisen hyödyntämisen piirissä. Julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitettu omaisuus kuuluu Metsähallituksen muuhun omaan omaan.

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

39 §

Neuvottelukunnat, saamelaisten kotiseudulla tapahtuva suunnittelu ja heikentämiskielto

(1—3 mom. kuten MmVM)

Valmisteltaessa saamelaisten kotiseutualueella valtion maa- ja vesialueiden hoitoa ja käyttöä Metsähallituksen tulee yhteistyössä saamelaiskäräjien ja koltta-alueella kolttien kyläkokouksen kanssa selvittää suunnitelmista aiheutuvat vaikutukset saamelaisten oikeudelle alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä harkita mahdollisten haittojen vähentämiseksi ja estämiseksi tarvittavat toimenpiteet. (Uusi)

Saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevat tai vaikutuksiltaan sinne ulottuvat, valtion maa- ja vesialueilla toteutettavat Metsähallituksen suunnitelmat ja hankkeet on laadittava ja toteutettava siten, etteivät ne olennaisesti heikennä saamelaisten mahdollisuuksia käyttää heille alkuperäiskansana kuuluvia oikeuksia harjoittaa perinteisiä saamelaiselinkeinoja tai muutoin ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan taikka kolttien elinolosuhteita tai heidän mahdollisuuksiaan harjoittaa mainittuja elinkeinoja koltta-alueella. Saamelaiskäräjillä ja kolttien kyläkokouksella on oikeus hakea muutosta Metsähallituksen tekemään hallintopäätökseen sillä perusteella, että päätös on heikentämiskiellon vastainen. (Uusi)

Helsingissä 10.3.2016

Hanna Halmeepää vihr

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2016 vp

Vastalause 4

Perustelut

Ehdotuksessa metsähallituslaiksi on pyritty sovittamaan yhteen organisaatioon sekä metsien talouskäyttö että luonnonsuojelun ja virkistyskäytön tarpeet. Ohjaavina ministeriöinä toimivat sekä maa- ja metsätalousministeriö että ympäristöministeriö. Lakiehdotuksessa johtamis- ja vastuujärjestelmä näitä tarpeita eri tavalla painottavien yksiköiden välillä jää selkiytymättömäksi, ja toisaalta tulee varmistaa riittävän selkeästi varsinkin talouskäytön ulkopuolisten Metsähallituksen hallinnoimien alueiden luonnonsuojelulliset ja virkistyskäyttöön liittyvät arvot. Tässä tarkoituksessa tulee selventää näitä asioita koskevaa lain viidettä pykälää.

Ehdotus

Edellä olevan perustella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön mukaisena paitsi 1. lakiehdotuksen 5 § muutettuna seuraavasti:

5 §

Julkiset hallintotehtävät

Metsähallitus hoitaa ja käyttää sen hallinnassa julkisten hallintotehtävien hoitamista varten olevaa maa- ja vesiomaisuutta. **Julkisia hallintotehtäviä ja muita lakisäätteisiä tehtäviä hoitava yksikkö valmistelee ja esittelee tässä pykälässä tarkoitettujen tehtävien hoitoa koskevat asiat Metsähallituksen hallitukselle.** Julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitettulla valtion maa- ja vesiomaisuudella ei ole tuottovaatimusta **vaan lähtökohtaisesti luonnonsuojelullinen päämäärä.**

(2 mom. kuten MmVM)

Helsingissä 10.3.2016

Peter Östman kd
Mats Nylund r